Teatru Folcloric din Judetul Iasi

BCU IASI / CENTRU UNIVERS

DESPRE TEATRUL POPULAR DIN CUPRINSUL JUDEȚULUI IAȘI

Încercările de a scoate la lumină cît mai multe din aspectele principale sub care se prezintă teatrul folcloric la români sînt mai susținute abia în ultima vreme. Cele cîteva mențiuni mai vechi, printre care se cuvine să fie amintită mai întîi contribuția lui T.T. Burada[1], doar cît au semnalat necesitatea unor cercetări în această direcție. Etapa premergătoare studiilor privind teatrul popular se caracterizează prin necesitatea de a culege și publica cît mai multe din materialele caracteristice acestor forme de manifestare. Cu cît materialele puse la îndemîna cercetătorilor vor fi mai numeroase și selecționate după criterii mai potrivite, cu atît posibilitățile de a se ajunge la rezultatele atît de necesare vor spori.

Mijloacele care stau la dispoziția epocii noastre întrec cu mult în superioritate pe cele ale etapelor precedente. Culegerile de folclor, astăzi, pot fi întocmite cu mai multă ușurință dacă sînt folosite toate energiile capabile să aducă o anume contribuție în această direcție. Socotim că și culegerea prezentă poate fi privită ca un succes și o dovadă a realismului afirmației acum făcute. Deoarece, multe din materialele pe care le cuprinde au fost notate și imprimate pe bandă de magnetofon de inși care s-au familiarizat cu munca de adunare a tradițiilor folclorice valoroase. Cei mai numeroși dintre ei sînt studenți, entuziaști traducători în practică ai unei politici culturale la care subscriu cu toate puterile lor[2]. Lor li se adaugă materialele culese de directorii căminelor culturale comunale și sătești, toți lucrători pe ogorul învățămîntului de cultură generală. Datorită unor astfel de

oameni, a fost posibil ca într-un timp destul de limitat, să fie culese şi pregătite pentru publicare variantele dintre cele mai reprezentative ale pieselor de teatru folcloric practicate pe teritoriul actualului judeţ Iaşi.

Concretizînd şi rezultatele observaţiei îndelungi la care noi am supus fenomenul cercetat, culegerea de faţă are darul de a fi mai mult decît o sumă de materiale, deoarece — în destule cazuri — aduce sugestii pentru înţelegerea originii, vechimii şi evoluţiei acestora.

Nu am fi hotărît publicarea prezentului volum dacă nu am fi stăpîniţi de convingerea că datele principale în funcţie de care se poate realiza o caracterizare a teatrului popular din judeţul Iaşi se află în posesia noastră. Avem însă certitudinea că investigaţia poate aduce încă unele completări care, fără a schimba linia generală de interpretare la care recurgem, pot creiona mai bine însuşirile fenomenului cultural cercetat.

Considerăm că principala contribuţie pe care prezenta culegere o va aduce este aceea de a ajuta la determinarea mai exactă a repertoriului general al genului urmărit. Numai printr-o similară prospecţiune în toate ţinuturile se va putea dobîndi suma de cunoştinţe necesare elucidării fenomenului atîta vreme trecut cu vederea : dramaturgia folclorică.

Aşa cum vom încerca să arătăm, lista de repertoriu — în cea mai mare parte oglindită şi în materialele prezentei culegeri — pe care o putem întocmi pentru cuprinsul judeţului Iaşi, atinge, cifre impresionante. Putem spune acest lucru deoarece, dată fiind arhiva bogată pe care de aproape două decenii am întocmit-o, cunoaştem destul de bine şi de complet situaţia existentă şi în celelalte judeţe ale Moldovei. Este vorba de determinarea a aproape 50 de spectacole —mai bine spus, tipuri de spectacole — practicate cu prilejul Anului Nou, în satele de pe întinsul judeţului Iaşi. (Dacă ţinem seama că numărul total al tipurilor de spectacole cunoscute în Moldova atinge cifra de aproximativ 100, înseamnă că porţiunea supusă acum observaţiei se dovedeşte a fi printre cele mai bogate). Se înţelege că frecvenţa cu care ele pot fi întîlnite nu este aceeaşi peste tot, că în cuprinsul judeţului apar arii familiarizate mai mult cu

anumite piese de teatru popular, deoarece răspîndirea manifestărilor dramatice folclorice nu este egală. Unele dintre ele se bucură de o popularitate mare în timp ce altele nu fac decît să ilustreze gustul și posibilitățile unor zone restrînse.

Plecînd de la o clasificare ce ne-a apărut ca dictată de logica generală desprinsă din cercetarea teatrului folcloric [1], am găsit posibilă următoarea prezentare a componentelor teatrului popular din județul Iași:

1. *Alaiuri provenite din jocurile dramatice cu măști*

a) din măști animale:

— *Capra*
— *Cerbul*
— *Berbecul*
— *Țapul*
— *Boul*
— *Calul*
— *Ursul*
— *Cocostîrcul*
— *Struțul*
— *Păunul*
— *Leul*

b) din reprezentări umane:

— *Ciobănașii*
— *Ursarii*
— *Arnăuții*
— *Arlăștii*
— *Roșiorii*
— *Turcii*
— *Damele*

2. *Alaiuri provenite din dezvoltarea unor practici rituale vechi:*

— *Malanca*
— *Nunta* sau *Nunta țărănească*

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

3) *Teatru folcloric de vădită influență cărturărească* (sau numai urbană):

— *Trupă*
— *Relație*

— *Haiducii* cu subvariantele:

— *Jianu*
— *Bujor*
— *Groza*
— *Gruia*
— *Păunaș*
— *Radu*
— *Roșu*

— *Hoții* (sau „hoțomanii" [4] cu subvariantele:

— *Grigoraș*
— *Merișor*
— *Terente*
— *Trandafir*

— Cu subiecte istorice:

— *Ștefan vodă*
— *Căderea Plevnei*
— *Pacea*
— *Căderea Berlinului Predarea lui Hitler* sau *Capitularea Germaniei*

4) *Teatru popular rezultat din folclorizarea directă a unor creații culte:*

— *Irozii*
— *Făt-Frumos*
— *Voinic înflorit*
— *Barbu Lăutaru*
— *Movila lui Burcel*
— *Stejarul din Borzești*

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

(În prezenta listă nu am menționat acele piese de teatru popular semnalate doar și din care în arhiva noastră nu avem nici o variantă, cum este cazul cu: *Artiștii, Gorila, Anul Nou și Anul Vechi* etc.)

Privite în grupările sugerate de această clasificare tipurile de teatru folcloric la care ne putem referi ajung să ridice unele chestiuni comune, ceea ce nu face decît să ajute la rezolvarea lor pe baza unui material mai bogat, prin comparație.

Însemnările ce urmează au ca scop semnalarea unora din problemele ridicate de materialul publicat aici, de realitatea folclorului teatral din județul Iași. Ele rămîn însă la distanță de cercetarea adîncită a fenomenului, cu toată puterea de sugestie de care dispun uneori. În același timp, în centrul atenției noastre stă punctarea trăsăturilor caracteristice ale manifestărilor dramatice din aria urmărită, ceea ce face ca să fie alese acele aspecte care pot să ajute la atingerea acestui scop.

Recomandîndu-se printre cele mai vechi, jocurile dramatice cu măști sînt totodată și cele mai numeroase. Varietatea lor, fără a fi îndeajuns de structurală arată preferințe vădite pentru imagini multiple. Dealtfel aceasta și este una din însușirile manifestărilor folclorice dramatice locale. Se pare că alte zone nu ating numărul impresionant de măști animale întîlnite aici, mai cu seamă în extremitatea nord-vestică a județului, parte învecinată cu una din cele mai fertile zone — sub aspectul cercetat de noi — din întreaga Moldovă (perimetrul cuprins între Fălticeni, Tîrgu-Neamț, Roman și Hîrlău).

Dacă în celelalte părți ale Moldovei, jocul *caprei* este acel care și-a subordonat majoritatea jocurilor dramatice cu măști animale, în județul Iași acest rol i-a revenit altei manifestări: *jocului cerbului*, cunoscut prea puțin în teritoriile învecinate. De aceea ni se pare necesară o insistență deosebită asupra felului în care apare acest obicei aici [5]. Singura zonă românească în care el mai poate fi regăsit, însă în formule care îl amintesc destul de pe departe, este Țara Hațe-

gului și extremul nordic al Banatului. O legătură care cîndva să fi fost directă — prin migrare de populație — nu este exclusă dar în situația puținelor date de care dispunem poate fi sugerată ca o simplă prezumție.

În Moldova, jocul cerbului este întîlnit numai între Roman—Pașcani și Iași, unele depășiri ale acestor limite fiind puține și explicabile. Existența compactă a acestei practici și nesemnalarea ei în puncte izolate îndepărtate ale Moldovei, pare a exclude ipoteza că am avea de a face cu o bună păstrare a unui obicei străvechi, într-o zonă compactă. Pe de altă parte, jocul cerbului și-a subordonat în perimetrul indicat, aproape toate celelalte jocuri ale măștilor animale. Căci : *berbecul, țapul, boul, leul, păunul* ș. a. sînt — pînă la un punct — pastișe ale acestuia.

Motivul său preferat este aducerea animalului din pădure și prezentarea lui, cu fast, în fața mulțimii. Deocheat, cerbul se îmbolnăvește, de unde nevoia intervenției vraciului sau vracilor (în cele mai multe variante confundați cu „ursarii", cei care dacă au putut îmblînzi un animal atît de puternic — potrivit opticii unor oameni apropiați de o mentalitate primară — puteau înfrînge și bolile și duhurile. Acest motiv este prezent și în celelalte jocuri animale amintite, iar preluarea lui de la cerb este susținută de formulele literare aproape identice, de ritmul tobelor care este același oricîteori se aplică ritualul vindecării respective. Uneori pînă și jocul caprei, cel mai moldovenesc dintre toate, pare a sta sub semnul influențelor primite de la cerb, pentru că în afară de tipul de capră cu strigături întîlnim adesea și capra cu descîntec, fapt ce nu confirmă numaidecît o direcție de influență în sensul arătat dar sugerează această posibilitate.

De aceea, jocul cerbului este fără îndoială elementul cel mai caracteristic din acest grup al repertoriului de teatru folcloric ieșean. Aceasta și explică de ce alaiurile de cerb sînt cele mai impresionante dintre toate alaiurile cu măști din teritoriul discutat, de ce ele atinq o valoare artistică aproape neegalată, exprimată prin ter-

meni care atestă o tradiție puternică în domeniul mijloacelor de expresie utilizate.

Chiar dacă ascendentul jocului *cerbului* nu este dictat de vechimea sa aici, lucru posibil în condițiile confirmării ipotezei amintite cu privire la originea sa, răspîndirea și valoarea pe care o prezintă îl îndreptățesc.

Menționăm deosebite solicită și jocul *caprei* pe care am înclina să-l considerăm mai vechi pentru formele stilizate la care a ajuns în foarte multe din variantele sale. Căci, nimic din substratul magic ce l-a generat nu mai poate fi regăsit. Nici măcar prezența măștii propriu-zise nu mai este obligatorie, în practica unor sate apărînd doar (la Voinești, Bivolari) capul animalului, — purtat în forma stelei de la colinda cu același nume — fixat pe un băț; nici urmă din corpul său nemaifiind sugerată. (În altă parte[6] remarcam situații similare, pentru a arăta că fenomenul a putut evolua pe o arie mult mai întinsă).

Pe de altă parte, analizînd componența alaiului caprei avem posibilitatea să remarcăm marea mobilitate de care aceasta se bucură. Personajele cele mai diferite îi pot fi atașate, nici o ingrădire nefiind pusă de vreo tradiție menținută. Așa se face că alaiul caprei apare ca o adevărată asociere bizară de tipuri expuse spectatorului, în două grupe: urîții și frumoșii (la Voinești numiți și „gătiții"); că îi pot fi atașate și subordonate și alte jocuri cu măști animale (ursul, calul). (În materialul de la Slobozia-Voinești, denumirea de *capră* este aproape improprie deoarece *ursul* este cel care evoluiază în prim plan, cea mai mare parte a timpului)

Se cristalizează opinia că fără o viață îndelungă care să-i fi putut asigura această evoluție jocul *caprei* nu ar înregistra atît de numeroase și diferite forme. (În însăși maniera de construcție a măștii stă sinteza acestor remarci. Căci fără o deplină libertate, creatorii de la Butea nu și-ar fi putut permite să realizeze acea imagine deosebită, din bîrnețe, necunoscută aiurea, așa cum se poate vedea într-o fotografie din anexă).

Destul de vechi, ulterioare însă celor discutate pînă acum, jocurile: *berbecul*, *țapul*, *boul* sînt semnalate ra-

reori aiurea și atunci concretizate într-o altă manieră. De pildă: *boul* de la Sinești, prezent și în această culegere, stă aproape de cerb, dar la Satu-Nou — Humulești-Neamț este asociat mult cu plugușorul; la Tîrgu-Ocna — Bacău este asemenea unui idol (pe roate) căruia i se închină o colindă ș.a.md.

Cu totul altfel stau lucrurile în legătură cu *ursul*. Unele din variante ne îndreptățesc să-l privim ca pe o manifestare străveche (cea de la Trifești, unde masca este alcătuită din stuf), poate mai puțin generalizată aici decît *capra*. Altele însă ni-l arată ca pe o recentă piesă cu structura spectacolelor de bîlci, unde țiganul bufon estompează total tenta originar-mitică, vestigiile magiei. Faptul este relatat suplimentar de melosul celor două tipuri de variante, atît de diferit ca structură.

Ceva din natura particulară a jocului *caprei* convertit într-o ocazie de distracție publică transpare și în cazul jocului *ursului*. Ceea ce ne face să le punem pe un plan similar.

Cît despre celelalte manifestări dramatice cu măști animale: *struțul*, *leul*, *păunul* ș.a., fără nici o reținere putem spune că dau dovada unei permanente încercări de a îmbogăți repertoriul, pe măsura lărgirii cunoașterii mulțimilor, în spiritul unei viziuni deplin dominate de elementul spectacular. Este aici ceva din înțelegerea întregului capitol al acestor manifestări, într-un fel cu totul aparte, ca o expoziție zoologică ce merită să fie sporită. Autorii acestor înnoiri, credem noi, au fost inși care — fie și în treacăt — au stabilit un oarecare contact cu informația livrească, convertind-o stîngaci în tezaurul tradiției. Uneori, introducerea acestor măști s-a făcut în dauna celor vechi. La Sireței *struțul* (ca mască) nu este decît cocorul de altă dată. Această categorie de fapte se cere deci consemnată mai mult pentru că atestă o precisă direcție de interpretare a manifestărilor dramatice populare, decît pentru că ar însemna un element pozitiv al evoluției reprezentărilor artistice populare.

Însemnări aparte se cer în legătură cu jocul care are în centrul atenției sale masca de cal. Spre deosebire de alte porțiuni ale Moldovei, județul Iași cunoaște mai

ales forme de alai în care masca respectivă nu se multiplică impresionant, ajungînd la ansambluri unde se pune preț deosebit pe spectaculos. Aici, căluțul, — fie că apare singur, ca mască animală, fie că apare în perechi și numai uneori într-un grup de patru (excepție făcînd satele din extremitatea nord-vestică ale căror caracteristici folclorice le apropie foarte mult de Neamț și Suceava) — a fost sensibil influențat de celelalte jocuri cu măști. Uneori el chiar se deoache și trebuie descîntat. Faptul se explică prin aceea că, în genere, jocul *calului* a fost tîrziu — relativ — împrumutat de români, și numai de moldoveni, de la slavii răsăriteni, aplicîndu-i-se — ca și în alte cazuri asemănătoare — un tratament de autohtonizare. Situația este mai explicabilă dacă ne gîndim la rezistența hotărîtă pe care i-a opus-o *cerbul*. Căci, mai la sud de zona cerbului în Moldova est-sudică deci, *calul* apare puțin și se aseamănă din mai multe puncte de vedere cu *capra*, fiind construit ca ea și textul literar constituindu-se pe o schemă asemănătoare.

Mai noi — se pare — jocurile dramatice care au în centrul atenției lor reprezentarea unor tipuri umane prezintă totuși cîteva forme ale căror rădăcini trebuie căutate în vremuri foarte îndepărtate, cel puțin aceleași ca și pentru jocurile cu măști animale străvechi. În această categorie intră cele ale *Ciobanilor*, *Ursarilor*, *Mosnegilor*, păstrate într-un număr destul de redus aici, în raport cu alte zone. Se pare că prefacerea repertoriului teatrului cu măști a cunoscut în ultimele secole, în preajma centrelor economice și culturale — mai ales în cazul reprezentărilor umane — un ritm deosebit. Căci, față de alte porțiuni ale Moldovei, mult mai conservatoare din acest punct de vedere, județul Iași însumează tipuri destul de noi ca: *Arnăuții*, *Turcii*, *Artiștii*, *Roșiorii*, *Damele* (acestea toate impune pe prim plan în cadrul alaiurilor), cărora li se adaugă și alte reprezentări mai puțin independente *(doctorul, augustul, popa, ofițerul* etc.). În genere, aceste jocuri își dovedesc relativa tinerețe și prin renunțarea la puterea de sugestie a măștii obrăzarului și folosirea sugestiei costumației.

Jocul *ciobănaşilor* nu atinge decît extremitatea sudică a teritoriului care ne preocupă, confirmînd şi prin aceasta supoziţia că este o reprezentaţie evoluată din vizitele cu caracter de colindă pe care — de sărbători — le făceau păstorii ardeleni veniţi cu oile la iernat, sătenilor, cîtă vreme transhumanţa era încă vie şi atrăgea turmele în bălţile Prutului sau în alte zone mai ferite. În judeţele sudice frecvenţa sa sporeşte considerabil.

Măştile *moşnegilor* (uneori întrunite în alaiuri care se numesc numai *„mascaţi"* — ca la Ruginoasa —) supravieţuiesc în alai doar pe alocuri. Întreaga lor construcţie aduce mărturii cu privire la deosebita vechime ce li se poate atribui.

În cîteva puncte au putut fi identificate şi alaiuri ale *ursarilor, ţiganilor* sau *caldararilor*. Se pare că această asociere de titulaturi este consecinţa unei epoci destul de tîrzii deoarece ursarii au putut fi puşi alături de ţigani numai atunci cînd ei ajunseseră să deţină monopolul în prezentarea animalului viu, prin bîlciuri, la hanuri şi nu numai de sărbători. Spre deosebire de alte jocuri cu măşti umane, jocul ursarilor este de fapt structurat pe elemente comice care apar datorită mentalităţii în legătură cu această categorie restrînsă de populaţie.

Jocurile mai noi sînt deosebit de atractive şi au reuşit în puţină vreme să le submineze pe celelalte, fiind cerute şi apreciate pentru inedit.

Turcii, fără a avea nimic comun cu turca dar prezentînd fire de legătură cu epoca dominaţiei otomane, au putut fi aflaţi doar într-o localitate : ceea ce ne permite să credem că poate fi vorba şi de o destul de recentă „dramatizare" în care rolul principal le-a fost atribuit. Şi în alte situaţii poate fi văzut faptul că mulţimile au privit cu interes la tipurile de străini care le erau prezentate, indiferent de relaţiile directe cu acestea, relaţii ce puteau determina simpatie sau antipatie.

O situaţie ciudată au *Arnăuţii*, joc specific zonei Tîrgu-Neamţului şi ajuns aici numai în localităţile limitrofe vestice. Se pare că ei amintesc epoca în care administraţia se realiza prin sprijinul unor oşteni străini. De Anul Nou, ei căutau să se apropie de localnici, prezentîndu-le din tradiţiile locurilor de unde

proveneau — balcanice —. Și după perimarea arnăuței, obiceiul a rămas în vigoare, păstrat fiind de spectatorii care s-au transformat în actori.

Jocul *Artiștilor*, cu certe origini în localitățile din jurul Romanului, confirmă reciprocitatea dintre teatrul de bîlci și teatrul folcloric. Artiștii sînt de fapt copii ale arlechinilor văzuți la „comedie" și numai uneori au evoluat în cu totul alt înțeles, de inși care desfată privirile cu arta lor de altă natură decît comică.

Jocul *Roșiorilor cu fetele*, mult asemănător *Rîndului cu arnăuți de Anul nou* și *Malanciî* din nord-vestul județului, așa cum rezultă din puțina lui răspîndire, pare a fi o recentă izvodire a unui grup folcloric care a izbutit să adune și valorifice mai multe elemente. Altminteri n-am putea întîlni fete și femei în acest alai, pentru că — lucru știut — numai bărbații sînt cei care participă la realizarea tuturor spectacolelor de teatru folcloric. Doar scena căminului cultural a făcut ca — lucru confirmat și de situația teatrului haiducesc în care, în ultima vreme, se prezintă în rolul iubitei haiducului principal sau al mamei acestuia o interpretă feminină — tradiția să fie înfrîntă.

Probleme deosebite ridică alaiul *Damelor* deosebit de popular în județul Vaslui și rar în județul Iași. Departe de orice sens peiorativ, el reunește astăzi măștile cele mai diferite ca vîrstă și semnificație. Textul din Buhăieni-Andrieșeni, ca și mărturisirile informatorilor, pretinde soluționarea originii sale. Se pare că inițial a fost vorba de un joc în onoarea lui Cuza—vodă, sugerînd suita domnitorului. Cu vremea el a devenit prilej de prezentare a tuturor măștilor din repertoriul satelor care îl jucau și sensul i s-a modificat, pierdut chiar, titlul păstrîndu-i-se. Numai astfel s-ar explica de ce este totuși așa de răspîndit. Pe de altă parte sînt indicii că el precede teatrul haiducesc (care s-a ivit după 1870, ca teatru folcloric), deoarece în unele localități din județul Vaslui — în jurul Hușilor — Jienii sînt numiți „Dame mari" iar obiceiul la care ne referim, perimat și trecut în repertoriul de vîrstă al băieșandrilor, a rămas să se cheme „Dame mici".

Așa cum mai spuneam înainte, jocurile alai cu reprezentări umane — fără măști animale — sînt totuși mai puțin răspîndite decît măștile umane care pătrund în toate jocurile dramatice cu măști animale, îmbogățindu-le, umanizîndu-le, contribuind la o mai bună și directă comunicare a înțelesurilor lor.

În totalitatea sa, capitolul jocurilor dramatice cu măști se dovedește însă bogat. S-ar putea aprecia că perspectivele îndepărtate ale practicii sale prevăd o accentuată îngustare deoarece gustul pentru teatru propriu-zis este tot mai evident și colectivitățile folclorice fac totul pentru abordarea acestui nou gen de spectacole, lucru dovedit de numeroasele tipuri de piese de teatru incluse și în prezenta culegere. (Pe ansamblul fenomenului teatral popular din Moldova, ele sînt însă și mai numeroase).

În clasificarea pe care noi am propus-o pentru materialele recoltate din teren, categoria următoare de spectacole este aceea a teatrului provenit din dezvoltarea unor practici ritualice străvechi. Aveam în vedere aici, materiale ca — din județul urmărit — *Nunta* sau *Nunta țărănească*[1]. În localitățile din jurul Iașului, teatrul acesta cunoaște o conservare deosebită. Cîndva el a fost răspîndit și în județele de la nord. Sînt indicii că e vorba de un împrumut de la slavii de răsărit. A fost preluată numai ideea deoarece materialul de construcție este autohton. Vreme îndelungată el a apărut ca un alai de nuntă — neavînd un fir dramatic călăuzitor, concretizat în text fix — unde improvizația stătea pe prim plan (fapt confirmat de unele variante deosebit de vechi: cum este cea de la Flămînzi, din sudul județului Botoșani). Așa se și explică de ce adesea, în comunele din jurul Iașului, *Jienii* se și numesc *Nuntă*. Obișnuiți cu acest gen de teatru, locuitorii identificau toate manifestările artistice similare, cu *Nunta*, potrivit unei logici care decurgea din cunoașterea limitată a fenomenului artistic spre care năzuiau. Unele din variantele acestui tip de spectacole prezintă și vagi contaminări cu *Irozii*, *Harapii*, piese cu care au coexistat vreme îndelungată. Spre deosebire

de alte jocuri-alai, alaiul *Nunții* a putut contribui mult la dezvoltarea teatrului propriu-zis, cu temă fixă și explicată în cuvinte, în replici. De aceea considerăm că el a avut o importanță deosebită în educarea și dezvoltarea gustului mulțimii pentru dramaturgia propriu-zisă.

Teatrul folcloric propriu-zis (cu dialog ordonat) cucerește teren printre manifestările contemporane folclorice întrucît răspunde nevoilor tot mai conturate resimțite de mediile populare. El alcătuiește capitolul cel mai efervescent în actualitatea imediată. De unde și caracterul mai restrîns al circulației multora din piesele sale.

Socotim că așa numitele spectacole *Trupa* și *Relație* (de certă proveniență urbană) au fost mult răspîndite și în lumea satului din jurul orașelor. Mai multe elemente ne fac să credem că, în veacul trecut — poate și mai înainte — actorii căruțelor cu paiațe, decăzuți materialicește, inscenau pe motive populare, la sărbători, spectacole pe care le prezentau țăranilor. Ocazia le dădea surse de cîștig și zile îmbelșugate — dar puține — acestor comedianți dar oferea exemple spectatorilor care nu se sfiau, în anii următori, să reia cele văzute. (În volumul nostru, materialul *Călușul* de la Dancu-Holboca este ilustrativ.) Dacă ar exista posibilitatea redării imprimării acestor spectacole s-ar vedea că ele amintesc de „meșteșugul" artiștilor de care vorbim, replicile fiind declamate retoric, măștile și costumația amintind de recuzita scenei culte. Dealtfel, unii informatori mai vîrstnici din Bucium și Păun, sate de lîngă Iași, își amintesc că de sărbători, anumiți comercianți din Iași — între 1900 și 1946, printre ei fiind frecvent indicat : Hamburgher — se îndeletniceau cu închirierea unor costume necesare celor ce pregăteau alaiurile de teatru folcloric și furnizau chiar din reformele garderobei Teatrului Național, coifuri și pelerine pentru împărați, uniforme pentru căpitani etc.).

Cea mai de seamă piesă de teatru folcloric de vădită influență cărturărească este aceea despre haiduci. Înclinăm să o considerăm totodată și printre primele. Stabilirea timpului de apariție și a modului în care acest lu-

cru s-a petrecut nu mai este astăzi — pentru teatrul haiducesc — o problemă care să urmeze a fi rezolvată. Studiile de pînă acum au stabilit că este vorba de folclorizarea unor spectacole ale căruțelor cu paiațe, e drept — prezentate și în orașele mari însă mai cu seamă la hanurile unde, de la un tîrg la altul, poposeau. Ivit în epoca de la sfîrșitul celui de al treilea sfert al veacului trecut, teatrul haiducesc s-a constituit din elemente numeroase de trad ție folclorică legate de acest fenomen social, din momentul folclorizării suferind schimbările cele mai neașteptate. Elaborat de colective ale căror ședii permanente erau în orașele mai mari, el a pătruns în repertoriul teatral al mulțimii prin orașele mici și satele de la răscrucile de drumuri [6]). Materialele culese ne arată că — pe întreg teritoriul moldovenesc— acest fapt se confirmă. De aceea variantele din centrele rurale de pe principalele artere de comunicație sînt mai apropiate încă de prototip, prezentînd elemente culte și urbane consistente; cele d n localitățile izolate apărind cu modificări realizate în spiritul valorificării unor tradiții locale și al înțelegerii particulare a fenomenului social urmărit.

Căci, materialele cu destule semne urbane pun pe prim plan nuvelistica, doved ndu-se fidele — în bună măsură — unor documente oficiale despre haiduci. în timp ce materialele care s-au îndepărtat de surse prezintă faptele în generalitatea lor legendară, accentuînd asupra caracterului de clasă pe care îl au. Jianu, deși oltean, devine o figură populară în întreaga Moldovă, tocmai cu ajutorul prototipurilor de care vorbeam. Din momentul în care însă întîlnim variante ce-l înlocuiesc, apar cele mai evidente semne cu privire la folclorizarea acestui tip de spectacole. În județele de nord (Botoșani și Suceava) se pare că faptul respectiv se poate remarca în chip deosebit. Dar probele de acest gen nu lipsesc nici de pe teritoriul județului Iași, chiar dacă ele sînt procurate — semnificativ — de acele localități ferite din calea căruțelor cu paiațe care au semănat gustul pentru acest fel de teatru.

Variantele identificate de noi, rezultînd de la prototimpul Jianului în raza județului Iași sînt destul de nu-

meroase. Cele mai multe nu apar numai aici, ca de pildă: *Bujor, Groza, Radu, Păunaș*. În schimb, altele, cum este cea despre *Roșu*, nu au mai fost nicăieri semnalate.

În fond varietatea teatrului haiducesc, oricum s-ar numi el, nu este structurală. Aceleași episoade, aceiași eroi apar în toate cazurile; același material de construcție este folosit.

În ultimii ani, drama populară haiducească a ajuns să fie bine cunoscută tuturor, datorită radioului, presei, care au insistat asupra conținutului său social.

În esență, personajele se divid în două tabere principale: haiducii și amicii lor opuși puterei și inamicilor. Simpatia publicului se îndreaptă spre prima categorie. A doua categorie, simbolizînd administrația represivă, inspiră rezerve fățișe (atît pentru spectatori cît și pentru jucători). Numărul haiducilor este variabil, am zice, în funcție de puterea de reprezentare teatrală a colectivității care îi evocă. Alături de ei stau femeia iubită (prietenă, soție, mamă), ciobanii, muntenii, olteni (deci inși din rîndurile mulțimii). Îi urmăresc însă — la ordinul stăpînirii — grecul și turcul (în variantele mai apropiate de amănuntul istoric, în cazurile cele mai numeroase: de tip urban și cu numeroase elemente culte) sau ofițerul și soldații (în variantele supuse contemporaneizării, ca toate materiale folclorice de totdeauna). Prinderea căpeteniei de haiduci este mai mult o farsă ce nu convinge. (Dealtfel, haiducii asistă impasibili la această scenă). Eliberarea se face prin răscumpărare, căci banii sînt rîvniți de poterași mai mult și pentru alte scopuri decît de haiducii care obișnuiau să-i împartă săracilor.

Mulțimea palpită la evocarea acestor întîmplări, participă afectiv deși poate destui spectatori știau nu numai ordinea întîmplărilor, ci și replicile personajelor. Este dealtfel genul de teatru popular în care putem întîlni interpreți a căror vîrstă întrece 50 de ani, semn al prețuirii de care se bucură. (Jocurile cu măști sînt trecute tineretului aproape total).

Se înțelege că pînă nu demult, amintirea haiducului și a faptelor sale era un fel de invitație activă la

rezistență în fața nedreptății. Astăzi însă aceleași spectacole plac pentru valoarea lor documentară, lucru ce concordă cu evoluția concepției maselor cu privire la funcția socială a teatrului popular. Frecvența contemporană a teatrului haiducesc este — socotim — o dovadă a înțelegerii evoluate a manifestărilor dramatice, de la probe de atitudini la evocare a trecutului.

Versul și cîntecul stau la baza materialului de construcție a teatrului haiducesc. Abundă versul popular de haiducie și răzvrătire (liric și epic), extras din folclorul tradițional păstrat fie în memoria oamenilor locurilor, fie în culegerile care au fost folosite din plin. (Teatrul despre *Păunaș* poate fi pus alături, mai vizibil decît alte materiale, de colecția lui Vasile Alecsandri ; Gruia lui Novac iese din unele pasaje ale epopeii lui Petre Dulfu). Melodiile descind atît din melosul folcloric cît și din opera unor compozitori culți (din a doua jumătate a veacului al XIX-lea), de unde au fost luate de actorii profesioniști (din cetele lui Millo, Anestin, Pascali sau din cetele nepatronate de figuri atît de celebre — probabil destul de numeroase și ele —). Sînt cazuri — puține — cînd regăsim chiar fraze muzicale din Verdi și alți compozitori străini, lucru explicabil dacă avem în vedere faptul că — o vreme — elevii liceelor, cei ai seminariilor și școlilor de cantori, ai școlilor pedagogice, se întreceau în pregătirea acestor piese de teatru, în vacanțele de iarnă.

Costumele actorilor improvizați sînt realizate în funcție de posibilitățile pe care le au la îndemînă, variațiunea de la realitate spre simbol stabilind destule faze intermediare.

În această atmosferă generală, apariția unor variante de teatru de hoți — în care principiul luptei în numele idealurilor de clasă este părăsit în favoarea tendințelor aventuriste — este explicabilă. Abdicarea nu rezulta decît cu concursul unor elemente ce se aflau la periferia mediului folcloric. Așa stau lucrurile cu piesele despre : *Terinte*. În județul Iași, în partea nordică a acestuia, se semnalează de asemenea și piesele despre *Grigoraș*, *Merișor* și *Trandafir*. Apărute așa cum am arătat, cu referiri la inși certați cu ordinea socială —

s-ar părea, indiferent de conținut — aceste materiale dacă intră în uzul unor autentici purtători de folclor sînt asimilate cu sensurile teatrului haiducesc, lucru ce rezultă din unele variante pe care le avem. Reconsiderarea lor este ușor posibilă cîtă vreme structural sînt total tributare teatrului haiducesc, cîtă vreme varietatea teatrului haiducesc este simțită de cei ce îl practică, mai mult ca o chestiune de formă a acestuia.

Se pare că teatrul de haiduci a pregătit temeinic masele pentru abordarea în teatrul lor, a unor teme istorice mai numeroase, mai variate. De aceea, teatrul folcloric istoric — deși nou — reia aspecte din trecutul poporului, așa cum fac piesele despre domnia lui Ștefan cel Mare. Că teatrul haiducesc a jucat acest rol ne arată, în colecția noastră, materialul *Banda lui Ștefan cel Mare*[9] de la Sirețel, tributar schemei pieselor cu haiduci, replicilor din variantele sale. Că influențele răspîndirii cunoștințelor de carte și-au spus la fel de răspicat cuvîntul, ne arată textul teatrului *Movila lui Burcel* din Moțca, unde de fapt întîlnim o dramatizare fidelă a unei creații originale (de inspirație folclorică) alecsandriniene.

În cadrul acestui grup de piese, cele cu subiecte de război, apărute mai întîi în zona Neamțului [10], fac corp aparte. Au ajuns și în județul Iași variante despre războiul pentru Independență, puține și neclare încît nu le-am putut include în culegere. Mai mult răspîndite sînt însă cele despre primul război mondial, care — create pe modelul *Căderei Plevnei* sau *Predării lui Osman Pașa* — poartă numele numele de *Pacea*. Numai în județul pe care îl urmărim aici au apărut însă și pise despre al doilea război mondial, despre participarea României la campania antifascistă, intitulate: *Capitularea Germaniei*, *Căderea Berlinului*, *Predarea lui Hitler* sau *Încheierea armistițiului*. În acest mod este confirmată permanenta preocupare a creatorilor populari pentru aducerea la zi a manifestărilor dramatice pe care ei le practică, adeziunea lor la marile acte de politică internă și externă, în esență — înțelegerea istoriei ca un act făurit de cei mulți.

În sfîrșit, unele mențiuni se cer și în legătură cu acele piese de teatru popular care sînt produse directe ale folclorizării unor creații culte. Un exemplu am și invocat atunci cînd am vorbit despre *Movila lui Burcel*. Materialele de pe teritoriul județului Iași prezintă și alte cazuri similare, cum sînt: *Stejarul din Borzești*, *Barbu Lăutaru*. Folclorizarea, în cazurile respective, nu trebuie înțeleasă ca o preluare identică a creațiilor de care este vorba, ele fiind uneori substanțial schimbate. (De pildă, monologul lui Alecsandri: *Barbu Lăutaru* a devenit o scenetă, numărul personajelor a fost sporit deci, pentru simplul motiv că în acest fel apar toate spectacolele cunoscute prin tradiția folclorică sau asociate acesteia). Dar forma de teatru care arată deosebit de concludent felul cum se realizează folclorizarea creațiilor de origine cultă este aceea a *Irozilor*. Și în județul Iași întîlnim variante cu text religios. Alături de ele apar însă și variante — din care una este inclusă în prezenta culegere — total laicizate. Doar numele spectacolului mai amintește de punctul de la care s-a plecat, conținutul și forma fiind fundamental modificate.

Dealtfel, capitolele de teatru popular cu vădite influențe livrești-urbane și de certă origine cultă, pun probleme de mare însemnătate pentru înțelegerea generală a evoluției dramaturgiei folclorice ca parte integrantă a fenomenului cultural popular. Teatrul folcloric tradițional se grefează pe fondul obiceiului colindatului. Actorii improvizați merg din casă în casă și repetă spectacolul într-o unitate de timp determinată. De aceea ei pot să-și permită prescurtări, în scopul de a „cuprinde" cît mai multe unități sociale față de care, prin viața colectivă, au contractat obligația de a le felicita. Scena, decorul — lucru pe care l-am mai arătat și altădată — nu apar nici ca posibile și nici ca necesare. Altfel încep să stea lucrurile cu teatrul de substanță cultă. El începe a primi caractere neobișnuite în spectacolele tradiționale, duce la o grijă mai accentuată pentru costumație, scenografie, decor. Se modifică astfel, cu încetul, o mentalitate străveche; iau alt contur elementele determinante ale conceptului

respectiv. Este vorba deci de marcante tendințe de „modernizare" a teatrului popular. Fără îndoială că acțiunea lor poate fi constatată încă într-un timp destul de scurt — cel puțin într-o parte însemnată a repertoriului de teatru folcloric —.

Lipsit de omogeneitate, repertoriul creației dramatice populare este deosebit de variat ca structură, sens, funcție, lucru — în parte — arătat și de comentariile de'ul de restrînse pe care le-am făcut noi aici.

Avem toate motivele să credem că lista repertoriului — chiar așa bogată cum apare ea — nu este încă completă, ceea ce face încă necesară prelungirea cercetărilor de teren. (Harta alăturată arată felul cum au fost distribuite pînă în prezent, investigațiile noastre).

Fotografiile puține care intră în materialele anexe ale prezentei culegeri atrag atenția faptului că este nevoie și de o susținută investigare a tipologiei măștilor din punctul de vedere a construcției lor (cea la care am ederat fiind dictată de sensurile pe care ele le dezvăluie).

Prezentul volum poate însemna mai mult decît o culegere oarecare de folclor, din moment ce în legătură cu teatrul folcloric, pînă acum au fost publicate așa de puține lucruri. În chip justificat, în ultima vreme s-a creat convingerea că există un teatru popular — în Moldova, mai cu seamă — bogat. Este deci necesar ca să se treacă la susținerea argumentată a tuturor acestor afirmații, lucru pe care — pentru teritoriul județului Iași — încearcă să-l facă acest volum.

---

1. T. T. Burada, Istoria teatrului în Moldova. București, 1915 (Volumul I).

2 În nota asupra prezentei culegeri pot fi aflate mai multe amănunte cu privire la toți cei care și-au dat concursul la realizarea acestei lucrări.

3 Schema de clasificare pe care o folosim a reieșit din cercetarea adîncită a teatrului popular, în cadrul unui curs special de folclor predat studenților de la Facultatea de filologie a Universității „Al. I. Cuza" din Iași, în anii universitari 1967—1968 și 1968—1969, de către autorul acestei prefețe.

4 Al. Amzulescu în „Balade populare românești", 3 volume, București, 1964, cercetînd cîntecul nostru epic vorbește despre personajele care sînt construite după vechiul model al haiducilor dar dovedesc caracteristici noi, ca despre niște „hoțomani", ceea ce i-ar lega și diferența totodată de vechii haiduci.

[5] Vezi pentru aceasta: „Jocul cerbului în Moldova" în „Revista de etnografie și folclor", XIII (1968), nr. 5, pp. 421—438.

[6] V. Adăscăliței, Teatru folcloric din județele Bacău și Neamț. Bacău, 1968.

[7] Vezi pentru aceasta: „Nunta, o piesă a dramaturgiei folclorice moldovenești" în volumul „Istoria teatrului în România", București, 1965.

[8] Bibliografia în legătură cu teatrul haiducesc a început să sporească în ultima vreme. Am indica celor interesați: V. Adăscăliței, „Aspecte din dramaturgia populară. Teatrul popular de haiduci" în „Limbă și literatură", II (1956), pp. 3—34; Lelia Nădejde „Tema haiducească în teatrul popular", în „Studii și cercetări de istoria artei", nr. 2 din 1959; Gheorghe Nadoleanu, „O ipoteză asupra originii teatrului popular haiducesc Jienii" în „Revista de etnografie și folclor", X (1965), nr. 3, pp. 317—325.

[9] Termenul de **bandă** nu are înțelesul — cum s-ar putea crede la prima vedere — de asociere a unor răufăcători. El vine de la obiceiul de a însoți ceata de teatru cu lăutari profesioniști, care cîntă la instrumente de alamă **(în fanfare)**, pentru a anunța mai departe și mai atractiv sosirea cetei.

[10] Un studiu mai larg asupra acestui capitol al teatrului popular am publicat noi, cu titlul: „Teatrul folcloric cu subiecte de război în Moldova" în „Limbă și literatură", X (1965), pp. 327—344.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

NOTĂ ASUPRA CULEGERII

Prezenta culegere a putut fi alcătuită datorită constituirii unei bogate arhive de folclor din care să poată fi selecționate materialele cele mai ilustrative.

Arhiva folosită provine din două fonduri principale: Fondul vechi de la catedra de folclor *(de la Facultatea de filologie a Universității „Alexandru Ioan Cuza")*, adunat între anii 1949 și 1969, prin anchete directe și indirecte și fondul nou provenit din rezultatele anchetei desfășurate cu ajutorul material al Casei de creație și a Comitetului județean al Uniunii Tineretului Comunist, cu prilejul Festivalului și concursului de teatru folcloric din lunile Decembrie-1967 — Ianuarie-1968 (prima ediție) și Decembrie-1968 — Ianuarie-1969 a doua ediție).

În afara materialelor pe care le deținem aici, mai dispunem de multe informații de semnalare. Pe acestea, deși le-am folosit, nu le includem în cifrele statistice de mai jos.

Am avut așadar la dispoziție, pentru această culegere, 368 materiale de teatru folcloric. După proveniență și felul lor ele sînt:

Piesa de teatru:	Din fondul vechi	Din fondul nou		Total
		Anchetă indirectă[1])	Anchetă directă[2])	
— Capra	15	6	26	47
— Cerbul	10	12	36	58

Piesa de teatru	Din fondul vechi	Din fondul nou		Total
		Anchetă indirectă	Anchetă directă	
— Berbecii	1	—	4	5
— Țapul	2	—	2	4
— Boul	1	—	1	1
— Calul (Căluții)	4	—	13	17
— Ursul	5	4	13	22
— Cocostîrcul	1	—	—	1
— Struțul	1	—	2	3
— Leul	—	—	2	2
— Păunul	1	1	—	2
— Turca	1	—	—	1
— Malenca	—	—	1	1
— Moșnegii	—	—	1	1
— Ciobănașii	—	2	1	3
— Ursarii	—	—	1	1
— Arnăuții	2	1	2	5
— Roșiorii cu fete	—	—	1	1
— Turcii	1	—	—	1
— Damele	—	1	—	1
— Nunta țărănească	10	5	7	22
— Trupa/Relația	2	—	—	2
— Jianu	46	4	22	72
— Haiducii	13	4	5	22
— Bujor	14	7	9	30
— Groza	5	—	4	9
— Ciuta lui Novac	—	—	2	2
— Păunaș	2	1	1	4
— Radu	—	1	1	2
— Roșu	—	—	1	1
— Merișor	1	—	1	2
— Grigoraș	—	—	1	1
— Trandafir	—	—	1	1
— Ștefan Vodă	2	—	—	2
— Movila lui Burcel	1	—	—	1
— Steiarul din Borzești	1	—	—	1
— Căderea Plevnei	1	—	—	1
— Pacea	2	1	—	3
— Căderea Berlinului	3	1	1	5
— Irozii	1	—	3	4
— Barbu Lăutaru	1	—	—	1
— Volnicul munților	—	1	—	1
— Volnic înflorit	1	—	—	1
— Făt-Frumos	—	1	—	1
	150	53	165	368

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Dacă ținem seama că fondul vechi și partea recoltată prin ancheta directă a fondului nou este de fapt rezultatul muncii depuse mai ales de studenți, cele 368 de materiale existente arată grăitor contribuția pe care tineretul studios o poate aduce la o mai bună cunoaștere a tezaurului nostru folcloric tradițional.

Ținem să subliniem faptul că la alcătuirea acestui volum ne-au apărut ca necesare și valoroase toate materialele, nu numai cele pe care le-am inclus în culegere. Fără cele rămase în afară nu am fi avut posibilitatea să selecționăm, să comparăm textele. De aceea, prezenta culegere este de fapt rezultatul contribuției tuturor celor care au ajutat la constituirea arhivei folosite.

Mențiuni deosebite se cuvin pentru unii directori de cămine culturale, care au răspuns cu atenție la chestionarul menit să dirijeze ancheta indirectă pentru alcătuirea fondului nou al arhivei.

Din punctul de vedere al valorii lor, cele 165 materiale de la capitolul anchetă directă al fondului nou atinq zona cea mai exigentă. Toate acestea reprezintă imprimări pe bandă de magnetofon, ceea ce face ca sub raport documentar ele să-și sporească utilitatea, oferind puncte de sprijin și studiului muzicologic.[2])

Așa se face că prezenta culegere este o operă colectivă la care și-au dat concursul factori numeroși. De aceea mulțumirile noastre se îndreaptă către toți cei care au contribuit în vreun fel oarecare la realizarea documentării necesare acestei lucrări și la concretizarea ei în prezentul volum.

---

[1] Ancheta indirectă a constat în difuzarea prin căminele culturale a unor chestionare referitoare la teatrul folcloric. Intocmite de cei care s-au ocupat cu îngrijirea acestui volum, chestionarele au fost multiplicate și obținerea răspunsurilor a fost urmărită de Casa de creație, prin tovarășa Butureanu Elena **(la prima ediție a Festivalului și concursului de teatru folcloric)** și prin activiștii culturali ai Comitetului județean de cultură și artă **(la a doua ediție)**. Socotim de trebuință să exprimăm aici toată gratitudinea noastră tovarășei Butureanu Elena, care s-a îngrijit ca rezultatele dobândite să fie cît mai corespunzătoare.

[2] Ancheta directă a fost organizată prin Facultatea de filologie a Universității „Al. I. Cuza" din Iași, catedra de folclor, un număr impresionant de studenți răspunzînd apelului de a lesi în

teren în vederea culegerii materialelor. Asigurarea calității culegerilor a fost realizată prin alcătuirea grupurilor atît din studenți cît și din cercetători ai sectorului de folclor de pe lîngă Centrul de lingvistică, istorie literară și folclor al Filialei Iași a Academiei R. S. România. Este de menționat faptul că studenții participanți la culegere au avut, în marea lor majoritate, o pregătire corespunzătoare, datorită participării lor la mai multe anchete directe organizate în vacanțele de vară, după cum urmează: 1965 **(zona Gura-Humorului)**; 1966 **(zona Rădăuți)**; 1967 **(zona Tîrgu-Neamț)**; 1968 **(județul Neamț, fostele raioane Piatra-Neamț și Roman)**.

Pentru ancheta directă s-au folosit fonduri care ajung la aproximativ 5.800 lei, puse la dispoziție de Casa de creație și de Comitetul județean al Uniunii Tineretului Comunist.

Intrucît în dotarea cercului studențesc, nici pînă acum, nu intră nici un magnetofon, înregistrările au fost făcute cu aparatele personale ale unora din membrii lui și cu aparate împrumutate.

[3] Arhiva rezultată se află la Facultatea de Filologie, catedra de „Folclor" și la Casa județeană a creației populare (parțial).

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

JOCURI DRAMATICE CU MĂȘTI

Bogat reprezentate în practica folclorică a județului Iași, jocurile dramatice cu măști au evoluat aproape în toate cazurile în alaiuri în componența cărora intră tipuri diferite de reprezentări, asociate atît motivat cît și nemotivat prin logica istoriei.

Străveche treaptă din evoluția concepției populare asupra dramaturgiei, jocul cu mască a plecat de la funcții sociale magice (religioase păgîne) ajungînd la funcția dominantă (astăzi) spectaculară, comică. Între jocurile dramatice cu măști și drama ritualică, treaptă mai veche și poate inițială a teatrului folcloric, există încă numeroase puncte de legătură. Căci majoritatea jocurilor cu măști (animale, mai ales) descind din drama ritualică.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

JOCURI DRAMATICE CU MĂȘTI ANIMALE

Reprezentînd capitolul cu rădăcinile cele mai îndepărtate în timp, această categorie de teatru popular este deosebit de bogată și pe teritoriul județului Iași. Ea s-a dezvoltat cu vremea, incluzînd și măști de proveniență mai recentă.

Ilustrăm acest gen de creații cu variante ale jocurilor :

— Capra
— Ursul
— Cerbul
— Berbecii
— Țapul
— Boul
— Caii
— Struțul
— Păunul
— Leul

Însemnări prilejuite de particularitățile textelor publicate vor putea fi aflate în notele însoțitoare ale acestora.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

din satul și comuna Bălțați, județul Iași

Culege Doroftei Elena, învățătoare, la 4 decembrie 1967. De le mai mulți tineri :

Personajele :

CAPRA. Corpul este construit dintr-o țesătură pe care se coase hîrtie încrețită, multicoloră, tăiată subțire. Capul are fălci mobile, fiind împodobit cu hurmuz, clopoței, beteală, busuioc.

MOȘNEAGUL *(Ciobanul)*. Iscodește la case dacă-s primiți. Are ițari curați, cămașă de cînepă, fără flori. Îmbracă un cojoc, pe dos. Poartă tălănci la brîu, îmbracă opinci. Are mască făcută dintr-o pălărie veche, ioc ul gurii și ochilor fiind marcat cu pînză roșie cusută în fășii. De o căciulă foarte mare îi atîrnă plete de fulior. În mînă are băț și harapnic.

BABA. Stă pe lîngă moșneag. Mimează scene de viață conjugală producînd hazul. Ghicește și descîntă. Poartă haine bătrînești. Are păr dezordonat, de cînepă vopsită.

IRODUL. Este ales dintre flăcăii frumoși și cinstiți. El face urările cuvenite gazdei și sărută mîna gospodinei și gospodarului de casă. Dirijează ceata cu fluerături de țignal, potolește exagerările mascaților, joacă fetele gazdei. Primește banii și colacul pe care gazdele îl dăruiesc. Poartă ițari și fustă de borangic, plisată. Bustul și mîinile îi sînt înfășurate în bîrnețe. Are chipiu cu oglinzi, hurmuz și pampon roș.

FATA. Simbolizează prietena Irodului. Stă mereu pe lîngă capră. Îi ferește cordelele cînd îi vin peste față, o ajută să intre în casă fără accidente, îi păzește ținuta spre a se păstra cît mai curată. Cînd gazda nu are

fete, Irodul joacă cu ea. Este îmbrăcată în haine de sărbătoare.

CĂLDĂRARUL. Poartă pantaloni „golf" de stambă, scurtă veche, curea cu tălăngi. Pe față are mască ilariantă confecționată dintr-o pălărie veche. Are plete. Este uns cu funingine. Cere insistent să repare tingirile și căldările gazdei.

URSARII. Pot fi destul de mulți *(de la 2 la 10)*. Pe haine obișnuite își coase zdrențe. Se încing cu curele bătute în nasturi alămiți. Au salbe de clopoței și zurgălăi, puse în diagonală *(pe amîndoi umerii)*. Au zurgălăi la picioare. Poartă obrăzare făcute tot din pălării vechi. Pe cap au un fel de coroane din pene mari *(aripi)* de gîscă și curcă, oglinzi și hurmuz. În mîini au ciocane, pleafturi, cîrîitori. Fac ghidușii nesfîrșite.

NEGUSTORUL. Poartă haine nemțești, caraghioase. Are guler de iepure, pălărie, mască ilariantă. Este într-un conflict continuu cu *Moșneagul*.

MUZICANȚII. De obicei sînt preferați următorii instrumentiști: un viorist, un cobzar și un țambalagiu.

După ce alaiul intră în casă se cîntă cîntecul caprei. Capra joacă fără ca să se spună vreo strigătură. La terminarea jocului caprei se trece la o suită de jocuri, ca: „Ardeleneasca" (Deleneasca), „Ciobănașul" și altele. Suita se încheie cu o sîrbă, la sfîrșitul căreia ceata părăsește gospodăria urată.

---

* Ilustrativ pentru tipurile de variante pe care le putem considera printre cele mai vechi, prezentul material sugerează forma primară a practicii, cînd gestica magică nu se convertea încă în text liber. Numărul deosebit de redus al materialelor cu aceste caracteristici întărește ipoteza noastră.

din satul și comuna Răducăneni, județul Iași

Culeg studenții: Ninu Cornel, Ispir Romel, Antonescu Stelian, la 28 decembrie 1967. De la: Bulai Dumitru, 23 ani ș.a.

Personajele:

CAPRA. Are capul din lemn acoperit cu pîslă. Corpul este acoperit cu hîrtie multicoloră *(predomină culorile închise).*

MOȘNEAGUL. Poartă haine țărănești dar are agățate tălănci și zgărzi cu clopoței. Are în mînă bîtă. Pe față poartă mască.

BABA. Poartă haine țărănești potrivite cu vîrsta.

CIOBANUL. Are haine de blană *(cojoc)* și bîtă, căciulă și opinci.

GRĂDINARUL. Poartă costum țărănesc obișnuit.

ANUL NOU. Îmbracă haine naționale, cît mai curate și cît mai înflorate.

Muzicanții. *(Instrumentele mai curent întîlnite sînt: fluierul și — în ultima vreme — muzicuța).*

TOȚI *cîntă:*

Iată, Anul Nou s-a apropiat!
Din cer vă vine-mpodobit
Ca o mireasă, ca un împărat,
De la Dumnezeu sfîntul binecuvîntat.
Vă vine cu veselie,
Vă vine cu bucurie,
La anul și la mulți ani!

Ciobanul cîntă din fluier melodia „Pădurețul".

CAPRA *joacă.*

La sfîrșitul jocului începe următoarea discuție:

BCU "MIHAIL EMINESCU" IAȘI LIBRARY

GRĂDINARUL:
Mai, ciobane, mitocane!
Ce-ai scăpat capra-n grădină
De mi-a stricat tot zarzavatul?
CIOBANUL:
Nu-i adevărat, jupîne, nu-i adevărat!
Capra-n grădină n-a intrat,
Nici zarzavat nu ți-a stricat.
Doar din urma mea de-o fi intrat,
Două-trei frunze ți-a stricat.
Dar decît să ne certăm,
Mai bine un cîntec frumos să cîntăm!
TOȚI *cîntă*:
Foaie verde peliniță,
Drag mi-a fost capra plăviță,
Cu mărgele-ntre corniță,
Cu panglică la coditǎ.
Gluga este a mea casă,
Cața este-a mea nevastă,
Masa-mi este-ntr-un picior,
Așternut — cîmpul cu flori.
Din nou ciobanul cîntă din fluier și capra joacă.
ANUL NOU:
Eu sînt, eu sînt Anul Nou,
Acel puișor de smeu,
Cînd în lume am intrat,
Lumea tot s-a bucurat;
Cînd din lume am ieșit,
Lumea tot s-a curățit
De ciume și de holere
Și de multe boale grele.
Noi cu toții să cîntăm
Anul Nou să-l lăudăm.
Hai, cu toții să cîntăm,
Anul Vechi să-l alungăm!
(Vorbit, către cioban)
Dar tu cine ești,
Cu ce nume te numești,
Căci pe loc te nimicesc?
CIOBANUL:
Eu sînt cioban și trăiesc bine

BCU IAȘI / CENTRUL UNIVERSITY LIBRARY

Dar oamenii ce-au cu mine?
Că-ntr-un sat atît de mic
Nu mi-e teamă de nimic.
Chiar pe lup să-l văd în drum,
Nu mi-e teamă nicidecum;
Chiar pe urs să-l întîlnesc,
Cu-această bită mi-l lovesc.
În munții Carpați,
Sub frunza de brazi;
Jos frunză crestată,
Sus frunză măscată.
Prin fața mea,
Un riușor curgea,
Căprița păștea,
Ferice de viața mea!

Ciobanul cîntă din fluier, capra joacă. Capra se îmbolnăvește însă și cade jos.

CIOBANUL:
Hei, oare n-ați văzut
Vreun doctor-doctoraș,
De pe-aici, de prin oraș,
De prin județul Iași?
Că mi s-a îmbolnăvit căprița
De-o pustie de gălbează,
Dumnezeu sfîntul s-o vază!

MOȘNEAGUL:
Hei, hei! Eu sînt doctor-doctoraș,
De pe-aici, de prin oraș,
De prin județul Iași;
Mai la deal de pompierie,
Mai la vale de episcopie.
Căci moșul, cu țiganul,
Singuri vor îndrepta căprița,
(Către babă)
Dar tu, ce zici, babă?
Hai să încercăm!
(Consultă capra)

TOȚI *cîntă*:
Foaie verde de ovăz,

BCU CLUJ UNIVERSITY LIBRARY

Măi, ciobane, măi!
Doctor ție îți găsesc,
Măi ciobane, măi!
Îmbrăcat cu ițar gros,
De mi-l suflă vîntul jos.

Capra se ridică și joacă.

TOȚI *cîntă:*

Vă lăsăm cu bine
Și cu sănătate!
De-am greșit ceva,
Rugăm să ne iertați! *)

---

* Marea și permanenta putere de inventivitate a purtătorilor obiceiurilor este probată de acest material în care apar personaje și episoade neobișnuite în cele mai multe texte ale jocului caprei, ca: grădinarul și nemulțumirea pe care i-o pricinuiește animalul scăpat de sub supravegherea ciobanului. De ceea, textul se arată a fi mai mult o probă a transformărilor la care jocul este supus, a îmbogățirii pe care o capătă.

BCU Cluj / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

din satul Slobozia, comuna Voinești, județul Iași

Culege Zota Ion, prieșor suplinitor, în 1965. De la Marțian Ioan, 16 ani.

Personajele:

COMORAȘUL. Este un flăcău care de fapt răspunde de întreaga ceată. Este costumat în haine ofițerești, având grad de căpitan. Pe cap poartă o coroană frumos împodobită, cu suport de lemn, cu multă hîrtie multicoloră, cu mărgele, oglinzi hurmuz. În partea din față coroana are o oglindă mai mare, rotundă. Coroana este purtată peste căciulă. El este cel care încasează veniturile echipei.

URĂTORUL. Este cel care înainte de jocul caprei și ursului, rostește plugușorul la fereastra gazdei. Este îmbrăcat în costum național. Poartă și el coroană asemănătoare celei pe care o are comorașul. În mînă are clopot.

PĂSTORUL *(Ciobanul)*. Este cel care poartă în mînă masca de capră care imaginează numai capul animalului, fără a fi reprezentat și corpul. Botul caprei este alcătuit din două părți de lemn, mobile, care clămpănesc. În timpul urăturii ciobanul „bate capra". Îmbrăcămintea păstorului este adecvată. De obicei, costum național. Abundă broderiile. Capra este împodobită cu batiste, mărgele colorate, oglinzi.

URSUL. Este alcătuit din piei de oaie brună, așezate cu lîna în afară. Îl joacă un flăcău mai voinic. În picioare, pentru a fi mai sprinten, poartă opinci. Botul ursului este întocmit din piele de iepure. I se pun numeroase podoabe: mărgele, zale, panglici roșii. La picioare are zurgălăi. În mînă poartă un băț mare și gros numit „hadarag".

URSARUL. Este îmbrăcat în haine militare. La pantaloni are vipușcă roșie, iată; în picioare — are opinci. La pantaloni îi atîrnă cordele. Pe trup, deasupra vestonului, poartă un rînd de curele de piele bătute cu nasturi de metal strălucitor. Are și diagonale de piele. În gît îi atîrnă geanta numită „tașula". Pe cap are un fes ornat cu cordele roșii și galbene. De la marginea fesului îi atîrnă plete. Are musteață lungă și barbă de lînă. Se vopsește pe față cu funingine. Este greu sau de loc recunoscut de consăteni. În mînă ține un ciur pe care îl folosește ca tobă desfundată pe o parte. La ciur are pe o sîrmă, tăbliță care zornăie la orice mișcare. În acest fel dictează un ritm mai susținut jocului. Ciurul se face din piele de cîine deoarece se crede că are rezonanță mai mare. În ciur se bate cu „ciocănelul", un bețișor ușor de mînuit.

CĂLDĂRARUL.

CĂLDĂRĂRIȚA. Amîndoi sînt cei care produc hazul spectatorilor. Poartă haine ferfenițate; vorbesc stîlcit tinzînd să-i imite pe șătrari. Duc cu ei cazane, crătiți sparte, ciocane, pleafture ș.a.

FLĂCĂII. Însoțesc alaiul. Numărul lor este variabil. De la 5 la 12. Sînt îmbrăcați în haine obișnuite peste care poartă o cămașă albă și lungă.

Muzica. Poate fi alcătuită din fanfară sau numai din instrumente de coarde. Numărul lăutarilor este variabil, după posibilitățile grupului care trebuie să-i plătească.

De la an la an alaiului îi pot fi alăturați și alte personaje.

Cînd ceata ajunge la poarta unei case din sat, flăcăii hăiesc sau sună din bucium. Muzica intonează cîntecul caprei. Cei care se interesează dacă gospodarul primește urătorii sînt: căldărarul și căldărărița. Căldărarul spune:

Bucuroși, bucuroși de noi?

Cînd se primește răspunsul afirmativ, ceata intră în casă. Muzica începe să cînte nu prea tare, păstorul joacă capra iar urătorul spune urătura sa:

Aho, ho, ho, îndemnați flăcăi!
Hăi!
Foaie verde magheran,
Bună seara gospodar,
Gospodari și gospodine
Și voi tinere copile!
Dați-vă lîngă fereastră
Și-ascultați urarea noastră;
Dați-vă lîngă perdele
Și-ascultați vorbele mele
Cele dulci și cu plăcere!
În seara lui Vasile sfîntul
Mi-a luat căciula vîntul
Și-a zburat-o pe fereastră
Pîn-la casa dumneavoastră.
Și venind după căciulă,
Să vă zic și-o urătură.
Cred că nu v-ați supărat
C-am întîrziat prin sat.
Că de-un anișor de zile
Așteptăm sfîntul Vasile.
Noi urăm să fim poftiți,
Cred că-n noaptea asta stiți.
Chilipir, măi frățioare,
De colaci și de parale,
Și de țuică, și de vin,
Pe picioare-abia mă țin,
Ca să știu că sînt cu voi,
Dați-vă pe lîngă boi
Și strigați o dată hăi!
Hăi!
Noi am văzut prin perdele
C-aveți fete frumușele,
Cu cercei și cu inele.
Dar văd colo lîngă sobă,
Pe laița fetei mari
Stau și dorm vreo trei motani.
Decît să stăm la fereastră,
Mai bin' ne-ați chema în casă
Și ne-ați invita la masă.
Să vă zicem bunăseara,

Să vă peţim domnişoara.
Domnişoara e frumoasă
Dar n-are nimic pe masă.
Nici rachiu de sărbători,
Nimic pentru peţitori.
Pe noi, dacă ne iubiţi,
Cu dulceaţă ne serviţi
Şi cu o prăjiturică;
De rachiu nu zic nimică.
Chiar mai azi de dimineaţă
V-am văzut frigînd o raţă.
Şi acum văzui în sobă
O tigaie plină, dobă!
Dacă nu vă supăraţi,
Chiar din aia să ne daţi!
Zurgălăi şi clopoţei,
Ia, mai îndemnaţi flăcăi!
Hăi!

Tot urînd în acest sat,
Multe ni s-au întîmplat.
La o casă ca şi asta
Era singură nevasta.
Căci bărbatu-i tot bărbat
Şi-a plecat să ure-n sat.
Atunci unul dintre noi
S-a făcut pe loc vulpoi
Şi coteaţa-a fost a lui
Şi cu găini, şi cu pui.
Unul cotrobăia prin tindă
Ghemurile de la grindă
Iar mie mi-a căzut în mînă
Chiar o oală cu smîntînă
Şi-am scăpat-o de-un pietroi,
Văleleu, ce tărăboi
S-a-ntîmplat atunci cu noi!
Măi băieţi, ia nu dormiţi
Şi-nc-o dată chiuiţi!
Hăi!

De urat am mai ura
Dar ni-e frică c-om înnopta,
Că nu sîntem de ici-colea,

Ci de la munți mari, întunecoși,
Rămîneți, gospodari, sănătoși!
Aho, ho, ho!
La anul și la mulți ani!

După ce urătorul a terminat plugușorul, muzica schimbă melodia și cîntă jocul căldărarilor. Aceștia încep să-și joace tingirile, strigă, fac zgomote și tot felul de comicării. Căldărarul strigă:

Hei, vei, chichivei,
Unde-s pantalonii mei?
Ieși, țigancă, de sub pat,
M-am jurat ca să te bat
Cu scîndura de la pat,
Cu nuiaua de la gard,
Cîrligul de la fîntînă,
Să tot plîngi o săptămînă!

Căldărărița adaogă:

Cu cleștele de la vatră,
Să nu mai iubești vreo fată!

Terminîndu-și jocul, căldărarii caută tingiri, ceaune pe care se fac că le repară. Primind bacșiș le restituie gospodarului de casă.

Intră acum ursarul care le cere să se liniștească și să-i dea rînd. El spune:

Foiliță de hamei,
Ia, la ușă, dragii mei!
Drepți,
Culcați!
La stîn-ga!
La dreap-ta!
Afară, fuga marș!

Pînă la urmă îi scoate.

Muzica începe hora ursarului. Ursarul bate de 4 ori cu ciurul în ușă și spune:

Hopa, hopa, taci din gura,
Să mai intre și bulibașul Dura
Cu trei nasturi la tașula!
Și tașula, și tașula
Asta-i pui de mierla sură.
Să dau de trei ori pe lîngă masă,

BCU IAȘI CENTRALA UNIVERSITY LIBRARY

Să aflu gospodarul de casă!
Văd casa destul de mare și luminoasă
Dar nu știu unde-i gospodarul de casă.
Căci chiar acuma l-am văzut
Dar nu știu unde s-a înzgăbuit.
N-ați văzut, n-ați auzit,
Mă rog dumneavoastră!?

Se plimbă bătînd din ciur pînă ce văzîndu-l pe gospodarul de casă, se oprește în fața lui și zice:

Păi, bună seara, domnul gospodar!
Bine te-am găsit,
Bine te-am înzgăbuit!
Te-am găsit pe lîngă plită
Cu mustața răsucită
Și țigara-n gît tuflită
Și tot spui că nu-i făcută.
Îi făcută sau nu-i făcută?

Gospodarul poate să-i răspundă că nu-i făcută. (Adică nu-i dispus să-i primească jocul). Atunci, furios, ursarul izbește ciurul jos și dă să plece afară. Se oprește și zice:

Dacă nu-i făcută
Să o fac eu cu Tănasă Crețu,
Cu capul cît pădurețul,
Numai trei să-i dau cu bățul.

Ursul — la care se face aluzia cînd se rostește numele de „Tănasă Crețu" — începe să mormăie. Ursarul continuă:

Măi, Maradinescule, măi!
Te-am lăsat pe prisp-afară
Să nu vezi zama din oală,
Să nu mă dai de sminteală.

Ursul mormăie și mai tare. Ursarul continuă:

Păi, domnule gospodar,
Dumneata mă cunoști
Sau nu mă cunoști?

Gospodarul spune de obicei:

N-am de unde să te cunosc!

URSARUL:

Păi, n-ai de unde să mă cunoști,

BCU IAȘI / CENTRUL DE CARTE RARĂ

Că nu-s de pe-aici, de pe colea.
După cum crezi dumneata!
Sînt de la munții ăi mari,
Unde-a fost tata primari
Și socru-meu secretari.
Iară eu, ficior de popă,
Am ajuns de bat din dobă.
Bate din tobă.
Și tata a fost gospodar,
Iar eu sînt cel mai mare bulibaș peste ursari.
Bunăoară, de nu crezi,
Uite-n gradul de căpitan,
Să te orientezi!
Îi făcută
Sau nu-i făcută?

GOSPODARUL:

Nu-i făcută!

URSARUL:

Atunci, să-mi dai o rublă dă cinci,
Să-i pun ursului potloage la opinci!
Că i s-au rupt opincile
Și-l rid romîncile
Mai rău ca țigăncile!
Iar mie să-mi dai una de zece,
Să-mi pun pingele la ghete,
Că mi s-au rupt ghetele
Și mă rid fetele
Mai rău ca vădanile!
De ți-oi face-o ceva mai mare
Te costă ceva parale.
Să-mi dai o rublă de douăzecișicinci,
Să-ți alung faptul de-aici;
Să ți-l dau din vad în vad,
De capul cui ți l-a dat!
Că ți-a dat și ți-a turnat
O femeie cu bărbat;
Și ți-a făcut de urît
O femeie scurtă-n gît.
Iar femeia aia de pe coastă

Ar vrea să-ți intre gospodină-n casă
Dar să nu faci treaba asta,
Că ți-i frumoasă nevasta!
Am trecut valea și crîngu
Și-am ajuns pîn-la Hadîmbu;
Și-am trecut prin Colibia
Și-am ajuns la Slobozia.
Și, din trecătoarea mea
Am dat și pe la dumneata,
Chiar dacă te-ai supăra.
Am trecut prin Scăunele,
Pe unde sînt fete frumușele
Și m-am dat și eu cu una din ele,
Să mă ție minte totdeauna!
Data-i azi și data-i mîne,
Pîn-ce-am pus-o lîngă mine!
Tot-ai dura-i dura dura,
Pîn-ce-am pus-o la tașula!

Arată spre geantă.

Îi făcută sau nu-i făcută?
Dacă zici că îi făcută
Atunci să-mi dai una de-o sută,
Ca să zicem că-i făcută.
Terminat-am cu mata,
Să-ncep și cu muzicuța mea.

Către muzicanți:

Măi, muzicanților, măi,
Ziceți-mi și mie una,
Că și voi aveți una!
S-o sărutați o dată bine,
Să-i dați drumul și la mine
Că-s mai tînăr decît tine!
Bunăoară, de nu crezi,
Uită-te-n gradul de căpitan,
Să te orientezi!
Ghilaba hora din dealul Spirii,
Că ți-oi da fata Arghirii
Și pe Ileana Pavelinei!
Ghilaba!

Muzica începe hora ursului.
Ursarul spune către urs:

'iliţa cimbrişor,
Vin la tata, puişor,
Să te pun la pieptişor,
Ca să-ţi spun de cin'-ţi-i dor!
Că ţi-e dor de pieptişor,
Dor de pieptişorul gol!

Ursul mormăie şi joacă cu mîinile în şold.

Ursarul spune:

'iliţa trei silabe,
Haida, haida-n patru labe!
'iliţa ş-o matase,
Haida, haida-n fundu' casei!

Ursul merge în patru labe.

'iliţa foi de fag,
Haida, haida-n hadarag!
'iliţa cimbricel,
Haida, scoală copăcel!

Ursul se scoală şi joacă în jurul hadaragului.

Scutură-ţi cordelele,
Că te-aud muierile!

Ursul se supără dar ursarul îl linişteşte spunînd:

Na, na, na Stoiene,
Frumos, tată, frumos,
Ca la Bucureşti!

Ursarul bate ciurul în ritm cu muzica. El bate ciurul realizînd ritmul, de tavan, podele, călcîie, coate şi vîrful picioarelor.

Hai cu stîngul şi cu dreptul
Şi-ţi arată marafetul!
Na, na, na Stoiene, na!
Haida, haida-ncetişor,
Cu picior peste picior!

Ursul merge împleticit.

'iliţa şi-un harbuz,
Ia, pun-te cu faţa-n sus,
Să-ţi arăt un pui de urs!

Ursul se aşează cu faţa în sus.

Şi iar ţupa, ţupa, ţupa!
Şi iar ţupa, ţupa, ţupa!

Tu desubt și eu deasupra!

Ursarul încalecă peste urs și joacă într-o parte și-n alta bătînd ciurul în coate și-n pod.

Foaie verde harpacaș,
De pe tin' descălecaș!
Și te-așează pe-o costiță
Că ți-a fost dragă Mariță;
Și pe-o parte și pe alta,
Că ți-a fost dragă Zavasta!
Frunzuliță foi de fag,
Ia, te scoală-n hadarag!
Nu te teme că-i pica,
Că ursarul te-o ținea
Și de frîu, și de curea,
Și de cingătoarea mea!

Ursul se coboară de pe hadarag.

Frunzuliță de trifoi,
Hai s-o facem amîndoi!

Amîndoi joacă în jurul hadaragului. Dintr-odată, ursarul zvîrle hadaragul. Apoi comandă muzicii melodia „douăzecișidouă". Îi spune ursului:

Foiliță și-o năgară,
Ia, poftim pe uș-afară!
Haida, haida după mine,
Ca fetele după tine!
Dac-aș fi și eu o fată,
Cine m-ar pupa o dată?

Ursarul bate ciurul sacadat, cu ciocănelul, lovindu-l și de dușumea.

Fa-o, fă-o legănat,
Ca vara la secerat;
Scutură-ți cordelele,
Că te rid muierile!

Ursul scutură din cap în sunetul zurgalăilor de la picioare. Ursarul îi dă cu ciurul în cap. Ursul cade la pămînt.

De la ușă pîn-la pat,
De trei ori ai leșinat.
Ridică picioru-n sus,
Să văd mierla unde s-a dus;
Ridică pe celălalt,

BCU IAȘI / CENTRU DE CERCETARE / LIBRARY

Să o văd unde-a plecat;
Ridică-le pe-amîndouă,
Să văd mierla und' se ouă!
Foiliţa foi de fag,
Ia, te scoală-n hadarag,
Ca fasolea pe harag!

Ursul se scoală clătinînd capul a durere. Ursarul îi dă iar hadaragul şi-i spune:

Pune mîna pe mlădiţă
Şi mai fă cîte-o rotiţă!
Haida, roată, roată, roată,
C-ai mîncat varză tocată
Şi fasole mestecată
Şi ţi-oi da-o pe Zavasta,
Tu mie şi eu ţie,
Amîndoi tovărăşie!

Ursul moare. Ursarul comandă muzicii să termine jocul.

Să-ţi fie de bine, domnule gospodar:
La anul şi la mulţi ani!

Căldărarii acum mai încearcă să revină dar ursarul îi alungă spre hazul tuturor.

*Gospodarul cinsteşte ceata cu vin, uneori cu mîncare. Muzica intonează cîteva melodii în cinstea gazdei. Comorăşul primeşte darurile şi banii pentru întreaga trupă. Ursarul, ursul, păstorul, urătorul şi muzica primesc bani aparte. Apoi ceata pleacă *).*

---

*) Variante arată cum străvechiul obicei al caprei a ajuns să-şi subordoneze într-un alai pe care îl denumeşte, alte manifestări similare şi simultane. Aici, de fapt, în desfăşurarea spectacolului, întregul accent cade pe jocul ursului dar tradiţia este aceea care înfrumuseţe titulatura practicii.

din satul și comuna Trifești, județul Iași

Culeg studenții: Atanasiu Dumitru și Ninu Cornel, la 7 ianuarie 1968. De la Țugui Mihai, 51 ani ș.a.

PERSONAJELE:

URSUL. Corpul este acoperit cu blană de oaie neagră. Capul este confecționat tot din blană dar are cîteva podoabe rudimentare: oglinzi, panglici, hurmuz. La bot îi atîrnă un belciug de al cărui lanț îl poartă ursarul.

URSARUL. Este îmbrăcat în haine de culoare închisă, destul de ponosite; are curea țintuită. În mînă poartă nelipsita tobă din care va scoate ritmul ce dictează jocul ursului.

FLUIERARUL. Este îmbrăcat în haine obișnuite.

În sunetul scos de fluier, la care se „zice" o melodie săltăreață, *ursarul* strigă:

Foaie verde bob de unt,
Ia, mai fă-o la pămînt,
Din pămînt să iasă unt!
Na, na, na, Mariță, na!
Ursul meu din Spania!
Foaie verde bob de linte,
Ia mai fă un pas 'nainte;
Trii și trii la colțul vetrei,
Să pocnească mîna fetei!
Foaie verde bob de linte,
Ia mai fă un pas 'nainte
Și te uită pe sub pat
Să vezi dacă-i măturat!
Spune drept și-adevărat

BCU IAȘI / CENTRU UNIVERSITAR / LIBRARY

Dacă este măturat!
Mai Stoiene, zalbă mare,
Ridică-n două picioare,
Să te vadă orișicare!
Tu ești ursul din pădure
Și te am de mititel,
Cînd erai cît un cățel.
Și te-am prins de mic de tot,
Ți-am izbit veriga-n bot.
Nu era chip de lăsat
Că mîncai porcii din sat,
Iar lumea, cînd auzea,
Și pe urs îl blestema,
Să-l mînînce dubala
Și pe țigan tevnița.
Haide, roată, rotiliță,
Fata mamei copiliță,
Astă vară sugea țiță
Și-acum dă mereu guriță.
Foaie verde ce mi-i drag,
Saltă-te pe hadarag
Și mai joacă din buric
C-acu-i vremea de cîștig!
Și mai sus decît pădurea,
Să te vadă toată lumea!
Ia, mai fă-o la pămînt,
Ia, mai cască gura mare,
Să-ți deie lelea parale!
Una, două și-o bătaie
Și dă drumul la odaie! *)

*) Necontaminat cu alte manifestări dramatice ocazionate de carnavalul începutului de an, materialul de la Trifești se aseamănă cu majoritatea formelor în care practica poate fi întîlnită aproape peste tot.

BCU BUCUREȘTI / CENTRU UNIVERSITY LIBRARY

din satul Buznea, comuna Tîrgu-Frumos, județul Iași

Culeg : Adăscăliței Vasile și studenta Eftimie Tanțy, la 24 decembrie 1967. De la : Matei Constantin, 19 ani ; Cucînschi Mircea, 18 ani ; Hărătău Gheorghe, 18 ani ; Hărătău Costache, 17 ani ș.a.

CERBUL. Corpul acestuia este realizat din piei de iepure cusute pe un sac. Capul are falcă mobilă, coarne ramificate, ornamente numeroase constituite din hurmuz, oglinzi, panglici etc.

URSARII. Sînt în total 6. Costumele lor sînt dominate de culoarea albastră, ornate cu sadelci cu clopoței. Pe cap au fesuri (sau comanace) ornate cu cordele, canafi, hurmuz. Pe față, de la fes, în timpul jocului este coborît un barbișon confecționat din piele de oaie, care acoperă fața dar lasă liberi numai ochii. În picioare poartă opinci. La genunchi au cusute bucăți de blană pentru a se proteja în timpul numeroaselor îngenunchieri. În mînă are fiecare cîte o tobă („dobă") mică. Pe spate le atîrnă plete.

CĂPITANUL și

OFIȚERII (2). Sînt îmbrăcați în costume naționale, așa cum se obișnuiește în alte părți să fie costumați „arnăuții".

CIOBANUL poartă o mască hazlie. Hainele sale sînt vechi, din blană de oaie. În mînă are ciriitoare, bîtă. Poartă pălărie. La brîu îi atîrnă clopoței. Are, deci, atributele „moșneagului" din altă parte.

BABA. Are îmbrăcămintea obișnuită a bătrînelor.

FLUIERARUL. Poartă haine obișnuite.

La intrarea în casă *ursarii* strigă în ritmul muzicii și tobelor proprii :

Verde foaie și-un dudău,
Mare-i dealul la Bacău
Dar mai mare-i dorul meu.
Dorul meu și-al dumitale
Merge singur pe-o cărare.
Pe cărarea lucioasă
Nimerii la altă casă
Und' bărbatul nu-i acasă,
Și bărbatu-i la chirie,
Hăi — 'i-ar numele să-i vie!
Hă — 'i-ar boii și țînjala,
Pe bărbat să-l ieie boala ;
Hă — 'i-ar boii și protapul
Pe bărbat să-l ieie dracul!
Verde foaie grîu mărunt,
Hai, ursarii la pămînt,
Că s-aude rugumînd!

Cerbul se îmbolnăvește și cade la pămînt.
Un ursar îl descîntă :

Măi, de trei ani de zile
De cînd umblu după tine,
Ca să te găsesc pe tine, măi!
Măi, eu pe tine te-am găsit,
Lanțu-n coarne ți l-am pus
Și-n sat la fete te-am adus.
Măi, fetele cînd te-au văzut
Tu pe loc ai și căzut, măi!
Dar, ce ai tu, măi încornoratule
Și speriatule, mă ?
Măi, mărui, mărui,
În pădure te găsii.
Și-acolo te găsii pe-o cărare neumblată
Numai de furnici pișcată
Și de babe fermecată, măi!
Măi, tu acolo stăteai
Și te zvîrcoleai.
De numele tău auzea
Decît Maica Precista
Și sfînta Dumineca, măi!

Măi, ea din cer s-a pogorît
Și ți-a luat de pe trup
Păr de lup;
Din copite,
Păr de vite:
De pe schinare,
Funduri de căldare;
Din corniță,
Perdeluță.
Și te-a lăsat
Curat și luminat
Ca Maica Domnului ce te-a lăsat, măi
Dar ce ai tu, măi încornoratule
Și speriatule, măi!
Măi, la fîntîna cea din vale
Scoate apă-o fată mare.
Scotea apă și plîngea
Că tare s-ar mărita.
Sus, Valeru, nu te da!
Covățica ceă cu pere
Măi, că-i dă maică-sa avere
Și coliba de la cîne,
Care-ar să se piarză mîine, măi!
Măi, ui-te tu bine la mine
Dacă mă cunoști pe mine, măi!
Eu sînt eu
Și iarăși eu
Și mă chiamă cum știu eu
Și mai am trei frați ai mei:
Stocia, Matei și Lascarache
Și cu mine se fac patru.
Și de nu ți-o fi leacul
De la aștia patru
Să știi că tot te ia dracul, măi!
Păi, ui-te bine-n cureaua mea,
Trei cuțite-nfipte-n ea.
Unul rîde, unul plînge,
Unul spune c-ar bea sînge, măi!
Măi ursare, ursăraș,
Adă iute-un cuțitaș

Să iau sînge cerbului
Din vina gîtului,
Din crestetul capului
Și din sfîrcul nasului!
Și-alta foaie de dulîci,
Vin' la tata un' te duci?
Așa, tătuc-așa!
Dar ce ai tu, măi încornoratule
Și speriatule, măi?
Vreau pe mine să mă prindă
Și pe tine să te vîndă, măi!
Să te ducă la abator,
Să facă din cărnița ta rasol
Și din cornițele tale cuiere
Să puie hainele-n ele, măi!
Dar ce ai tu, măi încornoratule
Și speriatule, măi?
Măi, dă din coadă, dă din trup,
Ca să nu te dau la lup, măi!
Măi, că lupul de te-a mînca
Va fi vai de pielea ta,
Sus, Valere, nu te da, măi!
Măi, dar ce ai tu, măi încornoratule
Și speriatule, măi?
Dar să iasă
Gospodarii de casă
Mulțumiți?
Vrai, tu, măi?
Dar s-ajungem și noi la televizor,
Vrai, tu măi?
(Cerbul clămpănește mulțumit).

Toți ursarii strigă pe o melodie veselă:

Măi, să ții minte ce ți-am spus,
Să mai sai o dată-n sus
Și cu trișca să mi-o zici,
Că ne ducem de pe-aici!
Și-altă foaie de ovăz,
Toți ursarii sar pe jos!

Urmează jocul ciobănașului:

Hei, săracul ciobănaș,

Cum mînîncă sara caș,
Dimineața urdă dulce,
Mă sărută și se duce.
Numai cînd m-oi duce eu
Să-i ajute Dumnezeu!
Tot aici și iar aici,
S-o rupt ața la opinci
Și fundul la bernevici
Și mă cost-un leu și cinci,
Și c-un băț o dat aici!
(Bate singular în tobă).
Hei, nu-mi place urda dulce
Și-mi place cașul sărat,
Să mă duc sara prin sat
La fimeia cu bărbat.
Hei, m-a prins și m-a legat
Și mă-ntreabă ce-am căutat?
Guriță de sărutat,
Ochișori de desmierdat.
Hei, nu te da nici tu, nici tu,
Că baiatu' sare-acu!
Hei, băiatu-i tinerel
Și copila-i ca și el! *)

*) Această formă a jocului cerbului poate fi considerată ca una din cele mai reprezentative, dată fiind frecvența cu care apare, observație sprijinită atît pe personajele alaiului cît și pe episoadele spectacolului.

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

din satul și comuna Lungani, județul Iași

Culeg Adăscăliței Vasile și studenta Eftimie Tanțy, la 24 decembrie 1967. (Inregistrare magnetofon). De la: Rotaru Neculai 16 ani; Răileanu Ștefan, 16 ani; Iordache Dumitru, 16 ani; Ignat Vasile, 16 ani ș.a.

PERSONAJELE:

CERBUL. Corpul este confecționat dintr-un sac pe care se coase blană de iepure, batiste frumos înflorate, panglici(cordele). Capul este cu fălci mobile; coarnele sînt ramificate, amintind de cele ale animalului imitat.

URSARII. Sînt în număr de patru. Imbracă haine albastre peste care trec șiraguri de clopoței sau zurgălăi (la brîu și în diagonală) Au opinici în picioare. În cap au coifuri. În mînă poartă tobele cu care fac tot ritmul desfășurării jocului. Unul din ursari este și COMORAȘ.

FLUIERARUL.

Un ursar spune:

Geaur, geaur de la munte
Cu steluțe albe-n frunte,
Cu steluțe mărunțele,
Gea' ursarii după ele!

Toți ursarii strigă în ritmul dobelor și în cîntecul fluierului fluierarului:

Hei, roată, roată măi flăcăi,
Să nu sară dintre noi!
Hei, și pe loc să ne rotim
Pe Valeru să-l păzim!
Hei, că l-am prins pe-un
vîrf de mure (sic!)

Unde-i place s' s-ascundă,
Hei, și venea un ciobănaș,
Ciobănaș de la Galați
Cu cămașa din trei lați
Și ismana ca și coala
Și-i fudul de nu-și dă sama,
Hei, și iar verde rug de mure,
S-a dus cerbul la pădure,
Hei, să culeagă fragi și mure!
Hei, fragi și mure n-a găsit,
Hei, jos pe iarbă s-a izbit,
Hei, jos pe iarbă stau și eu
Hei, lingă Valeriță-al meu,
Hei, să-l păzească Dumnezeu
Hei, și de bine și de rău.
Și iar verde lemn de brad
Hei, Valeru s-a diocheat!
Și iar verde pelinită,
Hei, l-a diocheat o fetită.
Hei, și l-a diocheat la ochi,
Hei, și a căpătat diochi.
Hei, hai și noi să ne-apucăm,
Hei, cu jale să-l discîntăm.
Să videm ce leac avem!

Un ursar rostește descîntecul:

Măi, dragul tatei încornorat
Ce ai tu de-ai îngenunchiat?
Ori boala-i de dalac,
Să-ți iar sînge-imediat?
Să-ți iau sînge din șira spinării,
Să rămîi ca tortița căldării?!
Să rămîi curat și luminat
Ca un cap de cal uscat,
În fundu mării-aruncat.
Te-am adus din codru verde,
Te-am bagat în sat la fete.
Fetele la tine nu s-au uitat,
Tu cu ochi negri-ai lăcrămat
Și pe loc ai îngenunchiat.
Ori ți-i foame, ori ți-i sete,
Ori ți-i dor de codru verde, măi?

Măi și tu nu te dai sculat, măi?
Măi, și-alelei, fiară străină,
Cum te descînt eu cu mîna,
Căci tu deocheat nu ești
Și pe noi vreai să ne prostești, măi!
Măi, și-amărît îi omu lui
Cînd își pune traista-n cui
Și-ntr-însa făină nu-i.
Măi, și cerul pălălău pălălăiește
Și făina-n traistă se gătește.
Măi, și tu nu te dai sculat?
Măi, colo-n vale în zăvoi
Stau trii bande de ciocoi
Care ne pîndesc pe noi,
Pe mine vrea să mă prindă,
Iar pe tine să te vîndă;
Pe mine vrea să mă ducă-n închisoare,
Măi, din pielicica ta
Fac țiganii foi cu ea,
Iar pe tine la abatoare.
Iar din cărnița ta rasol,
La restaurant cu ea, măi!
Măi, și tu nu te dai sculat, măi?
Uite colo pe imaș
Este-un mîndru ciobănaș
Cu un mîndru cuțitaș
Și cu stricnea de arg'nt,
Să-ți ia sînge de la gît;
De la gît sau de la cap,
Ca să nu mai ai dalac, măi!
Măi, noi cu toții ne-om strînge,
Pe tine te-om plînge.
Cu lacrimi de sînge!
Cu ciocanul te-oi ciocni
Și cu pila te-oi pili
Și de rele te-oi păzi.
Păi, și tu nu te dai sculat?
Multe z'le de mai ai
Scot cuțitul și te tai!

Cerbul se ridică

URSARII *strigă*:

Hei, și iar verde de-un harbuz.
Hai acu' Valeru-n sus!
Hei, chiar acu' l-a discîntat
Bulibașul învățat.
Bulibașu-așa te-nvață,
Ca s-asculți a lui povață.
Hei, ia, povața zorilor,
Hei, dragostea nevestelor!
Hei, dragostea de fată mare,
Hei, ca cățeaua-n legătoare,
Hei, că n-o scoate și nu moare
Și n-are nici o valoare!
Hei, și iar verde rug de mure,
Hei, s-a dus cerbul la pădure,
Hei, să culeagă fragi și mure.
Hei, fragi și mure n-a găsit,
Hei, jos pe iarbă s-a izbit.
Hei, jos pe iarbă stau și eu,
Hei, lîngă Valeric-al meu,
Hei, să-l păzească Dumnezeu,
Hei, și de bine și de rău!
Hei, de-ai ști maică, c-am să mor
Hei, în munții Ungarilor,
Hei, îmi făceai aripi să zbor.
Hei, aripioare de argint,
Hei, ca să zbor pe sub pămînt
Hei, la măicuța la mormînt!
Hei, să o-ntreb ce m-a făcut.
Hei, mai bine făcea o fată,
Hei, ori o stîncă, ori o piatră.
Hei, o făcea la o fîntînă,
Hei, ca să fie apă bună,
Hei, apă bună de băut,
Hei, la fîntîna din trecut.
Hei, și iar verde grîu mărunt,
Hei, jos Valeru, la pămînt,
Hei, la pămînt să bată vînt!
Hei, și să bată vînt de vară,
Hei, să miroasă-a primăvară.

Hei, primăvara zorilor,
Hei, dragostea nevestelor.
Hei, și-ntr-o zi de sărbătoare
Hei, cînd stătea lumea la soare,
Hei, mare poznă s-a-ntîmplat
Hei, cerbul nostru-a fost furat
Hei, și-ntr-o crîșmă s-a băgat,
Hei, de vorbă c-o babă-o stat.
Hei, și văzui nevoie mare,
Hei, pusei mîna pe parale,
Hei, ca s-audă cerbu-n stare.
Hei, stare bună și noroc
Hei, măi Valeru stai pe loc! *)

*) De o rară frumusețe retorică, descîntecul — așa cum este el rostit aici — prezintă o variantă bine conservată. Strigăturile finale ale ursarilor abuzează numai aparent de „hei", folosirea lui acordînd metrica ritmului tobelor cu versul.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

din satul și comuna Tătărușl, județul Iași.

Culege Tanasă Vasile, profesor suplinitor, în decembrie 1967. De la tinerii din sat.

Personajele:

CERBUL. Are corpul acoperit cu piei de iepure. Uneori se mai pot adăuga și țesături sau batiste cusute cu arnici, pentru sporirea podoabei. Capul are fălcile mobile. Coarne naturale îl împodobesc.

CIOBANUL. Poartă haine de cojoc și lînă, opinci, căciulă. În mînă are băț.

PĂDURARUL. Are haine verzi, pălărie, geantă, armă.

CĂPITANUL. Este îmbrăcat în costum național.

ȚIGANII *(de fapt ursarii din altă parte)*. Au haine într-o culoare *(închisă sau roșie)*. La brîu au clopoței, zurgălăi. În mînă au tobe.

ȚIGANUL I:

Frunză verde de-un grăunte,
Vin cu cerbul de la munte,
Tot în coate și-n genunche.
Frunză verde captalan,
Ia-ți comanda, căpitan!

CĂPITANUL:

Foicică fir mătase,
Ia poftiți, Jenică-n casă!
Și te-așează la icoane,
Și cu fața la persoane!
La persoane cu cercei
Care-așteaptă să le iei.
Foaie verde liliac,
Ieși, Marița, la cerdac
Și mă-ntreabă de ce zac!

BCU IAȘI / BIBLIOTECA UNIVERSITARĂ LIBRARY

Zac de cori ori de varsat
Sau de dor, amurezat.
Maricica m-a chemat
Şi mi-o dat zahar pisat,
În guriţă mestecat.

Pădurarul se apropie.

CĂPITANUL:

Dar cu tine ce-i,
Măi necunoscutule?

PĂDURARUL:

Ia şi eu un pădurar,
Îmi dau seama de ţigan
Şi de cerbii cei mai mari.
Şi acum v-aţi supărat
Că l-am prins şi l-am legat?

CĂPITANUL:

Nu!

ŢIGANUL I:

Foaie verde măr roşcat,
Am Valerică de căpătat,
De la Oceanul Îngheţat.
Şi l-am prins de mititel,
Şi l-am prins în vizuină,
În postul sfintei Marii,
Şi vreau ca să-l însor.
Foaie verde de bujor,
Măi Jenic-am să te-nsor
După fata lui Bujor,
Că-i mai iute de-un picior.
Dar el pleacă şuierînd,
Din guriţă blestemînd
Să te duci, puiule, duci,
Nouă mări şi nouă ţări;
Să-ţi alegi nouă femei
Şi a noua copiliţă
Să-ţi dea apă din cofiţă!

ŢIGANUL II:

Dar de nu, bătu-te-ar vina,
Cu cuţitul şi cu pila
Ţi-au mîncat dinţii rugina
Şi urechile săpunu!

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Că dai din cap al dracului,
Ți beli' și na horea!
Că te-apucă iarna grea
Și n-am cu ce te ținea!
Valeraș, fă ochii roată,
Vin la bulibaș îndată!
Foaie verde de negară,
Cerbul mi-i bolnav de-aseară.
Măi ciobene blestemat,
Apă tu la cerb n-ai dat!

CIOBANUL:

Ba am dat, măi frățioare,
La berbeci și la mioare.
Dar la cerb n-a trebuit.
Iar acum s-a-mbolnăvit.

ȚIGANUL II:

Dă cuțitul aurit,
Cu stricneaua de argint,
Să-i ieu sînge din vîna gîtului,
Din creștetul capului,
Că dă din cap al dracului!
Ți, Valeraș!

ȚIGANUL III:

Șopăi delu,
Puradelu,
Sus, la-naltu cerului!
Că Dumnezeu a lăsat pila și barosul.
Cu pila te-oi pili,
Cu barosu-n cap ți-oi trînti!
Și de nu te-i îndrepta,
Zămă de hamger ți-oi da.
Sus, Pascate,
Jos Andronache!
Iată eu
Și iarăși eu,
Și cu alți tovarăși de-ai mei!
Și de nu ți-a fi ție leacu,
De la aceștia trei sau patru!

ȚIGANUL IV:

Aoleo și vai de mine,
Valerică ce-i cu tine?

Eu ţi-am spus c-am să te-nsor
Şi tu-acuma vrei să mori?
Cine te-a deocheat
Pe tine, măi Valeraş?
Poate te-au deocheat
Fetele de la Slobozia. Nu?
Poate te-au deocheat
Fetele de la Hărmăneşti?!
Cînd le pui la trăsură
Clămpănesc din gură. Nu?
Poate ai mîncat coarne
De la domnişoare din buzunar. Da?
Ah, răule, răuţule!
De nu te-ai îndrepta,
Cu nouă cuţite te-oi tăia,
Cu nouă măiuri te-oi mătura,
În fundul mării te-oi arunca!
Ţi, Valeraş!

TOŢI cîntă:

Bodaproste c-am ajuns,
De-am văzut Valeru sus!

Cerbul acum se ridică de jos.

TOŢI strigă:

De l-aş mai vedea şi dus
Aş credea că zbor pe sus!
Sînt fecior de pădurari,
Mă preumblu prin lăstari,
Am o geantă plin' de bani
Ca s-o dau la fete mari
Şi neveste de primari.
Măi, Costică Cazomir,
Mai mănîncă cîte-un fir,
Mai mînîncă cîte-o ceapă,
Mai sărută cîte-o fată!
Arţăraş de pe cărare,
Răsădit de-o fată mare!
Fetiţa l-a răsădit,
La băieţi l-a dăruit,

BCU ACADEMIEI DE STUDII UNIVERSITY LIBRARY

La băieți fără de musteață,
Să se-nvețe-a strînge-n brațe *).

*) Ca și alte materiale ale jocului cerbului provenite de la marginea ariei de răspîndire masivă a practicii, prezentul text indică contaminări cu alte manifestări teatrale, concretizate în apariția unor personaje străine structurii sale tradiționale: pădurarul, țiganii etc.

BCU Cluj / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

din satul și comuna Fîntînele, județul Iași

Culege Macsin Elena, profesoară suplinitoare, la 10 octombrie 1967, De la Mahu Neculai, cioban, în vîrstă de 54 ani.

PERSONAJELE :

CIOBANUL. Poartă haine groase de lînă, cojoc, opinci, căciulă, fluier la brîu.

BERBECUL I.

BERBECUL II. Amîndoi berbecii sînt confecționați : corpul din hîrtie colorată, încrețită și tăiată fășii, fața din lemn îmbrăcat cu blană de oaie și cu coarne naturale.

HARAPUL. Poartă mască ilariantă în care abundă penele. Are haine îmbrăcate pe dos, zdrențuite.

NEGUSTORUL. Poartă pelerină, coș în mînă, șapcă.

HARAPUL :

Foaie verde fir mărar,
Bună seara gospodari,
Gospodari și gospodine,
Ia, uitați-vă la mine
Cît de mult am alergat,
Cît de tare-am asudat !
Dacă, dacă n-alergam
Berbecuții nu loveam.
Berbecuții din Sinia
Dau cu capul la Maria :
Berbecuții de la Huși
Dau cu capul la mătuși :
Berbecuți de la Sînaia
Dau cu capul la Aglaia.

BCU IAȘI / COLECȚIA UNIVERSITY LIBRARY

La copacii rămuroşi
Au căzut berbecii jos.
Măi ciobane, ciobănaş,
Ce-ai făcut cu berbecii la păscut?

CIOBANUL:

Nu le-am făcut nimic, stăpîne!
Să întrebi pe cine-i vrea
Dacă le-am făcut ceva.
Ce vrai, să-mi iau băţul în mînă,
Să mă duc să le-aduc zile bune?

HARAPUL:

Apoi, să te duci,
Să le aduci
Măi ciobene, ciobănaş!

NEGUSTORUL:

Măi ciobene, ciobănaş!
Cît îmi dai să ţi-i scol de la pămînt?
Coarnele pe jumătate!?

CIOBANUL:

Apoi, asta las-o dracului,
Că înfing sabia-n pămînt
Şi mă-ntorc la jurămînt!
Dacă-mi dai berbecuţii cu totul,
Din coarne să-mi fac cimpoi,
Să cînt doina la oi;
Din piele să-mi fac glugă,
Că mă vezi că n-am nici glugă.

NEGUSTORUL:

Măi ciobane, ciobănaş
Ia, scoate iute-un cuţitaş!
Şi cu vîrful oţelit,
Cu mănunchiul aurit,
Să le iau sînge de la cap,
De la cap, de la picioare,
De la vîna care-i doare.
Măi, Gică,
Măi, Valerică!
Poate v-a deocheat
Baba ceea din capătul satului,
Că aceea deoache anapoda!

BERBECII:

Nu, bre, nu!

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

NEGUSTORUL

Măi, poate v-a deocheat
Baba ceea de dincolo de pîrău
Că aceea deoache mai rău!

BERBECII:

Nu, bre, nu!

NEGUSTORUL:

Măi, poate v-ați închedicat
De-un ciot pîrlit,
De-ați rămas cu gîtul sucit!

BERBECII:

Nu, bre, nu!

NEGUSTORUL:

Poate v-a mușcat vreun șarpe rău
De trece prin voi fior!

BERBECII:

Nu, bre, nu!

NEGUSTORUL:

Poate ați mîncat coarne tari,
De la fete din buzunari!

BERBECII:

Da, bre, da!

HARAPUL strigă în cîntecul fluierului din care cîntă CIOBANUL:

Foaie verde de-un harbuz,
Sar berbecii drept în sus!
La vatra cu trei cărbuni
Fac fetele rugăciuni
Dimineața și seara,
Să se poată mărita
Că-s bătrîne ca mama.
Că nici mama nu-i bătrînă,
Că mai are-un dinte-n gură.
Nu știu-i dinte ori măsea,
C-am bătut-o-n lopățea *).

*) Varianta arată măsura accentuată în care jocul berbecilor este tributar jocului cerbului și jocului caprei; indică faptul că evoluția lui în alai este ulterioară evoluției jocurilor amintite. Însuși conținutul înroșat comic susține această concluzie.

BCU "ȘTIINȚA" UNIVERSITY LIBRARY

din satul Hodora, comuna Cotnari, județul Iași

Culeg: Atanasiu Dumitru, Mancaș Angela și Vlanga Maria, studenți (imprimare magnetofon), la 28 decembrie 1967. De la tinerii: Filimon Vasile, Ciobanu Ion, Zaharia Mihai, Moroșan Neculai ș.a.

PERSONAJELE:

CĂPITANUL. Îmbrăcat în costum militar obișnuit.

BERBECUL I.

BERBECUL II. Amîndoi berbecii au corpul construit din saci pe care este cusută hîrtie creponată tăiată fășii, de diverse culori. Masca feței este realizată din lemn pe care se așează blană de oaie, se atașează coarne de berbec, ca ornamente fiind folosite mai ales monede galbene.

CIOBANUL. Poartă îmbrăcăminte țărănească obișnuită, de lînă.

DOCTORUL. Are pe față mască modernă, de carnaval. Este îmbrăcat cu un halat pe care poartă cusută o cruce roșie mare.

MASCATUL I.

MASCATUL II. Amîndoi mascații poartă haine îmbrăcate pe dos, zdrențuite. Au măști din piele de iepure și oaie, oglinzi, canafi, pene.

FLUIERARUL. Este îmbrăcat în haine curate obișnuite.

În cîntecul fluierului, toți *strigă:*

Foaie verde de marari,
Bună seara, gospodari.
Gospodari și gospodine,
Ia, uitați-vă la mine!

Cît de tare-am asudat
Și cu cîte-am alergat,
Printre munți și printre văi
Unde-s dușmanii mai răi ;
Printre văi și printre munți,
Unde-s dușmanii mai mulți.
Foiliță foi și-o fragă
Mîndrulița mea cea dragă
Trece drumul, nu mă-ntreabă.
Toți vecinii o au dragă.
Dintr-o sută, dintr-o mie,
Frumoasă-i și-mi place mie!
Și la ochi, și la sprincene,
Ca doi hulubei la pene.
Fata popii-n sat la noi
Are car cu patru boi
Și tînjala zugrăvită,
Și ea nu se mai mărită.
Că s-ar mărita și ea
Cînd a crește barba mea,
Cînd a face plopul mere
Și răchita micșunele ;
Cînd a face plopul nuci
Și răchita mere dulci.

CIOBANUL :

Văleu, mi s-o-mbolnăvit berbecii!
Văleu, don' doctor, mi s-o-mbolnăvit berbecii!

DOCTORUL :

Măi, ciobane blestemat,
Apă la berbeci n-ai dat!
Ia, să-i consultăm puțin!
Poate au reumatism la unghii,
Ori poate s-au umflat ?!

CIOBANUL :

Ba am dat,
De la noi,
De la budăi,
C-așa se spune pe la noi.

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

DOCTORUL :

Imediat eu am să le fac o injecție.
(Îi consultă și le face injecție).

BERBECII, care se așezaseră jos, se ridică înviorați.

FLUIERARUL cîntă iar.

TOȚI strigă :

Înc-o roată și-mprejur,
Și mi-o bate ca la ciur!
Ca la ciur, ca la Dolhești,
Ca la noi la Stănilești,
Ca la noi la Filipești!

---

* Materialul — față de cel precedent —, în final, aduce aminte și de jocul ursului și cel al caprei.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

din satul și comuna Deleni, județul Iași

Culeg: *Adăscăliței Vasile și studenții: Bratu Lina, Guranda Cornelia, Ninu Cornel, Nițu Ioan ș.a., în ianuarie 1968. De la: Găină Ion Gheorghe, 16 ani; Găinoaie Vasile, 16 ani ș.a.*

PERSONAJELE:
CĂPITANUL. Poartă haine ofițerești.
URSARUL I.
URSARUL II.
URSARUL III.
URSARUL IV. Toți sînt îmbrăcați în haine aproape obișnuite. Au gulere și mînecî de blană de iepure. În piept, în stînga, au cîte o oglindă rotundă. Țin la gît cornuri și tașcă. Au în mînă ciocane obișnuite la caldarari. Au zurgălăi la bocanci.

ȚAPUL. Are coarne întoarse, de țap, bronzate pentru a fi mai strălucitoare. Are clopoței, oglindă între coarne, panglici albe și bujori de hîrtie creponată. De la coarne atîrnă — lateral — rînduri de panglici multicolore (domină roșul). Corpul este acoperit cu 12 batiste frumos înflorate, lucrate de mînă. Pe spate are un chimer. Poziția măștii este „pe brînci". Se sprijină pe un baston în pămînt. Jucătorul stă în poziție aplecată. Are o codiță mică de iepure.

MUZICA. Poate fi scripcă, cobză, fluier etc.

După ce intră în casă, în ritmul muzicii (susținut și de clămpăneala țapului) ursarii rostesc strigăturile:

Ducîndu-mă la Hîrlău,
Mă-ntîlnii cu socrul meu.
Socrul meu așa zicea:
— Ia, băiete, fata mea

Că-ți dau șase boi cu ea,
Îți dau șase lingă șase.
— Fata ta nu știe-a țase,
Nici a trage cu vatala,
Da-i la joc în toată sara.

*

Hei, lele de la Banat,
Fă și mie loc în pat,
În mijlocul patului,
În locul barbatului.
Că barbatu-i dus la moară
Și nu vine pîn-diseară.

*

Pe dealul cosițelor,
Mama veveriților.
Ce-i așa de supărată?
C-a rămas nemăritată.
Și s-a mărita și ea
Cînd a crește barba mea.
Nici atunci și nici atunci,
Cînd a face plopul nuci;
Cînd a face plopul mere
Și răchita micșunele.

*

Vine lelea din Bohlui
Cu cămeșa toată pui.
Unu-i roș și unu-i verde
Panărama i se vede.

Țapul este deocheat, se îmbolnăvește și cade jos.

URSARUL I

îl descîntă:

Vai de mine și de mine,
Ce-a dat, tată, peste tine!
Țapule, țapule,
Fir-ai mic și-al dracule!
De-ar da dracu-n tine

BCU IAȘI - CENTRU UNIVERSITY LIBRARY

Și-n trupul care te ține!
C-ai tăi sînt mușchii,
Rărunchii,
Caitaboje
Hutinojeai-taca.
Titirez bucata
Căci Valer-al nostru-i gata!
Vai de mine și de mine!
Ce să fac cu-această
Mare spurcăciune?
C-aici bulibașu,
Dincolo unchiașu!
De n-a fi leacul de la mine,
Stau harhanghelii să-ți ia capul, tată!
Cruce-n casă,
Cruce-n masă,
Cruce-n patru colțuri la casă!
Și la un capăt de casă
Șade sfîntul Ihanhon, tată!
Peste-un deal îndelungat
Trece-un iepure tarcat,
Cu urechile pe spate
Și cu ochii patladei,
Delea tatei, deabulei!
Cînd ți-a fi mai bine
Și mai bine,
Să treacă verdi prin tine,
Ca acceleratul pe linie!
Poate te-o deochet
Eugenia lui Corban,
Care ți-o dat ast'vară
Numai bostan, tată!?
Poate te-o deochet Filipeasca,

Că-i grasă cît un van
Şi ţi-a pus buricu-n nas, tată!
Poate te-a diochet Brurnuţoaia,
Cu lingura, cu furculiţa
Şi ţi-o luat graiul şi guriţa!
Ţa, Valere!

*Ţapul se ridică. Ursarii joacă, de bucurie, un „caras" *).*

*) Ca şi materialele care arată cum sînt realizate jocurile dramatice cu berbecii, varianta ţapului din Deleni indică subordonări similare faţă de capră, cerb şi urs.

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

din satul Sinești, comuna Sinești, județul Iași.

Culeg.: Adăscăliței Vasile și studentul Brumă Aurel (imprimare magnetofon), la 14 ianuarie 1968. De la tinerii: Munteanu Viorel, 14 ani; Gimiga Constantin, 14 ani; Trofin Dan, 14 ani; Zincu Viorel, 15 ani ș.a.

PERSONAJELE:

OFIȚERUL. Îmbrăcat în costum militar obișnuit, este totodată și cel care răspunde de întregul alai.

ȚAPUL. Masca trupului este alcătuită din blană de oaie. Masca feței imită pe cea a țapului, având coarne naturale, ochi de oglindă rotundă, barbă. Între podoabele capului se remarcă: coroniță de brad, 5 oglinzi, o lanternă (sub barbă), bujori de hîrtie.

CALDARARII. În total pot fi 4. Au tobe mari, clopote. Poartă haine de blană îmbrăcate pe dos, brîie bătute în nasturi de alamă, opinci cu pene în vîrf, măști pe față, decorații de tinichele și de material plastic.

FLUIERAȘUL. Este îmbrăcat în costum obișnuit.

Jocul începe în ritmul tobelor. CALDARARII strigă:

Vine țapul de la munte
Cu cornițele pe frunte,
Cu arnici și cu mărgele,
Mor ursarii după ele!

Ritmul și melodia se modifică. Caldararii continuă să strige:

Și-altă foaie fir ovăz,
Hăi, și Valer o dată-n jos!
Toată noaptea am umblat

La neveste cu bărbat.
Și mă-ntreabă ce-am căutat,
Și mă ia la măsurat
Cu chinguța de la pat.
Eu de frică, de rușine,
Am sărit într-o grădină.
Și grădina, cu urzici,
Mi-o făcut pielea bășici.
Fa, Marie! Un'te duci
Numa-n rochie și-n papuci?
Mă duc, bade, la izvoare
Să iau apă-n trei ulcioare,
Să mă spăl să fiu măi-măi,
Drăgălașă la flăcăi,
Ca puica la cucoșăi.
Și-altă foaie lemn de brad,
Și Valer s-a deocheat.
Noi acu să ne-apucăm
Pe Valer să-l descîntăm.

CALDARARUL I, pentru că ȚAPUL cade la pământ, îl descîntă:

Drelí, drelí,
Purandeli,
La barbă ți-am pus mărgeli
De la gîtu babei mele, măi!
Ia, mai fă tu-o dată roată
Și vin la bulibașa-ndată!
A, le, lei, mîndru ciobănaș
Are-un sprinten cuțitaș
Cu plăsele de argint,
Să-ți iau sînge de la gît.

CALDARARUL II:

Ia și bea, tată, țăpușor,
Apă rece din izvor,
De la nenea Teodor!
Să bei, tată, cîte-o leacă,
Ca să-ți treacă boala-ndată! Măi!

CALDARARUL III:

Ale-lei! Fiară-ncoronată,
Ce stai trist și supărat?
Că tu deocheat nu ești

Şi pe noi vrei să ne prosteşti.
Ori te-mpuşc,
Ori te scoli sus,
Ca să nu ne faci de rîs,
Ca să sai de frică-n sus!

TOŢI strigă în ritmul tobelor:

Foaie verde şi-un harbuz,
Hi, Valer, o dată-n sus,
Ca să nu ne faci de rîs!
Hi, mai sus decît pădurea,
Să nu ne vadă toată lumea!
Şi mai sus decît gardu,
Să se vadă cordonu!
Colo-n vale-n vălicică
Este-o casă mititică,
Cu şindrila mărunţică.
Şi-o fetiţă frumuşică.
Da-o-ar Domnu, da, să dea,
Să cadă pe mîna mea,
S-o sărut o dată bine,
Să se ţie după mine!
Cîte fete-n braţe-am strîns
Toate după mine-au plîns;
Cîte fete-am sărutat
De le-aş strînge-aş face-un sat
Şi-un oraş mai mititel,
Să mă plimb noaptea prin el.
Foaie verde lemn dughit,
Piesa noastră s-a sfîrşit!

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

din satul Sinești, comuna Sinești, județul Iași

Culeg : *Adăscăliței Vasile și studenta Cireș Lucia (imprimare magnetofon), la 14 ianuarie 1968. De la tinerii : Nițu Viorel, 17 ani ; Sacan Mihai, 15 ani ; Manole Gheorghe, 17 ani ș.a.*

Personajele :

OFIȚERUL. Îmbrăcat în costum militar obișnuit. Este și cel care răspunde de întregul alai.

BOUL. Masca aplicată pe față imită chipul animalului, fiind construită din lemn, avînd botul din două bucăți care clămpăne. Este împodobită cu coarne naturale, patru oglinzi mici, o oglindă mare, hurmuz, „bujori" de hîrtie multicoloră, toate așezate între coarne, pe frunte. Corpul este construit dintr-o pînză pe care atîrnă cordele de țesături multicolore. Poziția imită pe cea a patrupedului.

LĂIEȘII. În total pot fi 4. Fiecare are cîte o tobă. Sînt îmbrăcați cu blană ; pe față au măști ilariante (nasuri mari de lemn, coroane de pene etc.).

FLUIERAȘUL. Este îmbrăcat în costum obișnuit.

Jocul începe în cîntecul fluierașului și în ritmul tobelor lăieșilor, asemănător ritmului cu care, în aceeași zonă, se deschide jocul cerbului.

LĂIEȘII strigă :

Și-am zis verde și una,
Na, na, na, boule, na,
Că talanca nu-i a ta !
Talanca și coarnili
Fac toati paralili.
Buhăieș de la Bîrlad,
Aseară te-am cumpărat,

Zece mii pe tine-am dat
Și la iesle te-am legat,
Și mîncare ți-am turnat.
Nu știu, lupchii te-au mîncat,
Ori hoții mi te-au furat?!
Las' să fure, nici nu-mi pasă,
Numai zece mii să-mi iasă!
Și-altă foaie lemn de brad,
Și Florean s-a diocheat.
Noi îndată ne-apucăm
Pe Florean să-l discîntăm.

LĂIEȘUL I, deoarece *boul* cade jos, începe să-l descînte pe un ton care amintește de cel al *ursarului* de la *cerb*.

Apoi, cin' te-a deocheat
De-ai rămas tu supărat?
Poate te-a deocheat fata lui Motoreanu,
Cu capul cît bostanul
Și picioarele cît butucii
De se sparie și turcii, măi!
Cîți moșnegi te-au descîntat
Și babe te-au fermecat,
Peste leac nu ți-au mai dat!
Să te descînte și bulibașu cel bătrîn,
Care mîninc borș cu știr,
Și mai mîninc cîte-o ceapă,
Și mai sărut cîte-o fată, măi!

(După fiecare „Măi!", lăieșii bat toți din tobe, într-o formulă ritmică ce amintește de străvechile practici magice).

Moroi, moroi,
Papadi, papadi!
În pădure ai crescut,
Nimenea nu te-a văzut! Măi!
Decît Maica Precista
Și sfînta Duminica.
Ea în brațe te-a luat
Și la fîntîna lui Adam te-a adăpat, măi!

OFIȚERUL:

Boule-n frunte-nțintat,
Ce stai trist și supărat

Că noi mîncare ți-am dat,
De diochi te-am descîntat ?!
Ori tu diocheat nu ești,
Pe noi vrei să ne prostești.
Că tu zile n-ai,
Scot baioneta și te tai !
Ori te-mpușc, ori te despoi,
Ca să nu mă faci de rîs,
Ca să sai de frică-n sus.

OFIȚERUL și LĂIEȘII, deoarece BOUL se ridică în picioare, joacă și strigă :

Și-am zis verde și una,
Na, na, na, boule, na,
Că talanca nu-i a ta !
Talanca și coarnili
Fac toati paralili.
Buhăieș de la Birlad,
Aseară te-am cumpărat,
Zece mii pe tine-am dat
Și la iesle te-am legat,
Și mîncare ți-am turnat.
Și-am zis verde lemn dughit,
Pesa noastră s-a sfîrșit ! *)

*) Întocmai majorității jocurilor dramatice cu măști animale din zonă, jocul boului este tributar cerbului, pe a cărui schemă se dezvoltă conștiincios. Nu lipsesc însă nici elementele luate de la capră.

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

din satul și comuna Spineni, județul Iași.

Culege Tataru Vasile, student, în ianuarie 1968. De la Chiriac Petru, 15 ani; Racu Constantin, 15 ani ș.a.

Personajele:

CALUL I.

CALUL II.

CALUL III. Jucătorii măștilor poartă pe cap căciuli brumării ornate cu panglici roșii; au cămăși albe lungi, care acoperă și corpul măștii. Botul calului este de lemn, îmbrăcat cu pîslă neagră. La gît are coamă la care atîrnă cordele roșii, albastre. Alte podoabe ale măștii sînt: oglinzi (în frunte), flori de hîrtie creponată.

CĂPITANUL I.

CĂPITANUL II. Amîndoi poartă haine militare, epoleți, ighileți, caschete. În mînă săbii. În gură țin țignale din care fluieră în timpul jocului.

ȚIGANUL I.

ȚIGANUL II. Amîndoi poartă haine zdrențuite. Pe cap au pălării. Pe față își trag măști cu nas roș, cu bărbi de cînepă.

FLUIERARUL. Îmbracă haine obișnuite.

La intrarea în casă, fluierarul cîntă. CĂPITANUL I strigă:

Bună seara gospodari,
Nu primiți voi harmasari?
Harmasarii potcoviți
Cu potcoave de argint?

CĂPITANUL II:

Am dat caii la iernat
La un popă din Bîrlad;
Le-o dat paie și ovăz,

BCU IAȘI CENTRUL DE RESURSE LIBRARY

Calul meu e mai frumos;
Le-am dat paie de secară,
Calul meu trage să moară.

CĂPITANUL I:

Fă frumos, fă frumos,
Că deseară-ţi dau ovăz
Şi tărîţe din tigaie!
Căpitanu' vrea s'ti taie.

CĂPITANUL II:

Hai, căluţi! Hai, căluţi!
De la munte v-am adus
Ca pe-o coajă de harbuz.
Cu hurmuz şi cu mărgele,
C-aşa-i place babei mele.

CĂPITANUL I:

Nu te da, nu te muia!
Că pun mîna pe nuia;
Pe nuiaua cea de brad,
Pe scîndura de la pat.

CĂPITANUL II:

Fetele din sat la noi,
Fă-le, Doamne, toate oi
Şi pe mine-un berbecuţ,
Să le fac cîte-un mieluţ!

CĂPITANUL I:

Fetele din satul nostru
Nu ştiu-a zice tatăl nostru.
Dar a trage cu vatala?
Da' la crişmă-n toată sara!

CĂPITANUL II:

Pru, tru, tru, căluţ bălan,
N-ai mai fost la noi de-un an!
N-am mai fost că n-am putut,
Că de boală am zăcut;
Am zăcut de-o boală grea,
Nu mă crede nimenea.
Dar acuma am venit,
Toată lumea m-a primit.

CĂPITANUL I:

Fetele din Epureni

BCU IAŞI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Îs hrănite cu strujeni
Şi iernate cu tărîţe,
Le c rg ochii ca la miţe!
CĂPITANUL II:
Tot, pe loc; tot pe loc,
Ca fasolea pe harag!
Ca haragul la fasole
C-asa-i moda pe la noi!
CĂPITANU' I:
Pic ruş de oaie laie,
[illegible] mi-i fata bălaie
[illegible] se duce-n deal la paie
[illegible] paie la cîrlani,
[illegible] guriţă la ciobani.
CAPITANII amîndoi:
Foaie verde lemn sucit,
Piesa noastră s-a sfîrşit!

In tot [illegible] jocului, ţiganii fac diferite giumbuşlucuri *).

* Varianta face trecerea spre materialele botoşănene şi succvene în care cali — foarte adesea — sînt însoţiti numai de „oliteri".

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

din satul Munteni, comuna Belcești, județul Iași

Culeg: Ionescu Stana, profesoară, și elevul Olaru Dumitru, în mai 1967. De la Rotaru Ilie, 37 ani

PERSONAJELE:
GENERALUL I.
GENERALUL II.
GENERALUL III. Toți sînt îmbrăcați în costume negre, încinși cu centuri, cu bîrnețe tricolore în diagonală. Poartă coifuri pe cap. În picioare au cizme. În mînă au săbii.

FATA. Poartă haine obișnuite.

CĂLUȚUL. Corpul este confecționat din două vești așezate una în față și alta în spatele jucătorului, susținute de brîul acestuia, acoperite cu pînză albă. Pe veșca din față este susținut capul calului, ușor și mobil, împodobit cu oglinzi, hurmuz, panglici. Jucătorul calului are flanelă roșie, fustă albă, coif, bocanci.

NEGUSTORUL. Poartă pelerină, mască ilariantă. În mînă are un coș și o cîrjă.

De la poartă și pînă în casă, uneori chiar și pe drum, în ritmul muzicii (un acordeon, de obicei), generalii strigă:

Hai, na, na, hai, na, na!
Iaca calu', iaca ia!
Ista-i calu de la munte,
Cu steluță albă-n frunte;
Ista-i calu' care-l vezi,
Cu cordele boierești.
Hai, zur, zur și iar zur,

BCU IAȘI / CENTRUL UNIVERSITAR LIBRARY

Ista-i calul cel fudul,
Fata-i mîndră, calu-i sur!
În casă, aceiași strigă:
Bună seara, gospodari,
Primiți calul harmăsar?
L-ați primi dar n-aveți bani.
Gospodari și gospodine
Și voi, tinere copile
Ista-i calul cu cordele,
Cu hurmuz și cu mărgele!
Muzica cîntă o horă. Toți joacă.
Tot pe loc, pe loc, pe loc,
Să răsară busuioc;
Busuiocul fetelor,
Dragostea nevestelor.
Busuioc la fete mari,
Dragoste la gospodari!
Foaie verde de harbuz,
Calul nostru sare-n sus;
Sare-n sus și sar scîntei,
Pentru că mînîncă mei.
FATA *strigă:*
Vai, săracul calul meu
Cum cîștigă și eu beau;
El cîștigă cu căruța
Și eu beu cu ulcicuța;
El cîștigă cu căruța
Și eu car cu pestelcuța.
Muzica cîntă „sîrba generalilor".
GENERALII *joacă și strigă:*
Foaie verde doi mărari
Joc frumos la generali!
Foaie verde de doi meri
Joc frumos ca la boieri!
Foaie verde trei castane,
Joc frumos la domnișoare!
Foaie verde doi bujori,
Pe sub mînă, măi ficiori!
Și-nc-o dată tot așa,
Trăiască Republica!
Și-nc-o dată de trei ori,

Pe sub mînă, măi ficiori!

Calul joacă acum pe loc.

GENERALII *strigă:*

Hop în sus și hop în jos,
Ista-i calul cel frumos!
Ista-i calul care-l vezi,
Nu ți-l dau nici pe doi iezi!

(Din fluierele pe care le au legate cu șnur la gît, generalii anunță plecarea. Apoi strigă):

Foaie verde de-o pănușă,
Harță, calule, la ușă!
Foaie verde de-o negară,
Calul nostru iese-afară!

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

din satul și comuna Holboca, județul Iași

Culeg : *Adăscăliței Vasile și studenții : Sultan Jeni, Bratu Lina, în ianuarie 1968. De la : Oarză Aurel, 16 ani, Pascal Grigore, 18 ani ș.a.*

Personajele :

ÎMPĂRATUL. Este căpitan al echipei. Poartă pantaloni albi cu vipușcă lată, bocanci, pelerină verde cu panglici dispuse în formă de cruce, de culoare roșie. Pe pelerină mai sînt stele multicolore. Pe cap are coroană cu șiruri de panglici și franjuri. Partea de sus a coroanei are colțuri ornate cu hîrtie de staniol de la bomboane. Globul coroanei are 8 raze din hîrtie multicoloră, cruce în vîrf și de el atîrnă globurele de la pomul de iarnă. În mînă are buzdugan ornat cu hîrtie înfloratâ, în partea de sus cu un șir de coardele roșii.

ARNĂUTUL. Poartă costum național. Pe cap are coroană. În mînă poartă buzdugan. Are și fluier.

HARAPUL. Are flanea roșie, pantaloni simpli și multe elemente ale costumului obișnuit. În mînă ține un buzdugan.

JIANU. Are cămașă națională peste care poartă un cojoc întors pe dos. În mînă are pușcă. Poartă căciulă de blană.

TURCUL. Este jucătorul calului. *Calul* este îmbrăcat în pînză albă. Are capul simplu, căpăstru din mușama neagră bătută în ținte, ochii din oglinjoare rotunde, urechi din piele neagră, coamă cu panglici multicolore. Corpul este marcat printr-o singură veșcă atașată la spatele jucătorului. Capul calului este sprijinit de jucător direct pe burtă.

NEGUSTORUL. Masca acestuia este asemănătoare cu aceea a harapului din altă parte. Halatul acestuia este acoperit cu cordele multicolore de finet; pantalonii sînt de fapt molitiere de fitil gros. La picioare are cîte zece zurgălăi. Are barbă de cîlți lungă pînă la genunchi. Nasul este lung. Are „coroni" de mireasă la căciula confecționată din piele de iepure, la care îi atîrnă panglici roșii. În mînă duce un corn. La spate halatul cade în formă de coadă.

NEGUSTOREASA. Poartă cătaveică de iepure la manșon și guler. Are pestelcă roză. Poartă poșetă. Pe lături îi atîrnă o coadă blondă. Masca este confecționată din pînză.

MUZICA. De preferință, în ultima vreme se folosește acordeonul și toba.

La început, pătrunzînd în casă, fiecare vorbește în legea lui. La un semnal din fluierul arnăutului, TOȚI cîntă:

Azi e zi biruitoare,
Prea cinstită sărbătoare,
La mulți ani, țărani, cu bine,
La mulți ani cu bucurie!
Azi e zi biruitoare
Și să strigăm cu glas tare:
Una-i Lina Rozmalina
Și acum și totdeauna
Bine să vă fie, bine să vă fie!
Sabia să strălucească,
Dușmanii să-i îmblînzească
Pe acest pămînt, pe acest pămînt!

ÎMPĂRATUL:

Frate-al meu, frate!

ARNĂUȚUL:

Porunca ta, împărate!

ÎMPĂRATUL:

Am visat un vis ast'noapte,
Dar n-a fost vis. A fost un leac
Și-o moarte!
Dacă noaptea nu trecea,
Viața mea se prăpădea.

Așa, noaptea a trecut,
Visul meu s-a izbutit.
Și-am visat la poartă la babaca
Doi ciini negri de harapi,
Ca doi lei înfocați.
Cel din dreapta se vedea,
Cel din stînga nu-ș-ce făcea.
Se poate, crezi tu, măi,
Să se înființeze?

ARNĂUTUL:

Se poate, înălțate împărate,
Însă cu viderea,
Nici decum cu apropierea!

ÎMPĂRATUL:

Mergeți iute și aflați
Și din arme mi-i luați!
Nu cumva hoții să gîndească,
Capul meu să mi-l răpească!

ARNĂUTUL:

Uite-ndată noi ne ducem
Pe harap ca să-l aducem.
Treci, harape, la-mpărat
Dacă vrei să fii iertat!
Că-mpăratul milă n-are,
Nici la hoți nu dă iertare.

HARAPUL:

Eu sînt harap din hărăpie,
Sînt trimis de-mpărăție,
Cu-acest buzdugan hărăpesc
Răpun capu-mpărătesc
Și cu-acest înfricoșat,
Măcar că ești împărat!

ÎMPĂRATUL:

O, sabie săbioară,
Iubita mea surioară!
Cînd erai în războaie
Făceai sîngele șiroaie,
Tot așa să mi te porți,
Să tai capu-acestui hoț!

HARAPUL:

O, prea-nălțate împărate,

Încheieți pace că la anul viitor
Vor veni în ajutor!

TOȚI *cîntă*:

Și iar verde-a Nicoletei,
Sub poala de codru verde
O zare de foc se vede.
Nu știu zare-i de foc oare,
Sau e muc de luminare?
Stau la zarea focului,
Stau haiducii codrului.
Nu știu-s zece, doisprezece,
Peste sută cîți mai trece.
Frig o oaie și-un berbece.
Oaia friptă, rumenită,
Pentru Jian pregătită.
Jianu cînd a gustat
De trei ori a sughițat,
O, fraților m-ați mîncat!

ÎMPĂRATUL:

Hei, dacă nu mă-nșel
S-aude-un glas de voinicel!

ARNĂUTUL:

Adevărul este frate,
Căci în țară s-a ivit
Un Jian foarte-ngrozit.

ÎMPĂRATUL:

Sînt foarte liniștit,
Cît ar fi el de-ngrozit!

ARNĂUTUL:

Treci, Jiene, la-nchisoare
La umbră și la răcoare,
Că-mpăratul milă n-are
Nici la hoți nu dă iertare!

JIANU:

Eu sînt Iancu Jianu,
Haiducul și năzdrăvanu
Și din codri am venit,
Mulți boieri am lecuit.
De mă crezi, de nu mă crezi,
Hai în codri și-ai să vezi!
Unde-s tufele mai mari

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Zac în sînge boieri tari;
Unde-s tufele mai mici
Stau la pînd-ai mei haiduci.
Chiar şi-aici sînt haiduci de-ai mei,
Care bagă groaza-n voi!
Dacă nu te-ncrezi în mine,
Uite, turcul care vine.
Şi vine cu nepăsare,
C-un cal mîndru de vînzare!

TURCUL:

Eu sînt turcul din Turcia
Şi-am venit în România,
Şi-am venit cu nepăsare
C-un cal mîndru de vînzare.
Dar în drumu-ndelungat
Nimic nu mi s-a-ntîmplat.
Numa-n ţara ţărişoară
Mi s-a-ntîmplat şi-o-ntîmplare.
Dumnealui m-a-ntrebat
Dacă-i calul de furat,
Să-l duc de und-l-am luat;
Dacă-i calul de vînzare,
Să-l dau lui fără parale.

NEGUSTORUL:

Răspund, înălţate împărate,
La vorbele care le-a spus.

ÎMPĂRATUL:

Ce răspuns mai vrei,
La vorbele care le-auzi?
Pentru liniştirea ta
Să-mi pierd eu împărăţia mea?

TURCUL:

Cîţi ani ai măi?

NEGUSTORUL:

Douăzecişicinci, douăzecişicinci!
Du-te mai repede şi ia calul!
Cu fundul paşte iarbă,
Cu gura bea apă!

TOŢI cîntă secundaţi de muzică şi tobă:

A scăpat Jianu nostru,
Vai de voi și vai de voi!
Tremurați în pieptul vostru,
Inima și inima! (Sic!)
Hei, ha, tri, la, la!
Jianu nostru-i vesel tare
C-a scăpat de la-nchisoare;
Jianu nostru nu-i prostuț,
Te face să mergi desculț.
Cîte fete roat-o strîns,
Toate după el au plîns;
Cîte fete-o sărutat,
Toate după el-o oftat.

Acum începe jocul calului. Personajele care au avut pînă în prezent o prezență motivată în prim plan, se retrag lateral.

TURCUL *joacă calul.*

MUZICA *interpretează o melodie săltăreață.*

NEGUSTOREASA *se ține pe aproape de cal.*

NEGUSTORUL *stă la spatele acestuia.*

TRUPA *strigă ritmat:*

Ha, ha, ha, ha, ha, ha!

Cu acest joc al calului, spectacolul se încheie.

BCU IASI / CENTRALA UNIVERSITY LIBRARY

din satul Crucea, comuna Lunqani, județul Iași

Culege Știrbei Elena, profesoară suplinitoare, în februarie 1968. De la Boureanu Romică, 16 ani.

Personajele :

CĂPITANUL. Este îmbrăcat în haine ofițerești. Are sabie.

STRIGĂTORII. Numărul lor poate fi de 3—4. Îmbrăcămintea pe care o au este asemănătoare celei pe care o poartă URSARII de la cerb. Hainele sînt mai ales de culoare roșie. Au coifuri împodobite cu beteală, cordele multicolore, oglinzi, hurmuz.

PĂUNUL. Poartă mască asemănătoare cu aceea a struțului. Este confecționată din hîrtie creponată multicoloră. Are o coadă impresionantă, podoaba cea mai de preț a măștii.

FLUIERARUL. Are costum obișnuit.

După intrarea în casă, strigătorii se așează în jurul păunului, care, în ritmul fluierului și dobelor, joacă. Se spun strigăturile :

Măi! Și păunul de la munte,
Cu oglinzile pe frunte!
Și cu coada de păun,
L-au lăsat dușmani-n drum.
Noi păunul l-am vărat,
Două ouă s-a ouat ;
Nici acelea n-au fost bune
C-au fost mici ca două prune.
Și păunul cel mai bun
A rămas singur în drum.
Și iar verde lemn de tei,

Roată, roată măi flăcăi!
Și-nc-o dată roată, măi,
Păunul de lîngă noi!
Și iar verde brad uscat,
Păunul s-a deocheat,
Astă vară l-am vărat,
Sus pe muntele cel 'nalt!
Te-am vărat cu lunile,
Și cu păuniţele,
De vezi valea Oltului,
Duşmanii păunului.
Dar păunul blestemat
De duşmani e fermecat!
Și iar verde busuioc,
Păunul a stat pe loc! *)

* Materialul, prin forma prescurtată la care a fost de fapt constrînsă acţiunea din jocul cerbului, arată cum grupurile de vîrstă foarte tinere aduc înnoiri tematice rezolvîndu-le artistic cu mijloacele tradiţionale.

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

din satul și comuna Mădîrjac, județul Iași

Culeg: Ciubotaru Ion, cercetător științific și Cireș Lucia, studentă, în martie 1968. De la Pricop Constantin, 15 ani; Iordache Mihai, 15 ani ș.a.

Personajele:

STRUȚUL. Masca este construită din lemn pe care se așează pînză. Pe pînză este lipită hîrtie multicoloră tăiată subțire. Capul este deosebit de mic. În genere este sugerată talia animalului.

TURCUL I.

TURCUL II. Amîndoi sînt îmbrăcați în roșu. Poartă brîie late peste mijloc și peste flanelă, în cruciș, își pun birnețe cu mărgele pe margini. Pe cap au coifuri de carton împodobite cu hîrtie tăiată. Pe ele scrie anul 1968. De vîrful lor atîrnă panglici multicolore. În mîini au tobe.

FLUIERARUL. Are îmbrăcăminte națională.

FLUIERARUL *cîntă și* TURCII *bat din tobe. Apoi* TURCII *încep strigăturile:*

TURCUL I:

Foaie verde trei măsline,
Struțule din țări străine,
Ce-ai căutat în sat la mine?
Ori ți-i foame, ori ți-i sete,
Ori ți-i dor de codru verde!
Nu mi-i foame, nu mi-i sete,
Ci mi-i dor de codru verde.
Hai cu noi în sat la fete,
Ca să-ți treacă codru verde!
Colo-n vale-n vălicică
Este-o casă mititică

Cu șindrilă mărunțică
Și c-o fată ocheșică.
Da-o-ar Dumnezeu să dea,
Ca să cadă-n mîna mea
Și s-o strîng o dată bine,
Ca să plîngă după mine!
Cîte fete-n brațe-am strîns
După mine toate-au plîns.
Și te-oi strînge și pe tine,
Și tu-ai plînge după mine.
Foaie verde măr rotat,
Struțul nostru-i diocheat!

FLUIERARUL *schimbă melodia cîntînd una jalnică.*
TURCII *schimbă ritmul bătăii în tobe.*
TURCUL II:

Bre, tată, bre!
Cîn'te-a deocheat?
Te-a deocheat fata lui Podoleanu,
Cu capul cît bostanul
Și picioarele cît butucii,
De se speriau și turcii,
Bre, tată, bre!
Unde bat cu cleștele,
Să te zbați ca peștele;
Und'ți-oi trage cu măciuca,
Să fie tare ca nuca, bre!
Ia, fă roata, roata, roată
Să te vadă lumea toată!
Și-nc-o dată roata, roata,
Să te vadă lumea toată!
Foaie verde și-un harbuz,
Ia, mai sai struțule-n sus!

STRUȚUL *se ridică.*
FLUIERARUL *trece la o melodie săltăreață.*
TURCII *bat un ritm corespunzător.*
TURCUL I:

Două mere, două pere,
Două pădurețe rărie,
Nici acelea nu-s a mele
Și-am pus păzitor la ele.
Păzitoriu-i și cu-n băț.

S-a suit în pădureț
Și le-a scuturat de verzi
Și le-a dat pe la băieți.
Foaie verde de-un chibrit,
Struțul nostru-a luat sfîrșit! *)

*Ca și jocul precedent, jocul struțului ridică probleme de natură să lămurească felul cum se îmbogățește repertoriul măștilor zoomorfe în cadrul carnavalului sărbătorilor de iarnă. În zona la care ne referim.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

din satul Gura Bîdiliței, comuna Vinători, județul Iași

Culeg: Ciubotaru Ion, cercetător științific și Ilie Luana, studentă, în decembrie 1967. De la tinerii Grosu Costică, 19 ani; Iancu Ion, 14 ani; Voicu Vasile, 16 ani; Gherasim Ion, 18 ani ș.a.

Personajele.

GENERALUL. Poartă haine militare.

VÎNĂTORUL. Poartă haine verzi. Are armă și în mînă tobă.

DOCTORUL BUJOR. Poartă halat alb și are trusă medicală.

FLUIERARUL. Îmbracă haine obișnuite.

JUCĂTORII LEULUI. Sînt în număr de doi. Ei poartă împreună masca alcătuită din: capul—lemn și tablă, corpul — o cergă acoperită cu cordele și fîșii de hîrtie multicolore. Coada este de sîrmă. Poziția este de patruped.

GENERALUL:

Măi, puiule de voinice,
Ce vînt te-a adus pe-aice?
Spune-ndată cine ești,
Cu ce nume te numești,
Căci pe loc te nimicesc!

VÎNĂTORUL:

Dar tu cine ești,
De-așa răstit îmi vorbești
Și mă iai la întrebare,
Parc-aș fi o fată mare?

GENERALUL:

Eu sînt general din țară

BCU AȘ UNIVERSITY LIBRARY

Şi de nimeni nu mi-e teamă.
Mulţi viteji mi-au stat în cale.
Dar de toţi a fost de jale!
Şi acuma s-a vedea
Care din noi o cădea!

VÎNĂTORUL:

Să trăieşti, generale!
Generale, generale,
Am să-ţi spun o veste mare.
Ieri, cam pe la prînzul mare,
Am plecat la vînătoare.
Stînd de pîndă la Bobleu,
Mi-a căzut în taşcă-un leu.

GENERALUL:

Bun, măi frate vînătoare!
Dacă eşti atît de tare,
Că trecînd pe la Bobleu
Ai putut tu prinde-un leu,
Ia, dă-i drumu-acum încoace
Şi la noi ca să ne joace!

FLUIERARUL *începe să cînte.*

VÎNĂTORUL bate ritmul din tobă şi spune:

Uite-l cum vine, măi frate,
Tot pe labe şi pe coate!
Uite-l, vine-ncetinel,
Mititel şi rotunjel,
Înfăşurat cu cordele
Şi la gît are mărgele;
Înfăşurat cu mătasă,
C-o crescut în iarba deasă.
Joacă, leule, mai bine,
Că-ţi dau pîine şi masline;
Îţi dau pîine şi cafea,
Tu să joci cum ai putea;
Îţi dau pîine şi cu sare,
Joacă, leule, mai tare!
Ăsta-i leu adus de-un an
Din pustiul african;
Ăsta leu noi l-am adus,
Că n-aveam un pui de urs.

BCU IAŞI UNIVERSITY LIBRARY

GENERALUL :
Vînătoare, vînătoare,
Aista ţi-i leul cel tare ?
Numai un foc cînd i-am dat,
La pămînt ţi l-am culcat !
VÎNĂTORUL :
Aoleo şi vai de mine,
Ce mă fac eu fără tine ?!
Tu, măi cu chipiu vărgat,
Dracul te-a-mpins la păcat
Şi leul mi l-ai împuşcat ?
Ia, acum să-l văd în picioare
Că de tine va fi jale !
GENERALUL :
Măi Bujoare, măi Bujoare !
Am o rugăminte mare,
N-ai văzut n-ai observat
Cine leul l-a-mpuşcat ?
Măi Bujoare, de-l îndrepţi,
Eu, pe loc, îţi răsplătesc !
BUJOR *(doctorul)* :
Generale, de-i aşa,
Uite-i fac injecţia
Şi să vezi cum s-a-ndrepta !
Iar acum, ca drept răsplată,
Pune-l să ne mai joace o dată !
VÎNĂTORUL :
Şi-am zis verde cucuruz,
Bodaproste c-am ajuns
De-am văzut şi leul sus !
Tot mai sus, mai sus, mai sus
Că şi-aşa bine-am ajuns !
Tot mai jos, mai jos, mai jos
Că şi-aşa ne stă frumos !
Şi-altă foaie bob năut,
Jocul nostru s-a gătit ! *)

---

* În comparaţie cu jocul păunului şi cel al struţului, jocul leului arată că uneori, primenirea repertoriului măştilor animale are în vedere tradiţii mai bogate, sprijinindu-se şi pe jocul caprei, ursului, pe teatrul haiducesc chiar.

BCU CLUJ / BIBLIOTECA MUSEUM LIBRARY

JOCURI DRAMATICE CU REPREZENTĂRI UMANE

Măştile umane însoţesc şi alaiurile jocurilor dramatice cu măşti animale. În cazul celor pe care le-am inclus la acest capitol este însă vorba de alaiuri alcătuite numai din reprezentări umane, dintre care o anumită categorie s-a aşezat în prim plan, indicînd prin aceasta semnificaţii mai certe.

În manifestările dramatice ale teritoriului urmărit aici, am putut desprinde — cu acest caracter — următoarele :

— Moşnegii
— Ursarii
— Ciobănaşii
— Arnăuţii
— Turcii
— Damele
— Roşiorii cu fete

Uneori, prin asociere cu reprezentările teatrale propriu-zise de provenienţă mai modernă, în cazul acestor jocuri masca feţii nu mai apare, singură costumaţia fiind chemată să indice conţinutul personajelor.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

din satul și comuna Popești, județul Iași

Culeg: *Ciubotaru Ioan și Cireș Lucia, studentă, în martie 1968. De la: Roman Constantin, 17 ani; Toma Viorel, 17 ani; Roman Ion, 47 ani ș.a.*

Personajele:
MOȘNEAGUL I.
MOȘNEAGUL II.
MOȘNEAGUL III.
MOȘNEAGUL IV.
FLUIERAȘUL.

Moșnegii au măști similare care reprezintă figuri de bătrîni. Au bărbi de blană de oaie; mustăți pe sîrmă, răsucite, în vîrf cu pene. Nasurile sînt de lemn. Ochii și gura sînt conturate din cîrpă roșie cusută. De jur împrejurul acestor obrăzare sînt așezate pene. Spre capătul de jos al bărbii atîrnă cîte o oglindă.

Toți au sabie. La brîu au cîte o centură din lanț pe care sînt atîrnate mai multe tălănci foarte mari, care — atunci cînd purtătorii lor se mișcă — fac un zgomot asurzitor.

Cînd fluierașul cîntă, ei încep să se miște împingîndu-se unii pe alții, ceea ce dă impresia unei lupte la care ar participa. În mișcare agită și săbiile. Nu vorbesc.

În foarte multe ocazii se asociază cu alte jocuri dramatice, cum ar fi *capra*.

BCU IAȘI CENTRALA UNIVERSITARĂ LIBRARY

din satul Buhalnița, comuna Ceplenița, județul Iași

Culege Adăscăliței Vasile, în ianuarie 1968. De la Parpariță Gheorghe, 19 ani; Nastase Vasile, 15 ani; Aioanei Vasile, 16 ani ș.a. (Imprimare magnetofon).

Personajele:

URSARII. În cazul de față numărul lor se ridica la 5. Lor li se mai spune în sat și „țigani". Pentru cine a văzut căldărarii din altă parte este ușor să le mai spună și în felul respectiv. Poartă pe cap pene de la păsări mari (mai ales de la curcani). Alții au pălării ornate cu blană de iepure, cu fragmente din jucării de copii, cu clopoței de la pomul de Crăciun. În mînă au pleafture, ciocane, cîrje. Au pe pantaloni (dar și pe piept) zurgălăi, clopoței. În picioare au cisme. Poartă genunchiere de blană de iepure.

ȚIGANCA. Are haine ponosite. Poartă mărgele de ciucălăi roșii și albi. Are coade împletite cu sîrmă, tablă colorată.

MUZICA. De obicei este alcătuită dintr-o vioară și o cobză.

MUZICA intonează un dans destul de modern la care se angajează unul din căldărari cu țiganca. Se mimează obscen. Totul merge pe gest. Nu se spun strigături.

Pe o altă melodie scuturată, joacă plefturarul și cu ciocănarul. Aceștia strigă:

Foaie verde și-o urzică,
Ursăreasca să mi-o zică!
Că de cînd m-am însurat,
Ursăreasca n-am jucat!

5 Moşule cu stufu-n pod,
Adă fata să ţi-o joc!

Mai departe strigăturile devin licenţioase, aceasta fiind una din caracteristicile principale ale jocului căldărarilor, mai mult fără perdea.

MOŞNEAGUL. Are mască din piele de oaie, haine groase de cojoc. În mînă duce un ciomag.

NEGUSTORII. Sînt doi la număr. Au măşti ilariante cu nasuri mari şi roşii. Poartă pelerine. În mînă au cîrje. Pe haine au cusute bucăţi de blană de iepure.

În încheierea suitei de dansuri, muzica intonează o melodie.

Se spun şi strigături licenţioase.

Apoi jocul se sparge. Toţi din ceată se răpăd spre gazdă şi cer deosebit de insistent bacşiş.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

din satul și comuna Grajduri, județul Iași

Culege Tanasă Elena, învățătoare, la 26 decembrie 1967. De la tînărul Turcu D. Anton, 20 ani.

PERSONAJELE:

ANUL NOU. Poartă costum național. În cap are coif, la brîu — sabie și în mînă baston.

CIOBANUL I.

CIOBANUL II.

CIOBANUL III.

CIOBANUL IV. Toți ciobanii poartă costum național peste care au cîte un cojoc, pe cap poartă căciuli, în picioare — opinci. În mînă au cîte o cață.

TOȚI cîntă:

Iată Anul Nou s-a apropiat,
Din ceruri,
Și ne vine-mpodobit
Ca o mireasă!

ANUL NOU:

Eu sînt Anul Nou vestit.

TOȚI cîntă:

Bine-ai sosit Anul Nou,
Că și noi avem plăcere
De-al tău semn dumnezeiesc!

ANUL NOU:

Dar tu cine ești,
Cu ce nume te numești?

CIOBANUL I:

Noi sîntem patru ciobeni
Din podișul Transilveni.

TOȚI CIOBANII cîntă:

Frunzuliță foi mărunte,

Sînt cioban ales de munte
Și-am o turmă de oițe,
Și-o frumoasă mîndruliță.
Cînd apune mîndrul soare,
Eu trag turma la strîmtoare.
La strîmtoare, la izvor,
Unde eu te-aștept cu dor.

CIOBANUL II:

Să ne fie de bine, să ne fie!
Caițele să strălucească,
Pintenii să zăngănească,
Pe acest pămînt, pe acest pămînt!
De cînd am călătorit
Prin grădini și prin păduri,
Și pînă la o gazdă cu dulceață,
Noi mulțumim duhului ceresc
Că ne-a îndreptat cu bucurie.
Mai rămîneți cu sănătate!

TOȚI cîntă:

Una Lina-Rozmalina
Și de-acu întotdeauna!

CIOBANUL IV:

Vă rog, vă rog să nu vă supărați,
De-am greșit cu ceva fiți buni și ne iertați.
Că și noi l-am iertat pe cel ce-a greșit.
Tot cerul și pămîntul,
Sus, cele văzute; jos cele neisprăvite.
Vă lăsăm cu Domnul,
Fiți fericiți.
Zile de bucurie,
La anul să ne mai primiți!

TOȚI cîntă:

Frunzuliță arțăraș,
Eu sînt mîndru ciobănaș,
Dintre munți și dintre brazi.
Dragi îmi sînt oițele
Cînd le cresc cornițele,
Dar mai dragă-oița laie,
Ca și fata cea bălaie;
Dar mai dragi fetițele

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

50 Cînd le cresc cosiţele.

TOŢI:

La anul şi la mulţi ani! *).

---

*)Materialul — ni se pare — indică limita nordică extremă la care această practică a ajuns. Versurile 11—12 sprijină ipoteza din prefaţă privitoare la modul cum această practică a apărut.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

din satul și comuna Moțca, județul Iași

Culege Rusu Traian, profesor suplinitor, în decembrie 1967. De la Ștefan Alexandru, 65 ani.

PERSONAJELE :
IMPĂRATUL.
SEFUL BANDEI ARNĂUȚILOR.
GENERALUL.
ARTOZARUL.
ARNĂUȚII. *Numărul acestora poate varia între 4 și 10.*
HARAPUL.
EVREUL.
ÎMPĂRATUL :
Cine-n ușă bocănește,
Pe-mpărat mi-l necălește ?
ARNĂUȚII :
Noi ! Noi !
ÎMPĂRATUL :
Care voi ? Voi ?
GENERALUL :
Corpul 4 de arnăuți,
Drepți !
La dreapta v-alinieți !
Un pas înainte, marș !
ARNĂUȚII execută aceste mișcări.
SEFUL BANDEI :
Generale, generale,
Ce comanzi așa forțat ?
Căci la tine de-oi veni,

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Pieptul amarnic voi zdrobi
Şi-n pămînt te voi vîrî!
Generale, ceasu-ţi bate
Şi momentul ţi-a sosit!
De-ţi doreşte capul moarte,
Ori pleci de unde-ai venit!

GENERALUL:

Să trăieşti, înălţate împărate!
A venit la noi la palat
O oaste de speriat
Şi ne cere cu-ndrăzneală
Oaspe şi orînduială.
Ce facem, ne prăpădim
Ori viaţa ne-o dăruim?

ÎMPĂRATUL:

Ţine-ţi firea, generale!
Apele se scurg la vale
Pietrele rămîn,
Fii viteaz căci eşti român!
Trimiteţi-l pe-acel păgîn
În faţa mea,
Cu mine să vorbească!

GENERALUL către *Şeful bandei arnăuţilor*:

Treci, păgînule, la-mpărat!

ŞEFUL BANDEI:

Să trăieşti, înălţate împărate!
Dar ce eşti aşa supărat?

ÎMPĂRATUL:

Cine eşti tu, omule?

ŞEFUL BANDEI ARNĂUŢILOR:

Eu sînt şeful armatei de arnăuţi,
Trimis de la-mpărăţie
Să-ţi zdrobesc a ta trufie.

ÎMPĂRATUL:

Cum, tu arnăut, vii aşa-nfocat,
Cu o mare îndrăzneală,
Să-mi declari război în ţară?

ŞEFUL BANDEI:

Da! În ţară ţi-am intrat
Şi război ţi-am declarat.

ÎMPĂRATUL:

Retrage-ți trupele, păgîne,
Că te fac să mori cu zile.
De-ndrăzneala care-o ai!
Vezi tu mica săbioară,
Capul tău în aier zboară!

ȘEFUL BANDEI ARNĂUȚILOR:
O, tu, artozar de la artazie,
Vino de-ți arată-a ta mîndrie,
Să-l facem pe acest împărat
Cu inima mică
Să știe de frică!

ÎMPĂRATUL:
Cine ești și ce dorești?

ARTOZARUL:
Eu sînt artozar de la artozie,
Trimis de împărăție,
Cu-acest buzdugan artozesc
Să sfărm pieptu-mpărătesc.

ÎMPĂRATUL:
Retrage-te, păgîne,
Că-nfing sabia în tine!

ȘEFUL BANDEI ARNĂUȚILOR:
Ia-ndrăznește, măi harape,
Cu-mpăratul a te bate!

ÎMPĂRATUL:
Cine ești tu, mă?

HARAPUL:
Eu sînt harap
De la hărăpie,
Trimis de la împărăție,
Cu acest buzdugan arăpesc
Să sfărm pieptu-mpărătesc,

ÎMPĂRATUL:
Cum, tu harap slut și buzat,
Cu solzi de-o palmă după cap,
Îndrăznești a te răsti
La un tînăr împărat?

HARAPUL:
Îndrăznesc,
Fiindcă harap mă numesc!

BCU IAȘI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ÎMPĂRATUL:

Retrage-te, păgîne,
Că te fac să mori cu zile!
De-ndrăzneala ta ce-o ai,
Te pot face cap să n-ai.
Vezi tu mica săbioară?
Capul tău în aier zboară!

ARNAUȚII se retrag.

ÎMPĂRATUL:

Ah, săbioara mea săbioară,
Iubita mea surioară!
Altădată prin multe lupte și războaie
Curgea sîngele șiroaie,
Iar acuma, de mă iubești,
Tu pe mulți să-i nimicești!

ARNĂUȚII:

Iartă-ne-mpărate,
C-am făcut și n-am mai face
Și păcatul ni-l vom trage!

ÎMPĂRATUL:

De-astă dată sînteți iertați.
Cîte unul vă-nșirați
Și un cîntec să-mi cîntați,
Să-mi cîntați și să-mi jucați!

MUZICA cîntă „trilișește".

ARNĂUȚII joacă. Uneori spun și strigături.

TOATĂ BANDA:

PERSONAJELE:

(Cîntă)

Jocul a luat sfîrșit
Și cu toții ne-am oprit.
Anul nou cu bucurie,
Mulți ani la toți să vă fie! *).

---

*)De fapt, practicarea acestui obicei amintește o zonă care administrativ aparține județului vecin — Neamț. Textul arată influențe primite de la Irozi.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

din satul Munteni, comuna Belcești, județul Iași

Culeg: Ionescu Stana, profesoară, și eleva Stavarache Maria, în mai 1967. De la Stavarache Gheorghe, 18 ani.

PERSONAJELE:
TURCUL I.
TURCUL II.
TURCUL III.
TURCUȚA I.
TURCUȚA II.

Turcii poartă pantaloni roșii, flanea roșie, șorț alb, opinci, obiele albe, fes împodobit cu mărgele, hurmuz și glinzi. Își pun mustețI negre iar fața și-o boiesc în roșu. La opinci își prind cîte un clopoțel.

Turcuțele au fustă roșie, flanelă roșie, bocanci și fes cu aceleași podoabe ca și turcii.

In tradiția locului se spune că acest joc a fost adus „de prin părțile Nemațului", de destulă vreme.

Alaiul merge de la casă la casă si prezintă două cîntece numite:

— „Cîntec de zău" și
— „Cîntece de dor".

Cîntec de zău

Frunzuliță lăcrămioară,
Zău, zău, zău! *(Refren)*
Măriuță, Mărioară,
Ochii tăi mă bagă-n boală.
Ochii și sprîncenele
Fac toate greșelile.

BCU IAȘI / CENTRUL UNIVERSITAR LIBRARY

Cînd mă uit la tine-n sîn,
Picioarele nu mă țin;
Cînd mă uit la gura ta,
Numa-ncep a tremura.
Cum aș face să te ieu
Și să dorm la sînul tău?
Cu mine călătorești
Și cu mine te iubești.

Cîntec de dor

De-aș avea și eu o floare
Dor și iară dor! *(Refren)*
Gingașă și-nfloritoare,
Ca și floarea crinului,
La umbra arinului!
Mîndruța cu ochii verzi
Niciodată să n-o crezi,
Că dă gură la băieți;
La băieți făr-de mustață,
Să se-nvețe-a strînge-n brață.
Hai cu mine, copiliță,
Să-ți sărut a ta guriță
Și să-ți spun încetișor:
Te iubesc pînă ce mor!

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

din satul Buhăieni, comuna Andrieșeni, județul Iași

Culege Ionescu Petru, profesor, la 17 decembrie 1967. De la Caia Ion 40 ani.

PERSONAJELE:

GENERALUL I. Poartă costum ofițeresc împodobit excesiv cu hurmuz.

DAMA I. Semnifică soția generalului I, poartă sacou și fustă roșii, pălărie și voal.

GENERALUL II.

DAMA II. (Fac o a doua pereche asemănătoare întru totul celei dintîi).

TURCUL. Are pantaloni negri cu vipușcă roșie, flanelă roșie, fes.

Informatorul pretinde că acest joc s-ar referi la „trecerea lui Alexandru Ioan Cuza la Istambul, pentru cîștigarea Indepenței și a Unirii", că „ în general, formația reprezintă garda de onoare a lui Alexandru Ioan Cuza, la Istambul, lăsată ca tradiție la noi, în comuna Andrieșeni, de poetul Vasile Alecsandri, pentru Unirea Principatelor".

Intrînd în casă, alaiul joacă în ritmul muzicii care poate fi alcătuită din vioară, acordeon, cobză, țambal, după caz .Se spun strigăturile :

Frunzuliță foi mătasă,
Au intrat damele-n casă!
Sus, la stînga binișor!
Țineți minte ce v-am spus.
Să nu mă faceți de rîs!
Generale, tu n-auzi?
Sus, la stînga, capul sus!

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Și-ncă-o dată tot așa,
Trăiască Republica!
Siminoc, siminoc,
Să facem hora pe loc!
Foaie verde foaie lată
Și pe sub batistă-o dată!
Hai încet cu damele,
Că mă dor picioarele!
Frunzuliță trei gutui,
S-auzim patru bătăi!
Hop, tac,
Damele se fac colac!
Lobodă,
Lăsați mîna slobodă!
Mîinele să le prindem,
Hora mare s-o facem!
Hai la rînd, la rînd, la rînd,
Toți în pas, cu-același gînd!

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

din satul Gura Bidiliței, comuna Vînători, județul Iași

Culeg: Ciubotaru Ion și Cireș Lucia, studentă, în martie 1968. De la întreaga formație.

PERSONAJELE:

10 CĂIUȚI. Jucătorii acestora îmbracă pe corp masca, destul de ușoară, fixată detașabil de veșca din față, care face prima parte a corpului animalului. Veșca din spate are o codiță mică, simbolică. Capul calului este frumos îmbrăcat în pînză curată, albă, împodobită cu panglici, canafi, căpăstru cu nășturi de alamă, hurmuz, beteală, bujori de hîrtie, un clopoțel. Jucătorii poartă cămăși largi, albe și sînt aleși dintre bărbații cei mai sprinteni (flăcăi sau tineri căsătoriți). Peste cămăși au vestoane uniforme, negre.

10 ROȘIORI. Toți sînt la fel îmbrăcați. Domină culoarea roșie. Au vestoane și fuste roșii care amintesc de îmbrăcămintea arnăuților din zonele vecine. Au pantaloni albi. Sînt încălțați cu cisme. Pe cap poartă chipiuri de carton împodobite cu oglinzi și cordele, cu pampoane de nagară sau din păr de cal. La gît au un bariz galben care le acoperă umerii și de la care un colț atîrnă spre brîu, în față. Pe acest bariz sînt cusute mai multe colane cu mărgele, ceea ce dă jucătorilor o înfățișare ce amintește de „împărații" caracteristici, cu același prilej, zonelor sucevene apropiate.

10 FETE. Rolurile acestora — ca nicăieri în altă parte și ocazie sînt interpretate de femei și fete (nu de bărbați). Adesea, în acest joc participă soț și soție. Sînt îmbrăcate în costume naționale, specifice zonei.

MUZICA poate fi alcătuită din lăutari care cîntă la instrumente destul de diferite, moderne însă.

La început, cei care intră și joacă sînt căiuții. Ei prezintă de fapt obișnuitul lor joc, cu strigături. În sat acest joc se practică și independent, cu oarecare trăsături specifice. Aici însă este vorba de o asociere — probabil nu prea veche — pornită din „îndrumarea" unor inventivi „instructori", al căror joc a izbutit să intre în tradițiile locului.

Strigăturile care se rostesc la jocul căiuților sînt, de obicei, următoarele :

Ii, săracii călărași,
Cum se plimbă prin oraș,
Vinerea și miercurea
Trec căiuții Dunărea!

•

Fata mamei cea mai 'naltă
Dă guriță peste poartă,
Iar acea mai mititea
Se-ntindea și n-ajungea,
Și-a căzut poarta cu ea.

•

Văi de mine, multe știu
Și mă mir unde le țiu.
Eu le țiu într-o poiată,
Le dau drumul cîte-odată,
Cînd îi mîndra supărată.

•

Auzi, lele, popa toacă,
Ieși afară și te roagă,
Roagă-te lui Dumnezeu
Să moară bărbatul tău!
Să rămîn, să te iau eu.

•

Bună maic-am mai avut
C-așa mîndru m-a făcut!

•

Nu te da la mujetură,
Ca iarba la tăietură;
Nu te da mujetului,
Ca iarba tăietului!

•

Cîte fete-n sat la noi,
Fă-le, Doamne, toate oi

Şi pe mine-un ciobănaş,
Să le dau brînză şi caş!

După acest joc căiuţii se retrag şi fac loc roşiorilor cu fete care susţin o horă cu strigături. Strigăturile pot varia dar cele mai obişnuite sînt:

Pe sub mînă, pe sub mînă,
Să tot joci o săptămînă!
Pe sub mînă de trei ori,
Că-i cu ochii negrişori!
Pe sub mînă înc-o dată,
Să se facă fusta roată!
Hai să dăm mînă cu mînă,
Cei cu inima română,
Să-nvirtim hora frăţiei,
Pe pămîntul României!
Hora Plevnei şi redutei,
Să se-nşire mii şi sute!
Să se-nşire mici şi mari,
Trageţi hora, măi tunari!
Să se-nşire mii şi mii,
Trageţi hora, măi copii!
Pe sub deal, pe sub pădure
Merg fetiţele la mure.
Şi de-o ploaie mai noroasă
Ele la pămînt se lasă.
Dar şi eu băiat milos,
Mă lăsai cu ele-n jos.
Să le iau eu murele,
Să le sărut gurile;
Să le iau eu mura coaptă,
Să le sărut gura toată.

BCU IAŞI "MIHAIL KOGĂLNICEANU" UNIVERSITY LIBRARY

Tot de brîu, de brîu, de brîu,
Ca la secerat la grîu!
Și de brîu, și de bîrnețe,
Ca vara la pădurețe!
Și de brîu, și de curea,
Și de cingătoarea mea!
Bată-vă, picioare moi,
Că nu pot juca cu voi!
Eu vă dau să vă-ndreptați,
Voi mai tare vă strîmbați!

Foaie verde lemn ciucit,
Hora noastră s-a gătit!

Se trece acum la o „rusească" (tempo de sîrbă) cu strigături.

Joacă, lele, nu te face,
Ori nu joci cu cine-ți place?!
Că cu cine-ți place ție
Ai juca dar nu te-mbie;
Și cu cine ți-ar plăcea,
Ai juca dar nu te ia!
La pămînt bătaia deasă
C-o venit și-a mea de-acasă!
Și stă colo la portiță,
Cu capul cît o căchiță.
Du-te-acasă, fa buhoasă,
Și te lă, te fă frumoasă!
C-a pus măta lăutoare,
Șapte cofe și-o căldare.

La terminarea acestui de al doilea joc cu strigături (al roșiorilor cu fetele), reintră în dans și căiuții. Ei pătrund între roșiori și fete, fiecare pereche dînd impresia că pleacă pe cîte un cal, în ritmul unei bătute care încheie întregul spectacol.

ALAIURI PROVENITE DIN DRAMATIZAREA UNOR PRACTICI COLECTIVE VECHI

În județul Iași, în această categorie de fapte folclorice intră *Malanca* și teatrul *Nunta* sau *Nunta țărănească*.

Obiceiurile tradiționale sînt evocate cu sinceritate într-un moment al anului cînd oamenii doresc să le practice, dar restricțiile dictate de biserică se opun.

Plecînd de la dramatismul faptelor care fac ritualul nunții tradiționale, creatorii populari au mers pînă la alcătuirea unei piese de teatru propriu-zise.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

din satul și comuna Valea Seacă, județul Iași

Culeg: *Citeș Lucia, cercetătoare științifică, în ianuarie 1969. De la: Ungureanu Dumitru, 32 ani; Mihăilă Vasile, 25 ani; Mihăilă Gheorghe, 39 ani; Irimia Mircea, 36 ani. (Imprimare magnetofon).*

Personajele:

MALANCARII. Sînt în număr de 15. Poartă chipie cu hurmuz și pampoane din păr de cal sau vită. În diagonală au pe piept două casinci: una galbenă și alta neagră. Au panglici peste casinci. De o parte și de alta a diagonalei au cîte un fleonc *(unul alb și altul albastru)*. Mai au două fleoncuri pe umeri și altele două pe prosopele de la brîu. Toți au fuste albe, anume pentru malancă. Mai poartă flanele roșii, ițari și bocanci. La gît au basma. La brîu au brîuleț cu strămături.

MUZICANȚII. Sînt în număr de trei: un acordeonist, un fluierar și un toboșar.

Intrați în casă, malancarii joacă și strigă în ritmul muzicii:

Hai 'nainte, la dreapta
Și la stînga tot așa!
Iar în loc și pi batai,
Iar bătaia tot pe loc,
Apoi, acolea să mor,
Cum o bat de sărbători
Cînd îi cîmpul plin de flori,
Merg fetele cu sudori,
Iar copilele cu drag,
Ca să nu mă duc în sat

La nevastă cu bărbat,
Că m-o prins și m-o legat
Și de toate că mi-o dat,
Și din spate ieșă fum.
Dă-napoi,
Dă la loc!
Hai 'nainte, la dreapta!
Hai mai iute din picioare,
Că ne-apucă ziua mare!
Ziua mare s-a făcut
Și noi liniște-am avut,
Iar la stînga tot așa!
Iar în loc și pi batai,
O bataie și-o stătută,
Sus piciorul și-o căpută!
Cînd îi dai ca să s-audă!
Iar bătaia la o dată,
Sus piciorul și-nc-o dată!
Iar bătaia uniori,
Sus piciorul și cu flori!
Iară, iară nu uita,
Nici pe leica n-o lăsa ·
Iară, iară, palmili,
Să-nvîrtim părechili!

din satul și comuna Bivolari, județul Iași

Culege Negrei Ioan, profesor, în decembrie 1967. De la: Roșioru Gheorghe, 20 ani; Hujișoru Petru, 21 ani și Chișcă Dumitru, 19 ani.

Personajele:

CĂPITANUL. Poartă uniformă militară.

MIRELE. Are semnele distinctive ale mirelui de la nunțile de la țară: lămiță, beteală, batistă.

MIREASA. Poartă rochie albă, voal. *(Rolul acesteia este totdeauna jucat de un băiat).*

UN ȚĂRAN.

ALT ȚĂRAN.

O ȚĂRANCĂ.

ALTĂ ȚĂRANCĂ. Toți aceștia au hainele obișnuite ale țăranilor atunci cînd participă la nunțile din sat.

ȚIGANUL.

ȚIGANCA. Aceste două personaje, intră în alai pentru a-i putea asigura bufoneriile ce constituie un mijloc suplimentar de distracție a publicului.

MUZICANȚII. În genere se tinde ca aceștia să fie suflători, pentru a da mai multă putere de atracție acestui joc dramatic.

La fiecare din gospodăriile colindate, toți cei care fac alaiul *Nunții țărănești* joacă urmărind să provoace dispoziția și mulțumirea gazdelor. Între personajele din alai nu se poartă un dialog ordonat, repetat mereu identic, improvizația și situațiile diferite conducîndu-i desfășurarea. Mai curînd discuțiile cu gazdele se consumă în formule aproape consacrate, de felicitare și urare.

Intrați în casă, nuntașii răspund îndemnului CAPITANULUI care strigă în ritmul muzicii, cerîndu-le să joace:

Hai la briu, la briu, la briu,
Ca la seceriș de grîu!

Nuntașii strigă pe rînd, fără o ordine anume, strigături de felul următoarelor:

Ș-aoleo, țărancă dragă,
Numai buza ta mi-i dragă,
Ochii și sprincenele,
Buzele ca merele,
Picioruș de oaie laie,
Dragă mi-i fata bălaie
Cînd se suie-n deal la paie
Și dă apă la viței
Și guriță la flăcăi!
Colo-n vale, la pășune,
Fac fetele rugăciune,
Sîmbăta, duminecă,
Să se poată mărita.
Zii din gură, mutule,
Nu tăcea, tătucule,
Că ai gură de strigat
Și picioare de jucat!
Cine joacă lîngă mine
Toată vara-i merge bine;
Cine joacă lîngă altul
Toată vara-l doare capul.
Nu te uita la cojoc,
Ci te uită cum mai joc;
Nu te uita la căciulă,
Ci te uită la făptură!
Cine joacă și nu strigă
Face-i-s-ar gura strîmbă,
C-așa-i jocul românesc,
Obiceiul strămoșesc!
Frunzuliță de mălin,
Partidului mulțumim
C-a adus lumină-n sat
Și pe toți ne-a ajutat.

Personajele masculine au grijă ca femeile de casă să fie jucate în horă și, mai ales, atunci cînd gazda are fete de măritat, lungesc cît mai mult jocul.

---

* Socotim această variantă drept una din cele mai vechi. Se pare că la început, teatrul nunta inscena improvizînd în raport cu tradițiile ocazionate de acest eveniment important din viața omului. El apărea mai mult ca un „joc".

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

din satul și comuna Prisăcani, județul Iași

Culegere făcută de Adăscăliței Vasile și studenții: Cireș Lucia, Brumă Aurel, Iftinuț Maria, la 14 ianuarie 1968. (Înregistrare magnetofon). De la Gafița Aurel, 19 ani; Burlacu Ion, 20 ani ș.a.

Personajele:

MIREASA. Este îmbrăcată în costum de mireasă, are rochie și voal.

PRIMARUL. (I se mai spune și „Președintele"). Poartă haine de tîrg.

AJUTORUL DE PRIMAR. Are haine ca și primarul.

JIANU. Are costum național. Pușcă.

CIOBANUL. Poartă cojoc, căciulă, opinci.

HARAPUL. Este îmbrăcat în roșu. Are comanac roș. În mînă ține un buzdugan înflorat cu hîrtie multicoloră.

PUIUL DE HARAP. De statură mai mică, reproduce de fapt tot ce harapul are.

ARNĂUTUL. Poartă costum național cu cămașă mai lungă decît de obicei.

VÎNĂTORUL. Este îmbrăcat în haine de pădurar. Are corn și geantă. Pe umăr poartă pușcă.

TOȚI *cîntă:*

Asta-i zi prăznuitoare,
Prea slăvită sărbătoare.
Fericiți mulți ani vom fi,
La mulți ani cu bucurii!
Să trăim în fericire,
Bunătate și iubire!
Și, de-această bunătate,
Domnul să vă facă parte,

BCU IAȘI / CENTRUL UNIVERSITAR LIBRARY

La cinstita adunare,
Să strige cu toţii tare.
Şi noi toţi, într-o unire,
Să-i dăm glas de mulţumire.
Cu toţii, cu toţii, cu toţii!
Una Lina Rozmalina
Şi de-acum-ntotdeauna,
Bine să vă fie, bine să vă fie!
Sabia să strălucească,
Duşmanii să mi-i zdrobească
De pe-acest pămînt!

HARAPUL:
Ascultă, cine sînteţi dumneavoastră?

TOŢI:
Săteni.

HARAPUL:
Pe cine îl aveţi mai mare?

TOŢI îl arată pe primar:
Pe dumnealui.

HARAPUL:
Cine este dumnealui?

TOŢI:
Primarul.

HARAPUL:
Alelei! Tatăl meu vindea şi cumpăra,
Şi pe toate le făcea.

PRIMARUL:
Poate şi fura.

HARAPUL:
Asta treaba lui era.

PRIMARUL:
Dar tu ce-mi ceri?

HARAPUL:
Eu cer o copiliţă frumoasă,
Ca să stau cu ea la masă.
Stau la masă, stau pe gînduri
Şi vă spun aceste rînduri.

PRIMARUL:
Noi îţi vom da două furci şi un grindei,
Şi o funie de tei.
Să te duci sub malul Bahluiului,

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Să faci bomba tunului,
Cu toți nebunii tăi.

HARAPUL:

Ho, tu, om negîndit,
Nesocotit!
Cum năzuiești la mine
Cînd mă vezi cu-atîta oaste?
Nu mă vezi ce om înalt și delicat,
Numai în aur și argint îmbrăcat?
Și vin de la Nord cu-acest
buzdugan hărăpesc,
Drept în piept să ți-l izbesc.

PRIMARUL:

Voi, oștirea țării mele!
Ce vă am de-atîta vreme!
Cum puteți voi să răbdați pe-acest harap,
harap,
Ca să-mi vorbească mie-n față,
Cu inima dușmănoasă?
Arnăut, arnăut!

ARNĂUTUL:

Porunciți, domnule primar!

PRIMARUL:

Luați pe acest harap
Și-l băgați la închisoare!
Fără nici o cercetare!
Dar bine să-l controlați,
Armele să i le luați,
Că nu cumva să năzuiască
Viața să ne-o prăpădească!

PUIUL DE HARAP:

Stați pe loc, domnule primar!
Cum puteți să luați
Pe-acest harap la închisoare,
Fără nici o cercetare?
Nu vă temeți că se va răzbuna,
Cît sînteți de măria Ta,
Și pielea de pe cap vă va lua?

AJUTORUL DE PRIMAR:

Nu vă temeți, domnule primar,
Că acest harap vine

BCU IAȘI / CENTRUL UNIVERSITAR LIBRARY

Cu blîndețe foarte,
Să vă facă judecată de moarte!

PRIMARUL:
Dar tu cine ești,
De unde ești?

HARAPUL:
Eu sînt harap de la hărăpie,
De la porțile împărăției.
Și vin de la închisoare
Cu minie, să-ți zdrobesc
Capul într-o mie de bucăți,
Să-l arunc într-o mie de părți.

ARNĂUTUL:
Ho, tu, harap negru și buzat,
Stai pe loc și te oprește,
Mînia ți-o potolește!

HARAPUL:
Hei, tu, arnăut,
Cum năzuiești la mine,
Cînd mă vezi cu-atîta oaste?
De-ai intrat în țară mare,
Vai, nu vei mai avea scăpare!
De-ai intrat în țară mică,
Vai, că te-a cuprins o frică!
Cu acest buzdugan înfricoșat,
Vai, băiete, cum de mi-ai scăpat!
Retrage-te, păgîne,
Că înfig sabia în tine!
Domnule primar!

PRIMARUL:
Porunciți!

HARAPUL:
De mă credeți că am dreptate,
Să mă judecați cum se cade;
De credeți că n-am dreptate,
Să porunciți la haiducii mei;
Să-mi taie capul în bucățele,
Să nu se folosească nimeni de ele!
Domnule primar!

PRIMARUL:
Porunciți!

BCUIASI-CEU LIBRARY

HARAPUL:

Tatăl meu, două zile a trăit
Și a treia a murit.
L-am îngropat cum se cuvine
Și a mai trăit două-trei zile.

PRIMARUL:

Bre, iubiții mei săteni,
Eu vă spun la fiecare
Că acest om plin de jale,
Multe îndreptățiri are;
Că acest om negru și-ntunecat,
Noi, cu toții, l-am iertat.

TOȚI:

Iertat să fie!

HARAPUL:

Sabie, săbioară,
Scumpa mea surioară!
Adu-ți aminte
De acele lupte și războaie,
Cînd curgea sîngele șiroaie!
Iar acum, de nu vrei să mă iubești,
Iute din teacă să sai,
Și toți căpcăunii să mi-i zdrobești!

TOȚI:

Sai, Jiene-ngrozitor
Sai și-mi dă un ajutor!
Sai, mai frate, și mă scoate,
Că m-a-nfiorat de moarte!
De-ai făcut pe lume bine,
Taie lanțul ce mă ține;
De-ai făcut pe lume rău
Știe bunul Dumnezeu
Taie lanțul și mă scoate,
Că m-a-nfiorat de moarte!

HARAPUL:

Sai, Jiene-ngrozitor,
Sai și-mi dă un ajutor!
Sai, măi, frate frățioare,
Că mi-a pus capul sub picioare!

BCU IAȘI / CRAIOVA UNIVERSITY LIBRARY

JIANU :

Bună seara, bravi nuntași,
Nu-ați văzut un ciocoiaș?
Greu ciocoi, cu punga plină,
Să mi-l punem pe hodină?

PRIMARUL :

N-am văzut, n-am auzit,
Căci de cînd ne-ai părăsit,
Nici un concurs de-al tău n-a reușit.
Dar tu cine ești,
De unde ești
De venișî cu-acest om
Șt te apucași de tîrguit?

JIANU :

Eu sînt Iancu Jianu,
Tînărul și voinicul năzdrăvanul;
Eu sînt Iancu cel vestit
Și din codri sînt venit,
Pe luptat și biruit
Eu, boierii de-i prindeam,
Eu de bani îi jefuiam.
Pielea de pe cap le-o luam
Și tocuri la pistoale făceam.
Bunăoară, de nu crezi,
Hai în codri și-ai să vezt!
Unde-s codrii cei mai mari
Zac în sînge boieri mari;
Unde-s codrii cei mai mici
Stau ascunși ai mei voinici
Ei, și ei, și ei, și ei,
Ăștia sînt haiducii mei!

PRIMARUL :

Cu răspunsul ce mi l-ai dat
Meriți să fii arestat,
Prins, legat de vînător.
Ce faci jafuri și omor?

JIANU : Și cum, la prima-ntîlneală
Să mă pui pe mine la opreală?
Că-n furia-n care mă găsesc,
Imi vine să te prăpădesc.
Cu această flintă ruginită,

Pentru tine, ciine, pregătită.

PRIMARUL:
Sai, măi frate vînător,
Sai și-mi dă un ajutor!
Sai, măi frate, și mă scoate,
Că m-a-nfiorat de moarte!

VINĂTORUL:
Stai, Jiene-ngrozitor,
Ce faci jafuri și omor?
Nu te sili, nu te grăbi
Pe primar a-l omorî!
C-oi fi și eu pe lîngă el
Și te-oi vîna ca pe-un miel.
Eu sînt primul vînător.
Vînez vulturii din zbor
Și pe tine mai ușor.

HARAPUL:
Ascultă!

TOȚI:
A scăpat Jianu nostru,
Vai de el și vai de voi!
Am rupt lanțurile și cheia
Și pe harap l-am scăpat.
Căci Jianu nu-i prostuț,
Te face să fugi desculț.
Viclenia și vînzarea,
Căci Jianu a scăpat!
Scoală, scoală, măi ciobane,
Măi, ciobane, măi!
Oile s-au îmbolnăvit
De-o pustie de gălbează,
Dumnezeu să ți le vază!

HARAPUL: Scoală, ciobane, nu mai dormi,
Că oile-n cîmp s-au oprit!

CIOBANUL:
Drag mi-a fost să fiu cioban.
Să mănînc, să beau avan.
Foicică murele,
Mari mai sînt pădurile
Oile le-am prăpădit
Dar mireasă mi-am găsit,

MIREASA: Măi băiete, băiețele,

Cu musteața castanie,
Cu flori verzi la pălărie!
Ce tot stai tu colo-n crîng,
Unde mii de păsări plîng?

CIOBANUL:
Ia, aștept și eu de-aseară
Pe-a mea mîndră zînișoară.
Zînișoară ca a mea,
Ca să mă însor cu ea.

MIREASA: Măi băiete, băiețele,
Nu te mai gîndi la ele!
Ne-am întîlnit într-o zi bună
Și-ntre noi un dor suspină.
Eu voi fi amorul tău,
Iară tu iubitul meu.

CIOBANUL:
Leliță, Pachiță!
Că bine zici.
Cată jos în legătură
Și mai zi-i ceva din gură!

HARAPUL: Și iar verde arțăraș,
Eu sînt micul ciobănaș.
Vin din codri de la brazi,
Gluga-mi este casa mea,
Cața-mi este nevasta,
Masa-mi este-ntr-un picior,
Așternut — pămînt cu flori.
Și iar verde baraboi,
Măi ciobane, măi!
De cu seară pînă-n zori
Tu n-ai grijă nici nevoi.
Tu te culci pe pat cu flori,
Cu capul pe mușuroi,
Cu ochii țintiți la oi.
Oaia mea, mioară laie,
Dragă mi-i fața balaie
Nimic nu este mai sfînt
Decît ca pe-acest pămînt.
Decît ciobănaș să mori,
Mai bine să zbori în nori!
Caii mari cu inimi grele

BCU IAȘI UNIVERSITY LIBRARY

Mi-au scurtat zilele mele;
Caii mari cu coama creață
Mi-au scurtat cinci ani de viață.
Tot pe loc, pe loc, pe loc,
Să răsară busuioc!
(Începe jocul la care participă toți)

HARAPUL:
Busuiocul fetelor,

TOȚI:
Dragostea nevestelor!

HARAPUL:
Picioruș de oaie laie,

TOȚI:
Dragă mi-i fata balaie,

HARAPUL:
Cînd se urcă-n deal la paie

TOȚI:
Și dă paie la viței

HARAPUL:
Și guriță la flăcăi.

TOȚI: Dă guriță și doi ochi,

HARAPUL:
Să nu fie de deochi.

TOȚI:
Iu, hu, hu și-așa mă cheamă!

HARAPUL:
Iepurașu-i bun de zamă,

TOȚI:
Iepuroaica de friptură,

HARAPUL:
Drept la vînător în gură.

TOȚI: Aho și la mulți ani! *)

---

*) Varianta — ca și cea a căluțului de la Holboca — arată marea vechime a practicii. Ea dă de fapt denumirea unui alai în care, cu vremea, au pătruns numeroase alte elemente provenite din repertoriul mereu tot mai variat, al manifestărilor teatrale populare. De aici și lipsa de logică a multor episoade care nici n-ar putea fi altfel explicate decît prin „împrumuturi" de la: harapi, arnăuți, haiduci.

BCU CENTRALA UNIVERSITY LIBRARY

din satul și comuna Lețcani, județul Iași

Culeg: Adăscăliței Vasile și studenții: Cireș Lucia, Guranda Cornelia, Brumă Aurel, la 14 ianuarie 1968. De la tinerii: Hărăț Constantin, 19 ani; Pisică Mihai, 17 ani; Munteanu Constantin, 19 ani; Radu Constantin, 19 ani; Irimiță Agapie, 18 ani ș.a.

PERSONAJELE:
MIRELE.
MIREASA.
STAROSTELE.
VORNICUL DE CASĂ.
SOCRUL MIC.
SOCRUL MARE.
SOACRA MARE.
SOACRA MICĂ.
NUNUL MARE.
NUNA MARE.
NEGUSTORUL.
MUZICANTUL *(un acordeonist).*

Toate personajele se îmbracă așa cum se obișnuiește la nunțile care au loc în sat. Rolurile sînt interpretate numai de băieți.

La intrarea în casă, muzicantul cîntă o sîrbă pe care o joacă numai *negustorul* stîrnind hazul spectatorilor, cu ghidușiile sale. Pe nesimțite se trece la o horă. Nuntașii se prind în ea pe rînd. Pot participa și cei din casă. Se spun strigături ca următoarele:

Hai la horă, măi flăcăi,
Că rîde lumea de noi!
Și mi-o bate din picior,

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Şi iar verde fir mohor!
Şi iar verde fir cu fir,
Să miroase-a trandafir,
Trandafir din mînăstire,
Trandafir de trei copile.
Copiliţa cea bălaie
Se ducea în deal la paie,
Să dea paie la juncani
Şi guriţă la ciobani!
Copiliţă din Leţcani,
Dă-te jos că-ţi trebuie bani!
Floricică floare-albastră,
Frumoasă ni-i viaţa noastră
Floricică de-un dudău,
Nimănui nu-i vine rău!

Cînd hora ia sfîrşit, jucătorii se aşează în cerc şi cîntă:

Iată, Anul Nou s-a apropiat,
Din cer să vine-ncoronat
Ca un împărat
De strămoşii noştri binecuvîntat
Anul Nou, Anul Nou, anul 196...,
An de bucurie, an de veselie,
Cu toţi să-l cîntăm,
Cu toţi să-l serbăm!

SOCRUL MIC:

Alexandro, ce-i cu tine,
De acum cîteva zile
Parcă nu mai faci a bine;
De cînd ai fost în pădure
Cu fetele după mure,
Ce tot umbli supărată,
Laşi casa nemăturată
Şi nu mai stai în ogradă,
Cum stă cîinele în coadă?!

MIREASA:

Tată, nu mai vorbi mult!
Eu la mama m-am cerut
Şi-n pădure n-am stat mult.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Ce vrei să stau numa-n casă,
Să nu fiu în lume scoasă?
Doar am inimă și eu,
Cred că-i mare Dumnezeu,
Poate-o să scăpați de mine
Și o să trăiți mai bine.
Ce-i cu-atîta zmocăială
Și-atîta morocăneală,
Căci pîn-la o vreme-s toate
Și rabdă omul cît poate.

SOCRUL MIC:

Alexandro, fii cuminte
Și-mi ascultă trei cuvinte!
Tu ești o fată bogată
Și vreau să fii măritată
După un băiat bogat
Care-i de fruntaș în sat
Iar nu după unul sărac
Pe care eu să-l îmbrac,
Ca Toader al lui Vasile
Ce a trimis ieri la mine
Pe Ilie Neculai,
Să te dau că și tu vrai.
Unde, cînd v-ați sfătuit?
Asta-i treaba de făcut?

MIREASA:

Tată, nu vă pară rău
Că-i de lîngă satul meu.

SOACRA MICĂ:

Da, barbate-i bun băiat,
Harnic, frumos și deștept.
A fost vrednic în război
Și e bun și pentru noi.
Eu, zău, nu mă țin cu gura,
Nu mai caut că n-are-avere.
Că i-am spus să vie azi
Și-i rușine la obraz
Ca să nu vrei să primești
Cu starostele să vorbești.

SOCRUL MIC:

Alexandro, ieși la poartă

BCU IAȘI ACADEMY LIBRARY

Și vezi ciinele ce latră!

SOACRA MICĂ:

E Ilie Neculai, starostele!

SOCRUL MIC:

Ei, ce stai? Du-te
Și să vină-n casă!

MIREASA:

De-acuma-s ca și mireasă!
Hai, moșule Neculai, în casă,
Ce mai stai, ce te ștergi așa de tare,
Doar nu ești murdar pe picioare?
Și chiar de-ai fi înglodat,
Doar nu intri în palat!

STAROSTELE:

Bună seara și bine v-am găsit sănătoși,
Dar nu știu, sînteți bucuroși
De un musafir nepoftit,
Ca din voia lui venit,
Căci n-am venit nici c-un rău,
Ci cum ați vrea dumneavoastră,
Căci cu oameni se fac toate,
Dacă ați vrea și se poate.

SOCRUL MIC:

Treci, cumetre, și mai stai
Și-apoi spune-ne ce vrai.
Noi cam știm la ce-ai venit,
Spune, n-o mai lungi mult!

STAROSTELE:

Dragă cumetre Ioane,
Am venit la dumitale
Că Vasile-a lui nea Marta
M-a trimis ca să-i dai fata,
Ca s-o ieie de nevastă,
Că sînt potriviți și-or să ție
Amîndoi gospodărie.

SOCRUL MIC:

Eu mă mir cum v-ați gîndit
Și cum v-ați mai socotit
C-asta-i treabă de făcut,
Fără casă, fără vite,
Cum v-a mai trecut prin minte?

BCU IAȘI CENTRU PATRIMONIU LIBRARY

SOACRA MICĂ :

Măi barbate, ia-mi ascultă,
Mie nu-mi trebuie-avere multă
Și să-mi văd fata bătută,
Și pe drumuri, necăjită.
Mai bine avere puțină
Și să fie vorbă bună.

SOCRUL MIC :

Nevastă, tu ești nebună,
Ce spui de avere puțină?
Că Toader nu are deloc
Cînd mai zice : „Hai la loc"!

MIREASA :

Tată, avem noi vaci și boi,
Toader să vină la noi,
Că mie el mi-o plăcut
Fără vite, fără pămînt.

STAROSTELE :

Cumetre, să fim deștepți.
Să ne gîndim la băieți.
Căci asta este voia lor,
Că se iubesc și se vor.
Căci Toader este un băiet harnic,
Frumos, sănătos ca un stejar,
Ca o floare-ntr-un pahar.
Se potrivește cu fata.
Și păcat să ia alta.
Apoi, cumătre, ar trebui să le dai
Pămînt, vreo zece fălci,
Pe numele lor să le treci.
Apoi cai, oi, boi,
Patru vaci cu lapte,
Să le dai de toate.

SOCRUL MIC :

Hei, i-ar conveni lui Vasile,
Dar mie nu prea-mi vine,
Căci eu prea mult am muncit
Să fac toate, și pămînt.
El n-a muncit.
Și acum, de-a gata,

Vine ca să-i dau eu fata.
Eu cred c-ar fi şi păcat,
Zău, vă spun adevărat.

STAROSTELE:

Alexandro, ia ascultă,
Tatăl tău nu-ţi face nuntă,
Nu-nţelege ce-i spun eu,
Poate crede că-i vreau rău.
Ce zici lui Toader să-i spun
Dacă nu-i nimica bun?

MIREASA:

Tată, ce eşti nu ştiu cum,
Eu nu vreau altul mai bun,
Nici mai bun, nici mai bogat
Şi de-acu-s de măritat.
Spune-i, tată, ca să vie,
Să mă ia de soţie!
Şi spuneţi la staroste
C-avem mare dragoste
Cu Toader să ne-ntîlnim,
Joi seara să logodim!

STAROSTELE:

Măi, cumătre Ioane,
Am venit la dumitale
Să vorbesc ce se cuvine,
Să te sfătuiesc de bine,
Fată ţi-i de măritat.
Noi o ştim cum s-a purtat,
Acolo, la noi în sat,
Deloc nu te-a ruşinat.
Dar de nu vei mărita-o,
Şi dacă voi nu mi-aţi da-o,
Să ţii minte, dragul meu,
Dar să nu vă pară rău!

SOCRUL MIC:

Ei, du-te şi le spune, bre,
Căci noi vrem şi fata vre!
Poate-aşa a fost să fie,
Pe joi spune-le să vie!

STAROSTELE:

Ia, aşa, cumătre dragă,

Ce-o lungești o zi întreagă?
Să zicem de-acu noroc,
Ce-am făcut nu mai întorc!
Ceasurile cele bune
Și-am să trec pe la Vasile!
(către Socrul Mare)
Noroc, cumetre Vasile,
Dar știi că Toader e bine?
De-acu merge treaba bine,
Ați avut noroc de mine.

SOCRUL MARE:

Ce-mi spui, cumătre Ilie,
Mi-ai adus vreo bucurie?
Merge treaba, facem nuntă,
Mîncăm o găină friptă?

STAROSTELE:

Da, merge, dar mult m-am zbătut,
Pînă cînd i-am dumerit.
Ce-i drept, fata nu crîcnea,
Însă tatăl său nu vrea.
După cîte-am priceput,
Fetei Toader i-a plăcut
Din ziua cînd s-a-ntîlnit
Culegînd fragi și mure
Și pe la umbră căpșune.
Iar tu, cucoane mire,
Înjgheabă niște haine mai bune
Și vezi ce duci la moară,
Ca mirele cînd se-nsoară!
Că ți-ai potrivit o fată
Cumsecade și bogată.
Și de n-ai de măcinat,
Te rîd oamenii prin sat,
Că nu ești vrednic de samă
Și nu ai după ce bea apă!

MIRELE:

Hă, moș Ilie,
Caută toate să fie.
Bine că ai bucurie!
Mă duc eu la prăvălie
Și cumpăr tot pe datorie,

Nime-n sat să nu mă știe.

NEGUSTORUL:

Ia, poftim, cucoane mire,
Vin la mine-n prăvălie,
Că la mine-n prăvălie
Ce dorești, toate-or să fie!

MIRELE:

Venim noi,
La prăvălia matale,
Aveți marfă-n prăvălie
Și o dați pe datorie?

NEGUSTORUL:

Dacă-mi dai zece la sută,
A treia zi după nuntă
Și dacă ne-om împăca
Pe cîtă marfă ți-oi da,
Să-mi dai poliță semnată
Și să fii om bun de plată.

MIRELE:

Și cît m-ar costa pe mine
Niște haine bleomarine?
Haine bune, lînă-n lînă
Și o pălărie bună,
Și-o pereche de ghete
La cît se ridică?

NEGUSTORUL:

Eu, ca pentru dumitale,
N-am să-ți cer multe parale.
Să-mi dai nouă sute lei
Și-apoi poți ca să le lei

MIRELE:

De ce mi-ai cerut nouă
Și nu mi-ai cerut două?!
Îmi ceri ca la orișicare?
Dumneata nu vezi că-s om bun,
Îți dau trei sute, atît îți spun!

NEGUSTORUL:

Ce-mi bați capul, dacă-ți place.
Eu îți spun c-atîta face.

STAROSTELE:

Iscălește, măi băiete,

BCUJAS / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Dă cinci sute, te grăbește,
Umblă cu răpeziciune,
Nu mai sta la-mpăcăciune!

MIRELE:
Vrei cinci sute?

NEGUSTORUL:
Vreau cinci sute, noroc să fie!

STAROSTELE:
Haideți, că vă-ntîrziați!
Dumneavoastră nu vedeți
Că afară-i vremea rea și-ntunecoasă
Și noi nu vedem pe unde-o să mai ajungem.

MIRELE:
Noi plecăm, domnule Ghidale,
Noi plecăm departe,
Vă lăsăm de cîștig s-aveți parte!

NEGUSTORUL:
Să le purtați sănătos
Și-ntotdeauna voios,
Dar să nu uitați să veniți
După nuntă, să-mi plătiți.

SOACRA MICĂ:
Alexandro, poarta se aude,
Cred că mirele-o deschide!
Scoală, barbate, și vezi,
De nu-ți vine să crezi!

STAROSTELE:
Bună seara și bine v-am găsit sănătoși,
De oaspeți sînteți bucuroși?

SOCRUL MIC:
Foarte bucuroși, foarte bucuroși,
Bine ați venit sănătoși!

STAROSTELE:
Am fost, cumătre, eu, atunci, la dumitale,
Și-am vorbit ca să dai fata
După Vasile-al lui Marta.

SOCRUL MIC:
Eu din vorbă n-am să ies,
Dar vorbesc cu interes.
Îi dau fata de soție
Și s-o aibă de femeie

Dar în casa mea să steie!

SOACRA MARE:

Dragul mamii, Todirel,
Ascultă-mă, băiețăl,
Decît pe locul femeii,
Mai bine la poarta țărnii!

MIRELE:

Mamă, ia ascultă-aici!
Așa vorbă să nu mai zici,
Că-i mai bine ce-am zis eu,
Nici de bine, nici de rău.
Toate sînt pe placul meu
Și stăpîn am să fiu eu.

SOCRUL MARE:

Da, babă, e-adevărat,
O dai bine și-n alt sat
Cînd ai bani și ai de toate,
Lumea fruntaș te socoate.
Cît e Toader de deștept
Lumea-i poartă și respect.

VORNICUL DE CASĂ:

Eu vă rog, cucoane mire,
Să m-ascultați și pe mine!
Cu muzicanți de cei guleraţi
Pe la uși să nu umblați,
Că sînt muzicanți fudui
Nu mînîncă ce le pui,
Cată carne de găină
Că alta nu-i bună.
Și s-o mînînce cu pîine,
Mămăligă nu le convine.
Să-l împăcăm pe Măzăreanu
Că-i mai deprins cu țăranul,
Muzicant bun, din Cristești,
Care-ți cîntă ce dorești
Și mînîncă ce i-ai da,
Nu se fudulește-așa.

MIRELE:

Îmi dau socoteala
Că eu îi cunosc foarte bine.
Bună ziua, moș Dumitre,

BCU IAȘI / UNIVERSITY LIBRARY

Ce mai faci în odăiță?
Pe mătușa matale,
O săruți o lecuță?

MUZICANTUL:

D-apoi, bine, ce să fac,
Dacă mi-a fost pe plac.

MIRELE:

Măi, vii să ne cînți la nuntă?
Îți dau o mie și-o sută!

MUZICANTUL:

Bun, venim sîmbătă seara,
Nouă inși, eu cu vioara.

MIRELE:

Bine, bine, vă grăbiți,
Mai devreme să veniți,
Să veniți c-o duceți bine!

SOCRUL MARE:

Hai, nevastă, dați mai tare,
Dați la muzicanți mîncare
Și-o leacă de băutură,
Cît mai tare și mai bună!
Să facă curaj la lume
Chiar de s-ar simți străină!

MUZICA interpretează o horă:

NUNTAȘII joacă și strigă în chip diferit. După o horă, VORNICUL spune:

Oameni buni, văd că jucați
Dar la masă nu mai stați.
Eu văd mesele-aranjate
Cu tot felul de bucate
Și poftim, dacă se poate!

STAROSTELE:

La masă ne-am așezat,
Adă vin să beau uscat!
Dă la toți și dă și mie,
Un pahar să nu rămîie!
De ce beau, de ce-aș mai bea,
Parcă nu m-aș sătura!

VORNICUL DE CASĂ:

Ți-a ieșit un sfînt din gură
Să ne dai și băutură.

Să cinstim chiar cum trebuie făcut!

NUNA MARE:

Nunu-i dus în treaba lui
Și eu tre' să mă mingii
Fără dînsul că rămîn.
Dar cu cine nu vă spun.

NUNUL MARE:

Rog, cinstita adunare,
Să nu fie cu supărare
Căci eu vă mulțumesc frumos
Că dumneavoastră ați contribuit
(Primește darurile)
De ne-am scos ce-am cheltuit!

TOȚI cîntă în încheiere:

C-un mănunchi de viorele,
Munca ne va da avere;
C-un mănunchi de mintă creață,
Munca ne va da viață.
Și la anul să trăiți
Întru mulți ani fericiți
La anu și la mulți ani!*

---

*) Varianta reprezintă o confirmare a evoluției permanente la care teatrul aceasta a fost supus, transformarea lui din joc în teatru — propriu-zis.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

TEATRU FOLCLORIC PROPRIU-ZIS CU ELEMENTE DE INFLUENȚĂ LIVRESCĂ ȘI URBANĂ

Destul de nou în comparație cu jocurile dramatice cu măști, teatrul din această categorie este bogat ilustrat în colecția de față.

Tematic el se caracterizează prin abordarea unor aspecte de istorie generală și particulară.

Teatrul haiducesc este de fapt teatrul care se referă la o îndelungată epocă de oprimare socială.

În schimb, teatrul cu subiecte istorice luate din faptele epocale care punctează evoluția noastră particulară este mult mai concret.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

TEATRUL HAIDUCESC

Această categorie de spectacole este ilustrată în culegerea noastră prin mai multe tipuri de variante. Ele sînt:

— Haiducii
— Jienii
— Bujor
— Groza
— Păunaș
— Radu
— Novac

Lor li se adaugă, cu toate însușirile particulare pe care le prezintă, teatrul hoțesc:

— Merișor

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

din satul Drăguşeni, comuna Şcheia, judeţul Iaşi

Culege Nonea Elena, profesoară suplinitoare, în 1966. De la Apetrei Nicu, 23 ani.

Personajele :

ANUL NOU. Este îmbrăcat în costum naţional peste care are o haină albă. Poartă o diagonală. La brîu are o salbă cu zurgălăi. Pe cap poartă un coif de hîrtie multicoloră. În mînă ţine un buzdugan împodobit cu hîrtie înfloratâ.

ANUL VECHI. Mai este numit şi „moşneagul". Este îmbrăcat cu un cojoc purtat pe dos. Are căciulă ţuguiată. Pe faţă îşi trage o mască de bătrîn. Peste iţari îi atîrnă aţe negre. În mînă ţine un băţ ciobănesc.

JIANU. Este îmbrăcat în costum naţional şi are căciulă brumarie. Poartă plete. Are armă şi pistoale.

HAIDUCUL I.

HAIDUCUL II. Au aceeaşi îmbrăcăminte ca Jianu. Au puşti.

SORTALINA. I se mai spune „Ghinc". Este soţia Jianului. Poartă fustă şi bluză naţională. Pe cap are căciulă brumărie peste care pune un batic. Într-o mînă ţine o cîrjă de fier, într-alta — poşetă.

CĂPITANUL. Poartă haine militare ofiţereşti. Pe cap are şapcă. Are pampon lung, roşu, de aproape 15 cm. În mînă ţine o sabie. Are şi armă.

VÎNĂTORUL. Este îmbrăcat în haine de pădurar. Se încinge cu o bandă de cartuşe de vînătoare. Pe spate îi atîrnă o tolbă în care are un iepure împăiat. La căciulă are o pană. În mînă ţine o puşcă.

ANUL VECHI:
Bună seara, cinstiți gospodari!
De cînd stați cu toții la sfat,
N-ați văzut vreun om
Sau vreun domn
Care vrea să mă dea jos de pe tron?
HAIDUCUL I:
Anul Vechi îmbătrînit
Și la barbă-ncărunțit!
Chiar acum mi s-a vestit
Că cinstitul Anul Nou
Vrea să stea în tronul tău.
ANUL VECHI:
De prin cîte am aflat
Nu-i nimic adevărat.
HAIDUCUL I:
Nu-ți vine să crezi?
Iat-un cîntec și-ai să vezi!
HAIDUCUL I și ANUL VECHI cîntă:
Iată, Anul Nou s-a apropiat,
Din ceruri ne vine ca un împărat!
El, iată, ne vine-mpodobit
Cu flori și cu trandafiri
Ne vine-mpodobit!
Ne vine-mpodobit!
ANUL NOU apare cîntînd:
Și-m zis verde fin cosit,
Măi doruleț, măi! *(refren)*
Eu sînt Anul Nou sosit,
Ce din ceruri am venit
Ca să bucur și să cînt.
Să privim la un izvor
Cum s-alină dor cu dor.
(Către Anul Vechi, răstit)
Bună seara, veterane,
Voios, mîndru căpitane,
Cine ești? Voiești a-mi spune
Care este al tău nume?
Tu ești Ștefan sau Mihai,
Glorios venind la rai?
Sau vreun mic apărător

BCU IAȘI / UNIVERSITY LIBRARY

Pentru-acest sfințit popor?
Spune-n grabă cine ești,
Cu ce nume te numești,
Căci pe loc te nimicesc!

ANUL VECHI:

Află, măi, că eu sînt
Anul vechi, îmbătrînit
Și la barbă-ncărunțit.
Căci de mult ce-am suferit
Și barba mi s-a-ncîlcit.
Și, pleacă dinaintea mea,
Că mă bagi într-o belea!
Căci te pot și eu pe tine întreba
Cine ești,
Cu ce nume te numești,
Căci pe loc te nimicesc?

ANUL NOU:

Află că eu sînt Anul Nou sosit,
Care-n lume am venit
Pe luptat și biruit,
Iar pe tine-un ghiuj bătrîn
Te prefac în praf și scurm.
Ia, să chei din fața mea,
Că mă bagi într-o belea,
Căci cu acest buzdugan
Te bag iute la cazan!

ANUL VECHI:

Alei, Doamne, ce belea
S-a legat de bătrîna barba mea!?
Și cînd se va descîlci
Numai sfîntul Dumnezeu va ști.
Odată cu Anul Nou sosit
Și barba mi s-a descîlcit.

HAIDUCUL I:

Anul Vechi și Anul Nou,
Decît să vă certați
Mai degrabă un cîntec să cîntați!

TOȚI cîntă:

Acest an de veselie
Cu toții să-l cîntăm;

Acest an de bucurie
Cu toţii să-l urăm!
Ura, ura, ura,
Anul 196...!
An de veselie!
Şi de bucurie!
Primiţi, ascultători,
Primiţi cu bucurie,
Căci iată-n aşteptarea noastră
Cea de mult dorită,
Cu flori şi cu trandafiri
Ne vine-mpodobită.
Odată cu Anul Nou sosit
Şi sfîntul Vasile
La noi iarăşi a venit.

HAIDUCUL II:

Bună seara, frate Alexe!

HAIDUCUL I:

Să trăieşti, frate Mătrăgună.

HAIDUCUL II:

Oare ce s-o fi întîmplat
Cu Iancu Jianu,
Voinicu şi năzdrăvanu?
Căci de multă vreme
Nu l-am mai văzut.

HAIDUCUL I:

O fi adormit pe braţele
Amantei sale, Sortalina,
Ce-l iubea la nebunie.
O scurtă cîntare să cîntăm
Şi Iancu Jianu va sosi.

TOŢI cîntă:

Unde-i Iancu Jianu nostru?
Sus, sus, sus,
La munte sus,
Acolo-i Jianu dus.
Iancu bea şi chefuleşte,
Ţara plînge şi jeleşte.
Sus, sus, sus,
La munte sus,
Acolo-i Jianu dus.

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

(Se aude un bucium).

JIANU cîntă :

De la maica am supt lapte,
Lapte dulce românesc.
Și-am crescut ca stejărelul,
De măicuța-ngrijorat.
Și am brațe tari ca fierul,
Că-s haiduc adevărat.
Și-s voinic de bat pe șapte,
Căci am sînge nestricat.
(Vorbit)
Bună seara măi, feții mei, haiduci!
De cînd stați pe la poteci
N-ați văzut vreun grec ciocoi
Trecînd cu vreo pungă de poli?
Căci iar gerul a venit
Și noi banii-am isprăvit.

HAIDUCUL I :

N-am văzut, n-am întîlnit,
Bade Jiene!
Căci dacă vedeam,
Beleaua își găsea.
Încercam și noi cu aste flinte ruginite,
Pentru a lor piepturi pregătite.
În piept le puneam
Și banii pe loc îi scoteam.
Ale noastre pungi golite
Cu aur ar fi fost umplute.

JIANU :

Bravo, bravo, feții mei haiduci!
Bani avem n-avem,
Dar noi veseli tot sîntem.
N-o fi astăzi, o fi mîine
Și la noi tot se vor găsi.
Și de asta nu ne întristăm
Și un cîntec să cîntăm!

TOȚI *cîntă :*

Măi, haiduce, haiducele,
Tra, la, la, la, la, la, la!
Vin' să-ți dau armele mele!
Arme bune de panduri,

BCU-IAȘI UNIVERSITY LIBRARY

Cu aur jurîmprejur.
Tu, la brîu de le-i purta,
Colo-n vale vei afla
O copilă mîndruliță,
Ce-ți va da ochi și guriță.
Azi haiducii mei își fac
Haine bune, după plac,
Cu ițari și cu bondițe
Și cămașă cu altiță.
Tra, la, la, la, la, la, la!

VÎNĂTORUL *se răstește la Jianu:*

Măi, Jiene-ngrozitor,
Care faci pradă și omor,
Tu de-aici nu vei ieși
Pîn-al nostru căpitan nu va veni!

JIANU:

Dar vie, măi, și-al vostru căpitan,
Că doară nu va fi Bogdan!
Și chiar Bogdan de-o fi,
Eu de-aici tot voi ieși
Și pe voi de bani vă voi jefui.

VÎNĂTORUL:

Bine, vom vedea!
(Cîntînd)
Iată, căpitanul vine înarmat
Și prinde pe Jianu nostru
Cel de mult scăpat!

CĂPITANUL:

Măi, străine înarmat,
Spune pe unde ai intrat
De te-ai pus cu ai tăi haiduci la sfat?
Spune pe unde ai venit
De te-ai pus cu ai tăi haiduci la tălmăcit?
Cu ce nume te numești,
Căci pe loc te nimicesc!

JIANU:

Află, măi, că eu sînt Iancu Jianu,
Voinicul și năzdrăvanu,
Spaima hoților
Și groaza fanarioților.

BCU IAȘI / CARTI LUMINOSITY LIBRARY

De nu vrei să te-ncrezi,
Du-te-n codrii mari și vezi!
Unde-s tufele mai mari
Stau în sînge-ai voștri grecerari (sic!);
Unde-s tufele mai mici
Stau pitiți ai mei haiduci
Care varsă-n tine
Gloanțe cu amar, păgîne!
(Se repede împreună cu haiducii, la căpitan).

CĂPITANUL:

Sai, măi dragă vînător,
Și nu mă lăsa să mor,
Căci în furia care mă găsesc,
Capul îmi vine să-ți rătez.
(Se răpede spre Jian)
Cu a mea sabie, săbioară,
Prea iubită surioară
Și cu acest hanger îngrozitor.
Să știi c-am să te omor!

VINĂTORUL:

Mă, Jiene-ngrozitor,
Ce faci pradă și omor!
Nu îndrăzi
La acest om de-a-l omorî!
Că eu sînt frate cu el
Și te-mpușc ca pe un miel!
De nu-ți vine să crezi,
Uită-te-n geantă și-ai să vezi;
Unde mi se spînzură vînatul,
Acolo îți spînzur și eu ție capul!

JIANU și HAIDUCII *lasă armele jos și se predau.*

JIANU *spune:*

Alelei, frații mei haiduci,
Trebuie să ne predăm,
Că-n grea cursă am căzut!

CĂPITANUL:

Vînător, scoate lanțul din turbincă
Să-l legăm pe-acest Jian îngrozitor!

POTERA CÎNTĂ:

Treci Jiene la-nchisoare,

Să-ți pun fiarele-n picoare,
Lăcătuș la mînișoare!
Iar din pielea ta cea moale
Să-mi fac teacă la pistoale;
Din urechi o răcitură,
Din jugulele-o prăjitură;
Iar din pielea de pe cap
Să-mi fac teacă la baltag!

JIANUL *cîntă:*

Maică, măiculița mea,
Nu mai pot din piept ofta!
Zală, maică, că-s legat,
Pîn-la gît sînt ferecat.
Și la mîini, și la picioare,
Parcă-s ciine-n legătoare.
Mi-au pus lanțurile-n mîini,
Mamă, drept ca la păgîni!
Și de-o fi, mamă, să mor,
Să le spui ciocoilor
Că-n groapă de m-or băga,
Ei de mine n-or scăpa.
Și de-acolo am să ies,
Cîte unu-am să jupesc.
Și vreo trei gioanțe la spate,
Ca să-mi fac și eu dreptate.
Mai, feții mei haiduci,
Stînd aici cu capu-n jos
Mi-am adus aminte de
Tînăr codru și frumos.
Dacă vreți, să mi-l cîntați!

TOȚI *cîntă:*

Tînăr codru și frumos,
Ce stai cu crengile-n jos?
Vezi Jianul că-i legat
Și la moarte-i condamnat!

JIANU:

(Cîntă)
Acolo să mă-ngropați,
Tinerel Jian! *(Refrenul este cîntat de întreaga trupă).*
Unde-or fi brazii mai'nalți;

BCU IAȘI UNIVERSITY LIBRARY

Sub poala de codru verde,
Unde maica nu mă vede,
Nici maica, nici fraţi de-ai mei,
Numai micii fluturei
Şi acuma plîng şi ei
De vestea ce au aflat,
Că Jianu e legat
Şi la moarte-i condamnat.
Bradule cu vîrf pletos,
Apleacă-ţi crengile-n jos
Să mă sui în vîrful tău,
Să mă uit în satul meu,
Să văd ce-am iubit şi eu.
Am iubit fete bălăi,
Le-am dat ochişorii mei;
Am iubit fete frumoasă,
Le-am dat rochii de mătase.

SORTALINA *cîntă şi apoi plînge:*

Ah Iancule Jianule,
Decît după tine mă amorezam
Şi deveneam căpităneasa hoţilor,
Mai bine mă duceam pradă fiarelor!

HAIDUCUL II:

Opreşte-te, scumpă şi dragă căpităneasă,
Căci Jianu nostru nu este învins
Şi tot acum te va urma!

SORTALINA *cîntă:*

Hai Jiene tu cu mine,
Ai, te rog, un suflet bun!
Fie-ţi milă, zău, de mine
Şi nu mă lăsa pe drum!

JIANU *cîntă:*

O, scumpă, dragă Sortalină
Cum n-aş merge dar nu pot,
Căci e garda lîngă mine
Şi mi-i frică de vreun glonţ.

SORTALINA *cîntă şi pleacă:*

Bună seara, măi Jiene,
Eu de-aici am să te scap.
De mi-i da ceva din galbeni,
Pe urmă vei fi scăpat.

JIANU *cîntă:*

O, scumpă, dragă Sortalină,
Cînd aș ști c-aș mai scăpa,
Să-mi văd copilașul nostru
Și pe urmă pot să mor!

HAIDUCUL I:

O, Doamne sfinte, preacurate,
Fii bun și-ndurător
Și dă pe-al nostru Jian scăpat,
Că noi în schimb vom face
Un templu în lemn săpat.

SORTALINA *se întoarce și spune:*

Iată-mă, iată-mă că am sosit
Și nimeni în cale nu mi-a ieșit!
Vînător, primește acest bilețel
Iscălit de Vodă Caragea!

VÎNĂTORUL *citește și spune:*

Jianu este liber să-și ia armele de jos
Și să plece unde va voi el.

TOȚI *cîntă:*

Iuhai, hai, tra, la, la, la,
C-a scăpat Jianu nostru!
Suspinați în pieptul vostru,
C-a scăpat Jianu nostru!
Și-i iar vesel c-a scăpat.
De-o cădea într-o belea,
Vînătoru-i vina sa!

VÎNĂTORUL:

I-auzi, măi, dragă Jiene,
Pentru a ta mare scăpare
Să mă bage pe mine la-nchisoare?

JIANU:

Nu te teme, măi, dragă vînător,
Mai bine cîntă-ți cîntecul
Ce mi-i drag ca sufletul!

VÎNĂTORUL *cîntă:*

Am o tolbă ospătoasă,
Mii de-ncărcături
Și o ghioagă sănătoasă,
Ca un brad să fiu!
Tra, la, la, la, la!

Vinător ca mine,
Vinător sînt eu;
Vinător ca mine
Nu-i nici Gidilaș!
Tra, la, la, la, la!
(Către Anul Vechi)
Dar tu cine ești,
Cu ce nume te numești,
Căci pe loc te nimicesc?

ANUL VECHI *cîntă:*
Eu sînt Niță ciobănaș,
I-auzi, i-auzi, i-auzi ia! *(refren)*
Vin din munții cei cu brazi,
Fără grijă și necaz.
Dragi îmi sînt oițele
Cînd le cresc cornițele;
Dar mai dragi fetițele
Cînd le cresc lor țițele;
Dar mai dragi nevestele
Cînd tot ghilesc rufele
Și li se văd pulpele.
Pulpe albe ca omătul
Și le iubește cumătru;
Pulpe albe cum îi cașu
Și se iubesc cu nănașu;
Pulpe albe ca săpunu
Și se iubesc cu jupînu.
Masa-mi este pe-un picior,
Cîmpu-i așternut cu flori.
Cușma-mi este-a mea căciulă,
Bita-mi este-a mea nevastă.
(Vorbit)
Ale voastre voci duioase
Par a fi și glorioase.
Hai cu toți mîna să dăm
Și o horă să cîntăm!

TOȚI *cîntă și joacă:*
Veniți frați, veniți surori,
Veniți să culegem flori,
Flori ce noi le-am semănat

Şi cu apă le-am udat.
Florile-n grădină cresc
Pentru-acei ce le iubesc.
Şi-n mănunchi să le legăm,
Lui Jianu să le dăm
Şi aşa să-i arătăm
Că la viaţa lui ţinem.
Bună seara de la noi.
Rămîneţi cu bine!
S-aveţi ani de veselie,
Să ne mai primiţi!
Ani mulţi, fericiţi
Şi de bucurie!
Să vă dea Domnul
Tot ce doriţi!
La anul şi la mulţi ani!

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

din satul și comuna Moșna, județul Iași

Culege Scafaru Filofteia, profesoară suplinitoare, în martie 1966. De la Dima Gheorghe. 70 ani.

Personajele :

JIANU. Este îmbrăcat de obicei în costum național.

HAIDUCUL I.

HAIDUCUL II. Au aceeași îmbrăcăminte. Toți poartă puști.

CUCOANA. Poartă haine femeiești obișnuite.

CIOBANUL. Are haine de lînă, cojoc, căciulă și opinci.

CĂPITANUL. Poartă haine militare. Este cel care conduce potera.

VÎNĂTORUL. Are haine de pădurar, armă.

TURCUL. Poartă haine negre, pantaloni largi, fes pe cap. În mînă are o sabie.

ANUL NOU. Îmbracă costum național. În mînă are buzdugan împodobit cu hîrtie colorată.

ANUL VECHI. Se mai numește și *Moșneagul*. Poartă haine bătrînești.

TOȚI *cîntă :*

Iată, Anul Nou s-a apropiat!
Din ceruri vă vine-mpodobit,
Ca un împărat
De Dumnezeu sfîntul binecuvîntat!
Cu coroane împodobite
Cu flori de aur,
De la Maica precurată dăruite,
Ca prin noroade să sfințească
Și pămîntul
Tot felul de roade să odrăslească.

Primiți cu bucurie,
Primiți cu veselie
Anul Nou ce l-ați dorit;
Că, iată, ca o mireasă
Vă vine-mpodobit!

ANUL NOU *cîntă singur:*
Eu sînt Anul Nou sosit
De lume foarte dorit!

TOȚI *cîntă:*
Bine-ai sosit Anul Nou,
Frumos, ager ca și-un leu!

ANUL NOU cîntă:
Cînd în lume am venit,
Lumea toat-am curățit
Și de ciumi, și de holere
Și de toate boale grele.

TOȚI *cîntă:*
Cînd în lume ai venit
Lumea toat-ai curățit
Și de ciumi, și de holere
Și de toate boale grele.

ANUL NOU:
Ca să am și eu un nume
Laudat de-acest popor.
(Se adresează Anului Vechi, vorbit)
Bună seara, viterane,
Boier, mîndre căpitane,
Tu ești Ștefan sau Mihai,
Glorios mergînd la rai,
Sau vreun mîndru-apărător
Pentru-acest sfințit popor?

MOȘNEAGUL: O, ho, ho! Mă întrebi cine sînt?
Dar sînt foarte obosit.
Dar cu toată oboseala,
Îmi voi da osteneala.
Eu sînt Anul Vechi trecut
Care mult în lume-am suferit
Pentru-acest popor sfințit.
Iar tu, tinerea[ță] creață,
Din a moșneagului ramură bătrînea[ță],
Prea mare curaj ți-ai luat,

BCU IAȘI / CENTRUL DE CERCETARE LIBRARY

Pe un om bătrîn ca mine de l-ai
întrebat.
Că îmi vine să-mi răzbun
Asupra tinereții tale,
Pentru-o astfel de-ntrebare.
Spune-mi mie cine ești,
Cu ce nume te numești,
Căci pe loc te nimicesc!

ANUL NOU:

Eu sînt Anul Nou.

HAIDUCUL I:

Anul Nou, felicitare!
Timp frumos, bine-ai venit!
Și zicînd o salutare
Cu glas dulce, lămurit,
Eu îți zic: „bine-ai venit!"

ANUL NOU:

Îți mulțumesc, dragă,
Pentru-această felicitare.
Însă pe acest ghiuj bătrîn
Îmi vine să-l fac praf și scrum.

TURCUL:

Fraților, fraților,
Decît să vă certați
Mai bine un cîntec să-mi cîntați

TOȚI *cîntă*:

Acest an de bucurie,
Ce l-am așteptat!
Și de-această veselie,
Vă felicităm!
Ura, ura, ura!
Anul o mie nouă sute....,
An de bucurie,
An de veselie.
Cinstiților ascultători,
Primiți cu bucurie,
Primiți cu veselie,
Că iată-n așteptare
La noi iarăși a venit,
Odată cu Anul Nou
Cel de mult dorit,

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Cu flori și cu trandafiri
Roșii-mpodobit,
Ca să dea la toți și toate
Ce l-au așteptat!
(Se schimbă melodia)
Moartea ne vine
Dar nu ne pasă,
Moartea-n războaie
E mult frumoasă,
Moartea haiducă
Noi o dorim!
Jurăm, jurăm
Cu toți ca să murim!
Pentru Jianu ce pătimește,
Pentru Jianu ce ne iubește,
Pentru Jianu ce-acum sosește,
Jurăm, jurăm
Cu toți ca să murim!

JIANU *cîntă:*
De la maica am supt lapte,
Lapte dulce românesc
Și-s voinic, mă lupt cu șapte,
Căci am sînge haiducesc.
Iarna trece, vara vine,
Timpul nostru a sosit.
Tot mai bine-i, măi haiduce,
Să plecăm noi spre colnice.

HAIDUCII *răspund în cîntec:*
Bine-ai zis tu, măi stăpine,
Poate era-n colnici mai bine.

JIANU:
Și colnicul a aflat, măi,
Că haiducii l-au lăsat;
Și colnicul a zis, măi,
Că haiducii stau închiși!

TOȚI *haiducii cîntă:*
Azi haiduci nu sînt deloc,
Cu mănțăi și cu cojoc;
Astăzi haiducii își fac
Mănuși albe și pe plac."

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

JIANU:

Bună seara, bravi ahiduci,
De cînd stați voi prin poteci
N-ați văzut trecînd pe-aici
Vreun grec, ciocoi?
Că de-l prind în mîna mea,
Cu zile n-ar mai rămînea!

HAIDUCUL II:

N-am văzut, n-am văzut,
Prea iubite stăpîne,
Că dacă vedeam
Încercam
Aceste flinte ruginite,
Pentru capul lor gătite,
Și-ale noastre pungi golite
Cu aur erau umplute.

JIANU:

Bravo, bravo, bravii mei,
Bravo, puișori de lei!
Cu toate că noi bani n-avem
Dar tot veseli sîntem.

HAIDUCUL II:

Stăpîne, stăpîne,
Știi tu cea pădure?
E-nconjurată
Pe trei părți cu poteră.
N-avem nici un chip de scăpare!
Sîntem pierduți, sîntem pierduți!

JIANU:

Las' să vie, las' să vie,
Cît e timp de haiducie;
Las' să vie, nu-s nevoi,
Cînd Jianul e cu voi!

CĂPITANUL:

Măi, străine înarmat,
Spune pe unde-ai intrat
Și între acești doi te-ai oprit
Și te-ai pus la tîlcuit?
Spune-mi mie cine ești,
Cu ce nume te numești,
Căci pe loc te nimicesc!

JIANU:

Cum de la prima-ntîlneală
Mă pui pe mine la opreală?
Că în furia ce mă găsesc,
Îmi vine să te nimicesc
Cu această flintă ruginită,
Pentru capul tău gătită!
Eu sînt Iancu Jianu,
Împăratul codrilor,
Spaima fanarioților!
Bună oară, de nu crezi,
Mergi în codri și-ai să vezi!
Unde-s tufele mai mari
Zac în sînge greci avari;
Unde-s tufele mai mici
Stau tupiți ai mei haiduci!
Uite, și ei, și ei
Sînt haiducii mei
Care bagă groaza-n voi!

CĂPITANUL:

Sai, măi frate vînător,
Sai, măi frate, de mă scoate,
Că m-apuc fiori de moarte!
Căci pe-acest Jian îngrozitor
Îmi vine ca să-l omor!

VINĂTORUL:

Măi, n-avea a te grăbi,
Pe-acest om a-l omorî!
Că eu sînt frate cu el
Și te-mpușc ca pe un miel!
Pentru această faptă grea
Lanțurile-ți voi lega;
Pentru-această faptă-n sînge,
Lanțurile te vor strînge.
Iar, mai sigur ca să fiu,
Lasă-ți armele din brîu!

JIANU *cîntă*:

O, prea iubită maică,
Oriunde vei fi,
Fiul tău te cheamă
Spre a-l însoți!

BCU IAȘI / GENERAL LIBRARY

Că de m-aș vedea scăpat odată
Din aceste ziduri mari și-ntunecoase;
De m-aș vedea scăpat odată
Din aceste lanțuri grele și feroase;
De m-aș mai vedea scăpat odată
Să-mi pot răzbuna
În contra dușmanului,
Dușman al creștinului!

CUCOANA:

Iată-mă, iată-mă c-am sosit
Și nimica-n cale nu mi-a ieșit!
Opriți, opriți pentr-un moment!
Iar, tu vinător, primește
Acest bilețel de la Caragea!

VÎNĂTORUL *spune după ce citește:*

A iscălit Caragea.
Jianu este liber din partea mea,
Arma de jos să și-o ia,
Să meargă oriunde-o vrea!

CUCOANA:

Ah, Jiene, Jiene,
Ți-aduci aminte
De grădinița noastră
Cu arbori înalți,
Cu pomi roditori?
Oare copilașii noștri
Ce vor face fără noi?
Te dai tu mort?
Mă dau și eu!

HAIDUCUL I:

Oprește, oprește, căpitănească!
Că scumpul tău soțior
Este grațiat și tot acum te va urma

CUCOANA *cîntă:*

Hai, Jiene tu cu mine,
Și nu mă lăsa pe drum
Fie-ți milă, zău, de mine,
Eu te rog cu suflet bun!

JIANU cîntă:

Ah, dragă Soltanină,
Cum n-aș merge? Dar nu pot,

Că e garda lîngă mine
Și mi-i frică de vreun glonț.

CUCOANA:
Hai, Jiene, nu te teme,
Că eu pot ca să te scap!
Dăm la ei ceva din galbeni
Și atunci vei fi scăpat.

JIANU: Ah, dragă Soltanina!
Cînd aș ști că m-ai scăpat,
Să-mi mai văd eu copilașii
Și pe urmă pot să mor!

JIANU ȘI CUCOANA *cîntă:*
Hai să trăim ca doi frați,
Într-o țară-ndepărtată,
Să nu știe să ne cate
Niscaiva lifte spurcate!

TOȚI *cîntă:*
A scăpat Jianu nostru,
Vai de voi de prin oraș,
Tremurați în pieptul vostru,
Inima lor, inimași! (Sic!)
I, hai, tra, la, la, la!
Viclenia și iertarea,
Vezi, Jianu a scăpat,
Noi murim de întristare
Și el, vesel, a scăpat!
I, hai, tra, la, la, la!
Nici Jianu nu-i prostuț,
Te face să fugi desculț.
Și-apoi n-o fi vina mea
De-ai cădea în laba sa!
I, hai, tra, la, la, la!
Doamne, vezi căința noastră,
Doamne fii îndurător!
Să prindem pe trădător!
I, hai, tra, la, la, la!
Azi toți, cu bucurie,
Românilor, veniți!
Pe Iancu în pădure,
Cu toți de-l însoțiți
Gătiți armele voastre

Gătiți arme de foc,
Din cîmpurile noastre
Pe barbari s-alungați!
Iancule mare,
Bravule tare,
Cu noi să fii!
Cu noi să fii,
Tu însoțește
Și însuflețește
Pe ai tăi fii!
Și-așa, voioși plecară cei voinici,
Cu gînd să se strecoare
Pe-a munților poteci.
Femeile cu jale,
Privindu-i lăcrimînd,
Se auzeau din vale
Cum se duceau cîntînd.
Și-așa voioși plecară la izbînzi,
Să prigonească hoții,
Să capete dobînzi.
Iancu mergea-nainte
Pe-un cal ager și sur
Și pe îmbrăcăminte
Purta piele de urs.
Optzeci de oi dispoaie
Și în frigări le pun,
De fluier și cimpoaie
Pădurile răsun.
Haiducii se așează
Pe lîngă-un mare foc;
Ianu ospătează
Cu toții la un loc.

CIOBANUL *apare și cîntă:*

Foaie verde de-un arțar,
Mai, fraților, măi!
Mă suii în pătular
Și zării sub un umbrar
Un voinic cît un stejar.
Păsărică de pe deal,
Zboară iute în Ardeal!
Du-te, vezi dacă mai sînt

Fraţi de-ai mei pe-acest pămînt!
Şi-am zis verde arţăraş,
Eu sînt Niţă ciobănaş.
Vin din codri, din Carpaţi.
Din desimea cea de brazi.
N-am nici grijă, nici necaz.
Gluga-mi este a mea casă,
Caţa-mi este de nevastă;
Masa-mi este pe-un picior,
Aşternut — cîmpul cu flori.

CUCOANA şi CIOBANUL *cîntă:*

Decît argat la ciocoi,
Mai bine cioban la oi.
Vara cu oiţele,
Iarna cu mîndruţele.
Dragi îmi sînt oiţele,
Ca şi copiliţele!
Dragă mi-i oaia plăviţă,
Cu panglică la corniţă!

CIOBANUL:

Eu sînt cioban la turma de oi
Şi o duc bine.
Dar împăraţii ce-au cu mine?
Că-ntr-o ţară-atît de mică,
Nu mi-i frică de nimică.
Chiar pe lup de-l văd în drum,
Nu mi-i frică nicidecum;
Chiar pe urs de-l întîlnesc,
Cu-această caţă mi-l lovesc.
Căci şi copilaşii din faşă
Ştiu de nevinovăţiile mele.
Cînd păşteam oiţele,
În munţii Carpaţilor,
În desimea brazilor,
Sus frunză mărunţă,
Jos umbră rotundă.
Şi oiţele-mi păşteau
Iar eu din acest fluier doineam.
Iar mai la vale,
Curgea un pîrăiaş
Cu o apă limpede.

BCU IAŞI / CENTRUL DE CERCETĂRI LIBRARY

Și o fetiță mă vedea
Și așa zicea:
„Halal și ferice de viața ta!"

JIANU:

Cîntă-mi un cîntec!

CIOBANUL:

Măi Jiene, fătul meu,
Vede-te-aș voinic flăcău,
Căpitan peste haiduci,
Român vesel de pe-aici!
Primește-mă-n ceata ta,
Ca să-mi pot eu răzbuna
Pe acea liftă păgînă
Care mi-a răpit o turmă!

JIANU:

Te primesc în ceata mea,
Ca să-ți poți tu răzbuna
Pe acea liftă păgînă
Care ți-a răpit o turmă.

TOȚI *cîntă*:

De cinci ani am ocolit,
Măi, fraților, măi!
Pe Jian să-l însoțim.
Haiducii bani au luat
Și la cei săraci i-au dat.
Dar de-acuma n-or mai face
Căci sînt condamnați la moarte.

CĂPITANUL:

Măi, Jiene-ngrozitor,
Care-adesea faci omor,
Lasă-te de haiducie
C-ai să mori în pușcărie;
Lasă-te de furat
C-ai să mori spînzurat!
Și vino tu la mine,
Să-ți dau bani și bogăție!

JIANU:

De le fac de nu le fac,
Toate pe lume le trag;
De le zic, de nu le zic,
Tot port nume de haiduc.

Dar mie nu-mi trebuie
Aurul și bogăția ta.
Căci ce cîștigi tu într-o vară,
Eu beau numai într-o seară.

CĂPITANUL:

De nu vrei să te supui,
Uite, sabia-n piept ți-o pui!

TOȚI *cîntă*:

Tînăr codru și frumos,
Ce stai cu frunzele-n jos?
Vezi, Jianu-i atacat,
Din ochi negri-a lăcrămat,
La haiduci le-a cuvîntat:
„Pe mine să mă-ngropați
Sub poala de codru verde,
Cine-o trece să mă vadă,
Pe mină să mă jelească."

CUCOANA:

Foaie verde, foaie lată,
Tinerel Jian,
Eu ți-am fost a ta consoartă,
Voinicel Jian.
Dar acum mă plîng pe mine,
Tinerel Jian!
C-am rămas și fără tine,
Voinicel Jian.

JIANU *cîntă*:

Și-am zis verde de-o cicoare,
Tra, la, la, la, la!
Am doi haiduci ca și-o floare,
Cu pieptul numai pistoale,
Indrăgiți de domnișoare.
Măi stejar pletos și verde
De sub tine nu se vede
Haiducelu-n codru verde!
Măi, băiete, băiețele,
Na, poftim armele mele,
Arme bune de pandur,
Cu aur jur-împrejur!
Tu la brîu de le-i purta,
Colea-n vale vei afla

BCU IASI / CENTRU VECHI LIBRARY

O copilă mîndruliță,
Ce-ți dă apă și guriță.

TOȚI *cîntă*:

Bună seara de la noi,
Vă lăsăm cu bine
Și cu sănătate.
Dar vă și rugăm,
Să nu vă supărați
De v-am greșit cu ceva!
Vă lăsăm cu pace
Și cu sănătate!

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

din satul Cîrjoaia, comuna Cotnari, județul Iași

Culege Ionel Ioan, învățător, în 1964. De la Cărbune Tică, 32 ani; Apetrei Ioan, 36 ani; Ionel Gheorghe, 57 ani.

Personajele:

JIANU. Poartă costum național. Are armă. Este șeful haiducilor.

CODREANU. Este haiducul principal pe care se sprijină Jianu. Poartă tot costum național. Are armă.

DRAGOȘ. Haiduc. Poartă aceeași îmbrăcăminte. Are și el armă.

GRUIA. Haiduc. *(Aceleași caracteristici de port).*

DENCIU. Haiduc.

DALI. Haiduc.

FATA. Este îmbrăcată în costum național.

CIOBANUL. Poartă cojoc, căciulă, opinci, bită.

CĂPITANUL. Este îmbrăcat în haine militare ofițerești; are pușcă.

VÎNĂTORUL. Poartă haine verzi, pălărie, pușcă, geantă.

DENCIU:

Bună seara la haiduci!

CODREANU:

Bună seara, frate Denci!

DENCIU:

Mulțumesc, frate Codrene.

CODREANU:

Ș-alelei, măi frate Denci,
Prea puțini ne-aflăm pe-aici,
Nu-i Dali, Dragoș, Jian,

Banta-i făr'de căpitan.

DENCI:

Nu-i nimic, frate Codrene,
Domnul de ne-ar da putere
La un loc să ne-ntîlnim,
Despre poteră să vorbim.
Căci potera ne urmărește
Și ne-o prinde făr'de veste.

CODREANU:

Dar, ce ne pasă nouă de poteră,
Căci noi îl avem pe Iancu Jianu
Mai mare peste noi,
Căpitan, la vreme de nevoi.

CĂPITANUL:

Bună seara la haiduci!

CODREANU:

Mulțumim, măi căpitane!

CĂPITANUL:

Măi, de cînd umblați
Pe-acest pămînt,
N-ați auzit de vreun Jian?

CODREANU:

De-un Jian am auzit
Dar, în schimb, nu l-am văzut.

CĂPITANUL:

(Catre un haiduc care tocmai se apropie)
Măi, Dali, cu chică lungă
Și la brîu cu iatagan,
Nu vi-i frică că potera vă urmărește
Și v-o prinde făr'de veste?

DALI:

Dar, ce ne pasă nouă de poteră?
Căci vine al nostru Jian,
Mai mare peste noi,
La vreme de nevoi.

CĂPITANUL:

Dar unde e al vostru Jian,
Bărbat păgîn?
Că pe geam
Vă dau la ciini!

CODREANU:

BCU IASI - UNIVERSITY LIBRARY

Uite-l, vine prin poteci,
Rătăcit de-ai lui haiduci.
Cu-a lui soră. Și-narmat,
La haiduci să țină sfat.

CĂPITANUL :

Las'să vie, nici nu-mi pasă,
Căci mi-i sabia tăioasă !
Una-n piept cînd i-oi lovi,
Pe cea lume s-o trezi.

JIANU :

Bună seara la haiduci !

CODREANU :

Bun sosit, frate Jiene.

JIANU :

Măi, de cînd umblați pe-acest pămînt
N-ați întîlnit în cale
Vreo liftă rea, păgînă,
Să vă ia pîinea din mînă ?
Fie barbar sau strigoi,
Să bea sîngele din voi ?

CODREANU :

N-am întîlnit, frate Jiene,
Află că de întîlneam,
Arma-n piept noi i-o puneam
Și-acum tot veseli eram.

JIANU :

Bravo, bravo, măi Codrene,
Băiat vesel și-n putere.
Zece de-aș avea ca tine,
In codri nu mi-ar fi rușine. .

CODREANU :

La sosirea ta, putem cînta un cîntec

TOȚI *cîntă :*

Foaie verde măr domnesc,
Stau pe loc și mă gîndesc
Pe ce cale să pornesc,
Haiduci să-mi agonisesc.
Căci dintr-o ceată de haiduci
Am rămas eu singurel,
Cu Denciu și-un voinicel.
Cînd eram de-o lună, două,

BCU IAȘI - BIBLIOTECA UNIVERSITY LIBRARY

Furam cloșca de pe ouă;
Cînd eram de nouă luni.
Furam ceapa din grădini,
Usturoi de la vecini;
Cînd eram de zece ani!
Furam mei de la ciobani
Armăsari de la mocani;
Cînd eram de doisprezece,
Dunărea știam a trece;
Cînd eram de douăzeci
Dam cu praștia în greci.
Și-acum sînt de anii toți
Și sînt căpitan de hoți.

FATA:

Cîntecul ce ați cîntat,
La inimă m-a fermecat;
Vorbele ce mi le-ați spus,
Mi-au adus jalea de plîns.

JIANU:

Fii pe pace, soro dragă!
Nici nu beau, nici nu mănînc
Pîn-pe Dragoș nu-l aduc;
Nici nu beau, nici chefuiesc,
Pîn' pe Dragoș nu-l găsesc!

DENCIU:

Auzi, buciumul răsună,
Sună-n deal și sună-n vale
N-o fi scumpul Dragoș oare?

CODREANU:

El o fi că puhăie lung.

DRAGOȘ:

Bun sosit, frate Jiene!

JIANU:

Bun întîlnit, iubite Dragoș!
Am crezut că-n astă viață
Om muri și față-n față
Nu ne-om mai întîlni.

DRAGOȘ:

Dar cum Domnul de-a potrivit
Și noi față-n față ne-am întîlnit?

CĂPITANUL:

BCU IAȘI CENTRU DE RESURSE UNIVERSITY LIBRARY

Ce-i cu tine, măi necunoscutule?
Te-ai apropiat de ăştia doi sau trei
Şi te-ai pus la tilc cu ei?

DRAGOŞ:

Dar bine, măi ciine de căpitan,
Tu nici acum n-ai aflat
Că eu sînt Dragoş cel vestit
Şi pot să-ţi spun că de-al de tine
Mii şi mii am omorît?
Şi, dacă nu crezi,
Haide-n codru şi-ai să vezi!
Unde-s tufele mai mari
Zac în sînge greci barbari;
Unde-s tufele mai mici
Stau pitiţi ai mei haiduci,
Care cînd or să te prindă
Zilele-or să-ţi curme.

CĂPITANUL:

Pentru vorbele ce mi le-ai dat
Meriţi să fii legat;
Pentru vorbele ce mi le-ai spus
Meriţi să fii supus!

CĂPITANUL *(către vînător)*:

Ia măi tinerele, lanţul, de mi-l leagă
Şi la pămînt mi-l apleacă!

VÎNĂTORUL:

Predă-te, Dragoş, predă-te!

DRAGOŞ:

Ce-i cu tine, zurgalău,
De te-nvîrţi în jurul meu?
Ce, sînt păpuşă de cîrpă
Să mă dau ţie de rîpă?
Fugi de-aici, păgîne,
C-arunc buzduganu-n tine!
Una-n piept de ţi-oi lovi,
Pe ceea lume te-ai trezi.

VÎNĂTORUL:

Să trăiţi, domnule căpitan,
Nu-l pot lega pe acest Dragoş,
Că e foarte-ngrozitor
Şi-ndrăzneşte-a face-omor!

BCU IAŞI - BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ LIBRARY

CĂPITANUL:
Predă-te, Dragoș, legat
Că, de nu, mori împușcat,
Ori de sabie tăiat!
DRAGOȘ:
Decît viu și legat
Și-n frunzari rușinat,
Mai bine mort, împușcat!
CĂPITANUL *trage cu arma și spune:*
Na-ți un glonț lovit în piept
Și du-te în rai de-a drept'!
JIANU:
Iar tu, măi cu flinta-n spate,
Dracu' te-a-mpins la păcate,
Să-l omori pe-acest voinic
Care zace la pămînt lungit?
CĂPITANUL:
Ah, Jiene, Jiene,
Nu fii așa-ngrozitor,
Nu-ndrăzni a face omor!
Că-n astă seară ești vîndut
Chiar de-al tău inferior!
Bunăoară, de nu crezi,
Fă cu ochii-n jur și-l vezi!
JIANU *către Gruia:*
Oh, măi Gruia, o părere,
Vînzător zilelor mele!?
Tocmai tu mi te-ai aflat
Banta mea de mi-ai trădat?
Moartea cum vrei să ți-o fac?
Să te tai ori să te-mpung,
Ori în lanț să te zugrum,
Să te ard în flăcări scrum?
GAUIA:
La această întrebare
N-am putere să-ți răspund.
Dar greșeala ce-am făcut-o
O plătesc în bani.
JIANU:
Nimic iertare
Pentru vînzare!

BCU IASI © LIBERTY LIBRARY

Ci moarte,
Pentru moarte!
(Îl împușcă)

CĂPITANUL:

Treci, Jiene, la-nchisoare,
La umbră și la răcoare!

JIANU, *legat, cîntă:*

Ș-alelei, măi, frate Gruie,
Tu să ai grijă de mine
Căci eu dac-oi scăpa,
Oi avea și grija ta.
Stejărel cu frunza lată,
Mult bine mi-ai prins o dată.
Cînd potera mă urmărea
Eu stăteam la umbra ta.
De cînd maica m-a lăsat,
Șapte codri-am colindat,
Cinci haiduci am adunat
Și-acum mă văzui legat,
De poteră-nconjurat.
De le fac, de nu le fac,
Toate pe lume le trag;
De le zic, de nu le zic,
Tot port nume de haiduc.
Stînd sub paza istui vînător
Mi-a venit un gîndișor,
Măi, tinere înarmat,
Cît să-ți dau să fiu scăpat
Și din lanțuri deslegat?
Să-ți dau o pungă cu poli,
Să mă scapi de la-nchisori?
Ori una cu mărunțele,
Să mă scapi de lanțuri grele?!
Ce zici? O iai sau nu?

VÎNĂTORUL:

Măi, mie nu-mi trebuie punga ta.
Că eu sînt trimis de Caragea
Banda ta să-ți nimicesc,
Iar pe tine să te leg burduf
Și să te duc la Stan Buluc,
Barem capul, fără trup!

BCU IAȘI UNIVERSITY LIBRARY

JIANU *cîntă către iată:*

Fetiță cu ochi ca mura,
Vin, fetiță, vin!
Să-ți sărut ochii și gura.
Vin, fetiță, vin,!
Să-ți dau inel de argint
Cu pietre de mărgărint.

FATA *cîntă:*

Măi, Jian, cu plete dalbe,
Măi, Jiene, măi!
Ce-ai cerut și nu se poate?
Că ne vede Dumnezeu
Ș-acela-i păcatul meu!

JIANU:

Dumnezeu îi bun și iartă
Unde-i dragostea curată!

TOȚI:

Zău, zău, zău!

VÎNĂTORUL:

Să trăiți, domnule căpitan,
Auzi ce ne spune acest Jian?
Că ne-a da o pungă cu poli,
Să-l scăpăm de la închisori;
Și una de mărunțele,
Să-l scăpăm de lanțuri grele.
Ce zici? S-o iau sau nu?

CĂPITANUL:

Ia-o, ia-o, frate leat,
Căci vom avea bani de-nsurat!
De-nsurat, de-nvoiajat,
Cît va sta Jian legat
Și la moarte condamnat!

VÎNĂTORUL:

Scoate punga, măi Jiene,
Că ești putred de avere!

JIANU:

Bagă mîna-ntre pistoale,
Că vei găsi o pungă mare,
Cu parale!
I-ao și mă fă scăpat
Și din lanțuri deslegat!

BCU IAȘI CENTRALA UNIVERSITY LIBRARY

VÎNĂTORUL:

Banii care mi i-ai dat,
Toți au fost pe înșelat;
Banii ce mi i-ai promis,
Mii de greci au fost uciși!
Pentru-acest mare păcat,
Nu meriți să fii iertat,
Ci meriți să fii legat
Și la moarte condamnat.

JIANU:

Eu, banii ce i-am avut,
I-am îngropat sub brazi,
Să-i găsească cei săraci,
Să-și cumpere boi și vaci.

VÎNĂTORUL:

Mergi Jiene-n voia ta,
Dumnezeu plata ți-o dă!

JIANU:

Armele, barbari păgîni,
Căci pe geam vă dau la cîini!
Armele să mi le dați,
Că de mine nu scăpați!

JIANU *cîntă:*

Foaie verde de trei nuci,
Eu mă plimb printre poteci,
Singurel, fără haiduci.
Și am calea codrului,
Poteca haiducului.
Eu mă plimb bine
Ca și tine,
Căci ăștea-s tovarăși cu mine.
Ăștea-s puișorii mei
Care toarnă gloanțe-n voi!
Căci cînd or să vă prindă,
Zilele or să vi le curme!

(Vorbit, către cioban):

Ce-i cu tine, ciobănoi,
De prin munți, de pe la oi?
Ce păcate te-au adus
Și-naintea mea te-au pus,
La moarte să fii supus?

BCU IAȘI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CIOBANUL:

Eu sînt Niță ciobănaș
Ce pasc oiele-n Carpați,
Printre flori și printre brazi.
Și-am venit într-acest oraș,
Să-mi caut un doctor-doctoraș.
Căci îmi zac oile de vărsat
Și la inimă m-a secat.
Eu de mult,de mult gîndesc
C-un Jian să m-întîlnesc,
Două vorbe să-i vorbesc.

JIANU:

Vorbește, măi!

CIOBANUL:

Eu gîndesc să fie bine,
Să mă las de ciobănie,
Să mă dau în haiducie;
Să mă fac haiduc curat,
Fără frică de păcat;
Să mă fac haiduc voinic,
Fără frică de nimic!

JIANU:

Măi, Niță!
Eu în banda mea te-oi lua
Dacă juri pe bîta ta
Că banda nu vei trăda.

CIOBANUL:

Eu jur pe bîta mea
Că banda nu voi trăda!
De nu te încredințezi,
Am și-un cîntec, să-ți probez!
(cîntă)
Frunzuliță de-arțăraș,
Tra, la, la, la, la!
Eu sînt Niță ciobănaș,
Ce pasc oile-n Carpați,
Printre flori și printre brazi.
Bîr, oiță, la poiană
Căci te iau lupii la goană,
Bîr, oiță, bîr!
Și te iau să te mînînce

Și la strungă nu te-or duce.
Gluga-mi este a mea casă.
Bîta-mi este-a mea nevastă.
Masa-mi este pe-un picior,
Așternut — pămîntul gol.

JIANU:

Aruncă bîta ciobănească
Și na-ți arma haiducească!
Și să fii haiduc voinic,
Fără frică de nimic;
Și să fii haiduc curat,
Fără frică de păcat!

TOȚI: *(cîntat)*

Foaie verde mărgărint,
Banta noastră s-a mărit
C-un tînăr voinic ca noi,
De prin munți, de pe la noi.
(Altă melodie).
Optzeci de oi dispoaie
Și pe frigări le pun,
De bucium și cimpoaie
Pădurile răsun.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

din satul Luncaşi, comuna Hălăuceşti, judeţul Iaşi
Culege Vasile Adăscăliţei, în ianuarie 1951. De la Bacalu Mihai, 22 ani.

PERSONAJE:

ANUL NOU. Este un tînăr îmbrăcat în costum naţional.

JIANU. Poartă costum naţional, Căciulă brumărie, plete. Are armă.

HAIDUCUL I.

HAIDUCUL II. Amîndoi au port naţional. Au puşti.

CIOBANUL I.

CIOBANUL II. Au haine groase de iarnă şi cojoace pe dos, căciuli, opinci, bîte.

OLTEANUL I.

OLTEANUL II. Amîndoi au haine ţărăneşti.

CĂPITANUL. Este conducătorul poterei. Poartă haine ofiţereşti. Are armă.

ROŞIORUL. Este îmbrăcat în haine soldăţeşti. Are puşcă.

VÎNĂTORUL. Poartă haine de pădurar. Are armă de vînătoare.

OLTENII *cîntă*:

Foaie verde leuştean,
M-a făcut maica oltean,
Oltean de la munte, sus
Şi sînt foarte-mpodobit.
Săracu bucureştean
N-are semne-a fi oltean!

ANUL NOU:

Iată, Anul Nou s-a apropiat,

Din cer vă vine-mpodobit
Anul Nou cel mult dorit!

OLTENII:

Dar cu dumneavoastră,
Domnișoară tinerică, ce e?
Spuneți nouă cine sînteți?

ANUL NOU:

Eu sînt Anul Nou cel mult dorit.

JIANU și HAIDUCII *cîntă:*

Foaie verde măr domnesc,
Cum s-o dau s-o nimeresc?
Toată vara am muncit
Și nimic n-am folosit.
Mă dusei și la palat,
Iat-un ciocoi gulerat.
— Ce cați pe-aici, opincar?
— Vreau dreptate, boieri mari!
Haideți, haideți de pe-aici,
Vodă nu-i pentru calici!
Rămîi, Doamne, la domnie,
Eu mă duc în haiducie.
Cînd oi prinde vreun ciocoi,
De cinci piei o să-l despoi.
Cu pielea de după cap
Să-mi fac teacă la baltag
Și cu pielea de pe trup
Să-mi fac mantie de haiduc.
Cînd oi prinde și vreun grec
Am să-i bag hangeru-npiept
Și vreo trei gloanțe prin spate
Ca să am și eu dreptate.

VÎNĂTORUL:

(Adresîndu-se haiducilor)
Voi să stați,
Pe căpitan să-l așteptați,
Să stați sub paza mea
Pînă ce căpitanul va veni!

JIANU:

Dar vie și al vostru căpitan
Că doar nu va fi Bogdan!
Și Bogdan de va fi,

BCU IAȘI / CLUJ UNIVERSITY LIBRARY

Noi de-aici tot vom ieși.

VÎNĂTORUL:

Iată, căpitanul vine înarmat,
Prinde pe Jianu, la hoții scăpat;

CĂPITANUL:

Dar bine, măi, Jiene-ngrozitor,
Ce pe lume faci omor,
Nu te lași tu de hoție?
Ai să mori în pușcărie!
Nu te lași tu de furat?
Că ai să mori spînzurat!
Spune-n grabă cine ești,
Cu ce nume te numești,
Că-n furia ce mă găsesc
Imi vine să te prăpădesc!

JIANU:

Eu sînt Jianu cel îngrozitor,
Ce pe lume fac omor.
In tufele cele mari
Zac în sînge boieri mari;
In tufele cele mici
Stau pitiți ai mei haiduci.
(Arătînd către haiduci)
Și aceștia sînt haiduci de-ai mei,
Care bagă groaza-n voi!

CĂPITANUL:

I-auzi, frate roșior,
Ce spune Jianu-ngrozitor!
Hai, dă-mi mînă de-ajutor,
Că-mi vin fiori să-l omor!

ROȘIORUL:

Hai, închinați armele haiducești
Și veți sta sub paza mea,
Pînă căpitanul va veni!
(Ia armele haiducilor și îl leagă pe Jianu)

JIANU:

Dar bine, bre, pentru prima greșeală
Mă puneți la opreală?

CĂPITANUL:

Pentru răspunsul ce mi l-ai dat

Meriți să fii arestat
Și păzit de-al meu frate roșior,
Pentru pradă și omor.
HAIDUCII cîntă:
Vino de mă scapă,
Maică, scumpă maică!
Pivnița-i adîncă,
Groaza mă mînîncă.
Vino de mă scapă,
Maică, scumpă maică!
JIANU:
Măi, recute răcutat,
Ce să-ți dau să fiu scăpat
Și de lanțuri deslegat?
Iți dau o pungă cu poli
S-o-mparți cu-al tău roșior.
VÎNĂTORUL:
I-auzi frate roșior,
Ce spune acest Jian îngrozitor,
Că ne dă o pungă cu poli
S-o-mpărțim noi amîndoi.
Tu, dacă ai învoi,
Eu aș primi.
ROȘIORUL:
Ia-o, ia-o, frățioare,
S-avem bani de voiajale,
De iernat și de varat
Cu fetele din sat!
Dă punga ce vei avea
Și vei fi scăpat,
Și din lanțuri deslegat!
JIANU:
Bagă mîna-ntre pistoale,
Vei găsi o pungă mare!
ROȘIORUL *îi ia punga și îi dă armele.*
JIANU:
Eu mă primblu prin potici,
Insoțit de-ai mei haiduci.
Ei au arme ca și tine
Și sînt tovarăși cu tine.
HAIDUCII *fără Jianu:*

(Cîntă)
Vai de voi cei din oraș,
Tremurați în pieptul vostru!
Pe Jianu l-am scăpat
Și noi, veseli, am cîntat.
I, ha, tra, la, la
A scăpat Jianu, da!

HAIDUCUL I:
Dar tu, măi, cine ești,
Cu ce nume te numești?
Că pe Jianu nostru l-ai arestat,
Pînă ce banii nu v-a dat
Din lanțuri n-a fost scăpat.
Spune-n grabă cine ești,
Cu ce nume te numești,
Că-n furia ce mă găsesc
Îmi vin fiori să te prăpădesc!

ROȘIORUL:
Eu sînt roșiorul României,
Ce pe cîmp de bătălie,
Scumpă, draga țara mea,
Eu voi ști a apăra.

JIANU:
Dar tu, măi, cine ești,
Cu ce nume te numești?
Spune-n grabă, mai curînd,
Că te-amestec cu pămînt!

CĂPITANUL:
Eu sînt căpitanul României,
Ce pe cîmp de bătălie,
Scumpă, draga țara mea,
Eu voi ști a apăra.
Și ca să te-ncredințez,
Printr-un cîntec să-ți probez.
(Cîntă)
Sînt oștean zdravăn,
Căpitan de front.
Vai de acela
Care se cutează
A se apropia
De oștirea mea!

Sîngele în vine
Îi va îngheța,
De lovitura ce-i voi da!
TOȚI *cîntă în încheiere:*
Ura, ura! Trăiască România!

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

din satul Hîndrești, comuna Oțeleni, județul Iași.

Culege Matei Draga Patricia, studentă f.l. De la Tendeleu Ion, 50 ani.

PERSONAJELE:

BUJOR, *căpitanul haiducilor.*
CODREANU, *haiduc.*
HAIDUCUL I
HAIDUCUL II
OLTEANUL
BOIERUL
VÎNĂTORUL
CĂPITANUL
ANUL NOU
ANUL VECHI

TOȚI *cîntă:*

Iată, Anul Nou s-a apropiat!
Din ceruri el vine, el vine-mpodobit
Ca un împărat,
De Dumnezeu sîntul binecuvîntat.
Anul Nou, Anul Nou vă vine-mpodobit
Și, iată-l, ca o mireasă vă vine-mpodobit!

ANUL NOU *cîntă:*

Frunzuliță grîu mărunt,
Eu sînt Anul Nou sosit
Cu aur și mărgărint.
— Dorule, de unde vii?
— De la tîrg, de la Sibiu.
— Dar de mîndra ce mai știi?
— Știu că-i bine, sănătoasă,

BCU IAȘI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Şade la masă şi coasă.
Nu ştiu coasă sau descoasă,
Dar la lacrimi ştiu că varsă.
(Vorbit)
Ah, ce grozav am obosit
De cînd vin pe-acest pămînt!
Din cerul albastru,
Domnul m-a trimes,
Ca pe Anul Vechi să-l găsesc
Şi de pe pămînt să-l gonesc.

ANUL VECHI:

(se apropie)

ANUL NOU *către el:*

Bună vreme, veterane,
Viteaz căpitane!
Tu eşti Ştefan sau Mihai,
Glorios trecînd la rai?
Sau vreun mîndru-apărător
Iubit de-al nostru popor?
Spune-n grabă cine eşti,
Cu ce nume te numeşti,
Că pe loc te nimicesc!

ANUL VECHI:

Ah, mă întrebi ca cine sînt!
Că tare sînt obosit
De drumul pe care l-am făcut!
Dar cu toată oboseala
Eu ţi-oi spune schingiuiala.
Eu sînt Anul Vechi, vechi, de mult!
Căci de multe ce-am păţit,
Părul în cap s-a albit
Şi vîrful nasului s-a înroşit.
Dacă tu, mlădeaţă tinereaţă,
Pui de-a moşului bătrîn,
Prea mare îndrăzneală ai avut
Să pui o întrebare
La un bătrîn atît de însemnat!
Dar cum ţi-a venit şi rîndul tău
Să răspunzi la întrebarea
Pe care ţi-o pun eu.
Şi cît se poate de curînd,

BCU IAŞI / CENTRUL UNIVERSITY LIBRARY

Că sînt vesel s-o ascult!

ANUL NOU:

Dar, ce bătrîn îndrăzneț,
Ce ai de mă cercetezi?

OLTEANUL:

Anul Nou și Anul Vechi!
Decît voi să vă certați,
Mai bine un cîntec cîntați!
Cîntați cîntecul unirii
Și a vieții fericire,
Să trăim în nemurire!

HAIDUCII cîntă:

Acest an de bucurie,
Hai cu toți să-l așteptăm
Și cu mare bucurie,
Hai cu toții să urăm!

ANUL NOU:

Ura, ura 1967!
Ani de bucurie
Și de veselie!
Primiți cu bucurie,
Primiți cu veselie!
Căci, iată, această așteptare
La noi iară a sosit
Și sfîntul Vasile
La noi a venit.
Și, iată, Anul Nou cel de mult dorit,
Cu crini și cu trandafiri
Vă vine-mpodobit!

HAIDUCII I și II cîntă:

Foaie verde foaie iată,
Murguleț coamă rotată,
Mai suie-mă-n deal o dată
Să mă uit în lumea toată,
Cînd eram de șaispe ani
Cu mîndruța mă iubeam,
Legam caii bot la bot
Și treceam Oltul înot.
Dar acum, de anii toți,
Eu sînt căpitan de hoți.

BUJOR:

BCU IAȘI UNIVERSITY LIBRARY

Foaie verde măr domnesc,
Stau în loc și mă gîndesc
Pe ce poteci să pornesc,
Frați de-ai mei să întîlnesc.
C-am avut cinci sute cinci
De haiduci de-ai mei voinici.
Boierii, cînd au văzut,
Mii de poteri au făcut,
La codri s-au repezit,
Mii de voinici mi-a risipit
Și-am rămas singurul eu
Și ce voi mai face eu?!
Voi lupta mereu, mereu,
Pînă voi cădea și eu;
Voi lupta mereu, măi frate,
Pîn' voi fi atîns de moarte.
Toată vara eu muncesc
Pe ogorul boieresc.
Ce folos de munca mea,
Intră-n punga altuia!
Și văzui că nu e chip,
La palat m-am repezit.
Cînd în ușă la palat,
Uite-un ciocoi gulerat.
— Bună ziua, boieri mari!

BOIERUL:

Ce cauți pe-aici, opincar?

BUJOR:

Cât dreptate, boieri mari!

BOIERUL:

Ți-ai luat flinta la spate
Și-ai venit să-ți faci dreptate.
Dreptate cauți pe-aici?
Vodă nu-i pentru calici.

BUJOR cîntă:

Dacă vi-i vorba pe-așa,
Pe toți dracul să vă ia!
Rămîneți voi la domnie,
Eu mă duc la haiducie.

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Și de-oi prinde vreun ciocoi,
Am să-i bag hangeru-n piept
Și vreo trei gloanțe în spate
Ca să-mi fac și eu dreptate.

(Vorbit)

Bun sosit la voi, haiduci,
Și ai codrilor voinici!
De cînd stați și tălmăciți
N-a trecut verun boier pe-aici?
Boier, cotei, liftă păgînă,
Ce vă ia piinea din mînă;
Și ciine, și chiar strigoi,
Suge sîngele din voi?

HAIDUCUL I:

N-a trecut, n-a trecut,
Frate căpitane!
Că zic zău, dacă trecea
Cu noi beleaua și-o găsea
Și-ncercam aceste flinte ruginite,
Pentru capul lui gătite
Și acest hanger,
Tot pentru al lui semn.

HAIDUCUL II:

Dar, lasă vorba, căpitane,
Și uită-te la spatele tale,
Căci potera gazdă ne-a aflat
Și din urmă ne-a luat!
Că zic zău, bine făceai
Tu la noi de nu veneai,
Căci acum ne-a ajuns pe toți
Și-a curățat codrii de hoți.

BUJOR:

N-aveți grijă, măi flăcăi,
Căci doar nu vom fi femei;
Asta grijă n-o purtați
Căci cu toți vom fi scăpați!

VÎNĂTORUL:

Voi de-aici nu veți ieși
Pîn-al vostru căpitan nu va veni.
Căci el ne-a trimis pe noi
Să vă arestăm pe voi.

BCU IAȘI ETNO UNIVERSITY LIBRARY

Dar voi aici să staţi
Şi pe el îl aşteptaţi!

BUJOR:

Vie, măi, şi al vostru căpitan
Că doar nu va fi Bogdan.
Şi chiar dînsul de va fi,
Noi de-aici tot vom ieşi.

BOIERUL, VÎNĂTORUL şi OLTEANU *cîntă*:

Iată, căpitanul vine înarmat
Şi-l prinde pe Bujor între hoţi intrat!

CĂPITANUL:

Drepţi! Măi străine înarmat,
Între aceşti doi hoţi ce-ai căutat
Şi te-ai pus pe tălmăcit,
Pe prădat şi omorît?
Spune-n grabă cine eşti,
Căci pe loc te nimicesc!

BUJOR:

Eu sînt Bujor îngrozitor,
Care-n lume fac omor.
Eu şi cu ai mei haiduci
Omor boieri şi venetici.
Iar de nu mă crezi,
Du-te-n codrii să vezi!
Unde sînt codrii mai mari
Zac în sînge boieri mari;
Unde sînt codrii mai mici
Stau pitiţi ai mei haiduci.

(Către haiduci)

Aşta şi aşta sînt haiducii mei,
Care bagă groaza-n voi!
Şi voi ce-aţi mai îndrăznit
Pe mine să mă urmăriţi?

CĂPITANUL *către vînător*:

Auzi, frate vînător,
Ce spune acest Bujor îngrozitor,
Pentru că l-am pus la opreală
Îi vin fiori să mă omoare.
Sai iute de mă scapă,
Căci îmi vin fiori de moarte;
Sai iute de-mi dă ajutor

Să-l omor pe-acest Bujor îngrozitor
Cu a mea sabie săbioară,
Iubita mea surioară.
El nu va mai îndrăzni
Pe noi a ne urmări.

VÎNĂTORUL:
Măi Bujor, nu te-ngrozi
Pe acesta a-l omorî,
Căci eu sînt frate cu el
Și te-mpușc ca pe un miel!

BUJOR:
Și-acum, ce vreți voi de la mine?

CĂPITANUL:
Noi vrem să vă predați
Și armele să le închinați.
Și mai siguri ca să fim,
Să predați totul din briu!

BUJOR:
Bine, măi, ne vom preda
Și armele le vom închina.
Dar, să știți voi bine
Că o să dați socoteală cu mine.

CĂPITANUL:
Grăbește-te frate vînător,
Scoate lanțul din turbincă
Și leagă pe-acest Bujor îngrozitor,
Pentru pradă și omor!

CĂPITANUL, BOIERUL și VÎNĂTORUL *cîntă*
Plîngeți voi, haiducilor,
Plîngeți voi și vă-ntristați
C-al vostru Bujor e legat!

BUJOR *cîntă:*
Eu mă duc, codrul rămîne.
Plîng haiducii după mine.
Căci n-am făcut nici un bine;
Chiar de-aș fi făcut vreun rău
Mi l-aș recunoaște eu.
Maică, măiculiță bună.
Plînge-mă și suspină!
Maică, pistoalele mele
Le-am visat făr-de-oțele;

Puşca mea cea mai bună
Am visat-o ruptă!
(Vorbit)
Ah, Codrene, fătul meu,
Vino să te sărut eu,
Căci mă duc, mă duc, mă duc,
Mă duc de viu în mormînt.
Tu în urmă-i rămînea,
Haiducii vei aduna
Şi te vei lupta mereu,
După cum am luptat eu.
CODREANU *cîntă:*
Căpitane, povaţa ta
Mi-a răpus greu inima
Şi la cuvintele tale
M-a cuprins o mare jale.
Căci tu spui ca să rămîn,
Între haiduci să rămîn.
Asta, frate, nu se poate.
Dar bani mulţi noi am adus
Şi-n libertate vei fi pus.
ANUL VECHI:
Scapă-l, scapă-l, dragul moşului!
Vezi omul ăstă?
Mult bine mi-a făcut.
Mai an iarnă îmi arsese bordeiul
Şi-mi rămăsese băbuca şi copilaşii pe drum.
Părcă îl văd pe un deal,
Călare pe un cal alb.
El, calul în faţa mea îl opri
Şi astfel îmi vorbi:
— Ce te întristezi, moşnege, ce plîngi?
Nă bani de cheltu'ală,
Du-te şi cumpără la copii de mîncare!
Să dea Domnul să-i fie ţărîna uşoară!
BUJOR *către Căp'tan:*
Măi, farate căpitane!
Stînd sub paza acestui vînător
Mi-a venit un gîndişor.
Eu aş da bani cît de mulţi,
Să fiu scăpat iarăşi la munţi!

Aș da o pungă plină cu poli,
Să fiu scăpat din aceste legători!

CĂPITANUL:

I-auzi ,frate vînător,
Ce spune acest Bujor îngrozitor,
C-ar da bani cît de mulți,
Să fie scăpat iar la munți;
C-ar da o pungă plină cu poli,
Să fie scăpat din aceste strînsori.
Eu aș primi
Dacă tu te-ai învoi.

VÎNĂTORUL:

Ai dreptate frate dragă,
Du-te iute și-l dezleagă!
Ia-i banii ce-i va avea
Și libertatea--i vom da!

CODREANU:

Poftim banii chiar acum
Și deschide-al nostru drum!

BUJOR: Cată ici, între pistoale
Vei găsi o pungă mare.
Ia banii și ce voi avea
Și flinta de jos mi-ați da!

HAIDUCII *cîntă:*

A scăpat Bujor al nostru,
Tra, la, la, tra, la, la!

BUJOR *cîntă:*

Eu mă plimbu prin poteci,
Cu pistoale și cu puști,
Însoțit de-ai mei haiduci
Ei au arme ca și mine
Și-mi sînt tovarăși de flinte.

HAIDUCII *cîntă:*

I, ha, tra, la, la,
A scăpat Bujor al nostru!

BOIERUL, CĂPITANUL și VÎNĂTORUL *cîntă:*

Viclenie și vînzare.
Vezi, voinicul a scăpat.
Noi murim de întristare
Și el, vesel, a scăpat.
I, ha, tra, la, la!

BUJOR *către căpitan:*

O vorbă să nu vorbești
Și de moarte să te grăbești;
Căci eu bani pîn'nu v-am dat
Voi, în pace, nu m-ați lăsat.
Să cauți să-mi spui drept,
Căci îți bag hangeru-n piept
Și astă flintă ruginită
Pentru capul tău îi pregătită!

CĂPITANUL:

Eu sînt căpitanul României,
Care-n timp de bătălie,
Scumpă, dragă țara mea
Orișicînd voi apăra.
Iar de nu crezi,
Poftim actele de vezi
Și c-un cîntec îți probez.
(Cîntă)
Sînt oștean zdravăn,
Căpitan de frunte.
Sabia, pușca sînt viața mea.
Și-n timp de pace,
Și-n zile crunte,
Oricît de bine le știu purta.
De-ar încerca cineva să cuteze
Să-mi atace patria mea,
Sîngele-n vine o să-i înghețe
De lovitura ce îi voi da.

HAIDUCUL *către vînător*:

Dar tu, mai, cu flinta-n spate,
Dracul te-a-mpins la păcate?
Să-l omori pe a-cest Bujor îngrozitor,
Scumpul nostru-apărător?
În codri cînd te-am întîlnit
Spuneai că ești vînător
Și al țării apărător.
Eu în pace te-am lăsat,
Să-ți cauți de-al tău vînat.
Iară tu, ca răsplătire,
Să mi-l omori fără milă?
De moarte te gătește
Și tu mie îmi vorbește!

Hai, vorbeşte mai curînd
Că te-amestec cu pămînt!

VÎNĂTORUL:

Eu sînt vănătorul României,
Care-n timp de bătălie
Scumpa, draga ţara mea,
Orişicînd voi apăra.
Şi ca să te încredinţez,
Poftim actele de vezi
Şi c-un cîntec îţi probez!
(Cîntă)
Vînătorii stau puternici,
Stau în frunte neînfrînţi
Şi la lupte-s foarte vrednici
Şi-n război nebiruiţi.
Şi mai rău ei cînd se simt,
Ei la tufe se ascund.
Şi-acolo, cu draga flintă,
Pe duşmani ei înfruntă.
Cată bine şi ochesc,
Nu slobod gloanţele-n vînt,
Pe duşman în piept lovesc
Şi-l doboară la pămînt.

OLTEANUL:

Sînt oltean, voinic de munte
Şi trec Oltul drept în frunte.
(Cîntă)
Frunzuliţă leuştean,
M-a făcut mama oltean,
Oltean mîndru şi voinic.
Astă vară am vărat
Pe un vîrf de munte-nalt,
Cu luna şi soarele
Şi cu căprioarele.
Căprioare surioare,
Sculaţi în două picioare
Să vedeţi poala codrului
Şi-n vale matca Oltului!
Oltule, Oltuţule,
Seca-ţi-ar izvoarele
Şi toate piraiele.

Să rămîie pietrele,
Să trec cu picioarele!

ANUL VECHI:
Măi, că mulți mai sînteți
Și frumoase cîntece aveți!
Dar să dăm mînă cu mînă,
Să-nvîrtim hora frăției
Pe pămîntul României!

TOȚI *cîntă:*
Hai să dă mînă cu mînă
Cei cu inima română,
Să-nvîrtim hora frăției
Pe pămîntul României!
Iarba rea din holde piară,
Piară dușmanii din țară,
Între noi să nu mai fie
Decît flori și armonie!
Veniți frați, veniți surori,
Veniți să culegem flori,
Flori ce noi le-am semănat
Și cu apă le-am udat!
În mănunchi să le legăm,
Lui Bujor să i le dăm
Și așa să-i arătăm
Că la viața lui ținem.

ANUL NOU:
Iară din partea mea,
Cu onoare cu respect,
Rog să primiți
Mica mea felicitare,
Întru mulți ani să trăiți!

din satul Gănești, comuna Tîrgu-Frumos, județul Iași

Culege Simionovici Elena, studentă, în 1966. De la Prutînică Ruxanda, 20 ani.

PERSONAJELE:

HAIDUCUL I. Este îmbrăcat în constum național. Are căciulă, plete, cisme. Are și armă, pistol.

HAIDUCUL II. Are îmbrăcăminte asemănătoare cu a celui dintîi.

CIOBANUL I.

CIOBANUL II.

CIOBANUL III. Toți poartă cojoace și haine groase țărănești, căciuli și opinci. Au bîte.

MUNTEANUL. Are îmbrăcăminte intermediară dacă o raportăm la haiduci și ciobani.

CĂPITANUL. Poartă haine ofițerești; are armă.

SOLDATUL. Este îmbrăcat în haine militare. Are pușcă.

VINĂTORUL. Poartă haine de pădurar. Are pe umeri geantă și pușcă.

GRECUL. Poartă fes, haine negre, ghete. Are sabie.

DAMA. Are costum național obișnuit în locurile acestea.

ANUL NOU. Este interpretat de un băiețandru. Are coroană, aripi de înger. Poartă haine albe, țărănești.

ANUL VECHI. (Moșneagul). Poartă haine ponosite. Este gîrbov. Se sprijină în baston.

GROZA. Îmbrăcat în costum național, are căciula brumărie. Poartă arme, cisme. Este căpetenia haiducilor.

HAIDUCUL I, HAIDUCUL II, CIOBANII (TOȚI), MUNTEANUL, GRECUL și ANUL VECHI *cîntă:*

Iată, Anul Nou s-a apropiat,
Din ceruri vă vine-mpodobit
Ca un împărat,
De Dumnezeu sfîntul binecuvîntat;
Anul Nou ce v-ați dorit,
Iată-l, ca o mireasă
Vă vine-mpodobit!

ANUL NOU *cîntă:*

Frunzuliță grîu mărunt,
Măi dorule, măi!
Eu sînt Anul Nou sosit,
Ce vă vin împodobit
Cu aur și mărgărint.
(Vorbit, către Anul Vechi)
Bună seara, căpitane,
Mare viteaz, veterane!
Tu ești Ștefan sau Mihai,
Glorios venind la rai,
Sau vreun mîndru-apărător
Al acestui scump popor?
Spune-n grabă cine ești,
Cu ce nume te numești,
Căci pe loc te nimicesc!
(Se repede la el cu buzduganul).

ANUL VECHI:

Ah, mă-ntrebi că cine sînt?!
Eu sînt Anul Vechi trecut,
De multe ce-am tras și-am pătimit,
Părul și barba mi s-au înalbit.
Dar tu, mlădiță tinerică
Prea multă îndrăzneală ai avut
De l-ai întrebat pe moșul,
Un om astfel de însemnat!
Dar o să-ți vie și ție rîndul
Să răspunzi la întrebarea ce-ți pun eu.

ANUL NOU:

Ah, ce moșneag îndrăzneț!
Dacă nu te învoiești,
Eu, atunci, te pedepsesc!

MUNTEANUL:

Anul Nou și Anul Vechi.
De cît voi să vă certați,
Mai bine un cîntec să cîntați!

ANUL VECHI, ANUL NOU, MUNTEANUL și CIOBANII *cîntă:*

Foaie verde, foaie lată,
Mă suii în deal odată
Să mă uit în lumea toată.
C-asta nu-i țară de ciini,
Ci e țară de români;
C-asta nu-i țară grecească,
Ci e țară românească.

CIOBANII *cîntă singuri.*

Foaie verde și-un mărar,
Măi dorule, măi!
Mă suii în pătular
Și văzui sub un umbrar
Un voinic cît un stejar,
Voinicul voinicilor
Și spaima păginilor.
Eu sînt Niță cel de cale,
Nu-s boier și nici om mare,
Ci sînt un cioban calic
Ce sub soare n-am nimic;
Decît bățul ciobănesc
Și un suflet creștinesc.
Masa-mi este pe-un picior,
Patul mi-e pămînt cu flori;
Perna-mi este mușuroi!
Cu ochii țintiți la oi!

GROZA *vine și cîntă:*

Trageți podul, măi podari,
Să trec la cei gospodari,
Să-i întreb de sănătate
Și de toate, de se poate
Luai caii bot la bot
Și trecui Oltul înnot.
Trecui Oltul jumătate,
Ciocoii mă-ntreb de carte.

Eu le-arăt flinta la spate,
S-o citească, de se poate.
Cînd la poartă, la palat,
Iaca și-un grec gulerat!
(Către grec)
Bună ziua, boier mare!

GRECUL:
Ce cați aici, opincare?

GROZA:
Cat dreptate, boier mare!

GRECUL:
Ce dreptate cați pe-aici?
Vodă nu-i pentru calici.
Ia, sictir și marș afară,
Dă-l, slujbașule, pe scară!

GROZA cîntă:
Dacă vi-i vorba pe-așa,
Pe toți, dracul să vă ia!
Și mă duc în haiducie,
Ca să scap de sărărcie.
(Vorbind către haiduci)
Bun sosit la voi, voinici,
Și ai codrilor haiduci!
Voi pe-aicia stînd,
N-ați văzut trecînd
Vreun grecotei-liftă păgînă
Ce vă ia pîinea din mînă,
Care-i cîine și strigoi,
Suge sîngele din noi?

HAIDUCUL I.
N-am văzut, n-am văzut, căpitane,
Căci zic zău, dacă vedeam,
Cu moartea-n cale-i stăteam
Și încercam această flintă ruginită,
Pentru-al lui cap pregătită
Și acest hanger de oțel,
Tot pentru al lui semn!

HAIDUCUL II:
Dar, lasă vorba, căpitane,
Privește la spatele tale,
Căci poate garda a afla
Și de urma noastră-a da!

BCU IAȘI UNIVERSITY LIBRARY

Şi ne-a prinde-acum pe toţi,
Să curăţe codrii de hoţi.

GROZA:

N-aveţi teamă, măi voinici!
Cît om fi şi-om fi haiduci
Cu pistoale şi cu puşti,
Multe cete vom izbi
Şi pe greci vom birui!

CIOBANII *cîntă*:

Voi lupta, lupta, măi frate,
Pîn' voi fi atins de moarte;
Voi lupta, lupta, mereu,
Pînă voi cădea şi eu!

SOLDATUL ŞI VÎNĂTORUL *se apropie.*

SOLDATUL *spune*:

Voi de-aici nu veţi ieşi
Pîn-al nostru căpitan nu va veni.
Căci el ne-a trimis pe noi,
Să vă arestăm. Şi voi
Aicea să staţi
Şi pe el să-l aşteptaţi!

GROZA:

Dar vie şi al vostru căpitan,
Că doar nu va fi Bogdan!
Şi Bogdan chiar de va fi,
Noi de-aici tot vom ieşi!

SOLDATUL şi VINĂTORUL *cîntă*:

Iată, căpitanul vine înarmat
Şi-l prinde pe Groaza,
Între hoţi intrat! Drepţi!

CĂPITANUL:

Măi, străine înarmat,
Tu aice ce-ai căutat
Între aceşti doi haiduci
Şi te-ai pus la tălmăcit?
Spune-n grabă cine eşti,
Cu ce nume te numeşti,
Că pe loc te nimicesc!

GROZA:

Eu sînt Groza-ngrozitor,
Care-n lume face-omor
Eu şi cu ai mei haiduci

Ucid greci definitiv!
Bunăoară, de nu crezi,
Du-te-n codri și-ai să vezi!
Unde sînt codrii cei mici
Stau pitiți ai mei haiduci.
Asta și cu ăsta sînt haiducii mei,
Care-aruncă gloanțe-n voi!

CĂPITANUL:

Pentru răspunsul ce mi l-ai dat
Meriți să fii arestat
Și păzit de-al meu soldat și vînător,
Pentru pradă și omor.

GROZA:

O, ai puțină-ngăduială,
Nu mă pune la opreală,
Căci în furia ce mă găsesc
Acum, îmi vine să te nimicesc
Cu-această sabie-săbioară,
Iubita mea surioară!
Și tu nu vei îndrăzni
Pe mine-a mă omorî!

CĂPITANUL:

I-auzi, frate vînător,
Ce spune-acest Groza-ngrozitor,
Că el vrea să mă omoare
Fiindcă l-am pus la opreală!
Sai iute și mă scoate,
Căci îmi vin fiori de moarte;
Sai iute și-mi dă ajutor,
Că pe-acest Groza-ngrozitor
Acum îmi vine să-l omor,
Cu această sabie-săbioară,
Iubita mea surioară!
Și el nu va îndrăzni
Pe mine-a mă omorî!

VINĂTORUL:

Măi, Groza-ngrozitor,
Tu nu îndrăzni
Pe-al nostru căpitan a-l omorî,
Căci eu sînt frate cu el
Și te-mpușc ca pe un miel!
Bunăoară, de nu crezi,

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Inchină-ți armele haiducești
Și te dă sub paza noastră!
Iară voi de-aici nu veți scăpa
Pînă al nostru căpitan nu vă va grația!

GROZA:

Bine, bine,
Am credința toată-n tine!
Inchinăm noi armele noastre
Inaintea fețelor voastre,
Dar o să dați voi seamă
Că ne-ați pus la oprealâ.

CĂPITANUL, SOLDATUL și VÎNĂTORUL *cîntă*:

Plîngeți voi, haiducilor,
Plîngeți voi și vă-ntristați
C-al vostru Groza e legat!

GROZA *cîntă*:

Eu mă duc, codrii rămîn,
Plîng haiducii după mine.
După mine nu plîngă nimeni,
Că n-am făcut nici un bine.
Iar de-aș fi făcut vreun rău
Mi l-oi trage singur eu.

CIOBANII, HAIDUCII, GROZA cîntă:

Vino, vino printre brazi
Nu ai teamă c-ai să cazi;
Vino, vino printre flori,
Nu ai teamă c-ai să mori!

DAMA *intră și cîntă*:

Tot m-aș duce, tot m-aș duce
Pîn-o fi drumu-n răscruce,
Pe Groza să mi-l găsesc
Și la piept să mi-l lipesc.
Frunzuliță rozmarin,
Am iubit un trandafir.
Dușmanul l-a pus la bir.
Nu l-a pus ca pe-un copil,
Ci l-a pus ca pe-un mazil.
El din lume s-a răzlit,
S-a dus neica-n haiducit.
S-a dus neica, ne-a lăsat,
La toți pare bine-n sat;
Numai mie-mi pare rău.

C-a fost puișorul meu.
(Vorbit)
Ah, aicea am aflat
Că este Groza legat.
Am adus bani ca să-l scap.

MOȘNEAGUL :

Scapă-l, scapă-l draga moșului,
Nepoțica moșului !
Că, vezi, omul acesta
Mult bine mi-a făcut.
Mai an iarna casa-mi arse,
Baba cu copilașii pe drum îmi rămase.
Parcă-l văd și-acum
Pe drum !
Încălecat pe-un cal alb,
Înainte mea a stat.
Calul îl opri
Și astfel îmi vorbi :
„Ce plîngi, jgheabule,
Ce te-ntristezi ?
Na-ți o stamboală de parale
Și cumpără gaz, păcură și răbuială,
Și dă la copii de mîncare !"
Dumnezeu să-i ierte păcatele
Și să-i fie țărîna ușoară !

DAMA :

Am adus bani cît de mulți,
Să scăpăm iarăși la munți !
Poftim banii chiar acum
Și deschide-al nostru drum !

HAIDUCUL I.

Căpitane, căpitane !
Tu în nesimțire de cînd ai căzut,
Tu nimica nu ai știut.
Căci mîndra ne-a adus bani,
Să-i dăm la ai noștri dușmani.
Poftim banii chiar acum
Și deschide-al nostru drum !

GROZA :

Îți mulțumesc frățește
Pentru bine ce mi l-ai făcut
Căci văd că n-a putut a te răbda inima,

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Pe mine a nu mă scăpa
Ia-ți din nou flinta la mînă
Și te dă între haiduci!
Noi de-aici nu vom scăpa,
Pîn-al lor căpitan nu ne va grația.
(Către căpitan)
Măi, căpitane încruntat,
Cît să-ți dau să fiu scăpat
Și în din lanțuri deslegat?
Să-ți dau o pungă cu poli,
Să împarți cu-al tău soldat și vînător?

CĂPITANUL:

I-auzi,, frate vînător,
Ce spune acest Groza-ngrozitor!
Că el ne dă o pungă cu poli,
Ca să fie scăpat
Și din lanțuri deslegat.

VINĂTORUL:

Aí dreptate, frate dragă,
Du-te iute și-l desleagă!
Ia banii cîți îi va avea,
Libertate îi vom da.

GROZA:

Cată ici, între pistoale,
Este-o pungă cu parale!
Ia-o și să fiu scăpat
Și în din lanțuri deslegat!

HAIDUCII GROZA și CIOBANII *cîntă*:

A scăpat Groza al nostru,
Vai de voi de prin oraș!
Tremură în pieptul vostru
Inimilor, inima!
I, hai, tra, la, la!

GROZA *cîntă*:

Eu mă plimbu prin poteci
Însoțit de-ai mei haiduci.
Toți au arme ca și mine
Și sînt tovarăși cu mine.
I, hai, tra, la, la!

CĂPITANUL, SOLDATUL și VINĂTORUL *cîntă*:

Doamne, vezi căința noastră;

Doamne fii îndurător,
Ne trimite mila voastră,
Uite, Doamne, cei ce mor!

GROZA:

(Se răstește la căpitan)
O vorbă să nu cuvîntezi!
Pentru ce m-ai arestat
Fără a fi vinovat?
Eu, bani mulți pîn' nu ți-am dat,
Tu-n pace nu m-ai lăsat.
Spune-n grabă cine ești,
Cu ce nume te numești,
Că pe loc te nimicesc!

CĂPITANUL:

Eu sînt căpitan al României,
Care-n timp de bătălie,
Scumpă, dragă țară-a mea,
Orișicînd voi apăra!
Și, drept să te-ncredințez,
Cu un cîntec îți probez,

CĂPITANUL, SOLDATUL ȘI VÎNĂTORUL *cîntă*:

Eu, ostean zdravăn,
Căpitan de frunte,
Sabia, pușca sînt viața mea
Și-n timp de pace
Și-n zile crunte,
Oricînd, eu bine
Le știu purta!
Vînă înamicul
Orișicînd îi place!
Pururea gata
El mă va găsi!
Bucîumul, toba, semne vor face.
Ager eu calul voi repezi!

HAIDUCUL II *către vînător*:

Dar tu, măi cu flinta-n spate,
Dracul te-a-mpins la păcate,
Să ucizi pe-al nostru căpitan,
Sprijinul românilor
Și spaima păgînilor?

Spune-n grabă cine eşti,
Cu ce nume te numeşti,
Că pe loc te nimicesc!

VINĂTORUL:

Eu sînt vînător al României,
Care-n timp de bătălie,
Scumpă, dragă ţara-a mea,
Ori şi cînd voi apăra.
Şi drept să te-ncredinţez,
Cu un cîntec să-ţi probez!

CĂPITANUL, SOLDATUL şi VINĂTORUL *cîntă:*

Vînătorii sînt puterea,
Stau în frunte risipind
Şi la luptă foarte vrednici,
Şi-n război nebiruiţi.
Goarna cînd răsună,
Ei la tufe s-au ascuns
Şi-acolo, cu draga flintă,
Pe duşmani ei i-au răpus.
Cată bine şi ochieşte,
Nu slobozi gloanţe-n vînt,
Pe duşmani în piept loveşte
Şi-i doboară la pămînt!

GRECUL:

Decît voi să vă certaţi,
Mai bine-un cîntec să cîntaţi!
Cîntaţi cîntecul iubirii,
Să trăiască nemurirea
Şi a vieţii fericire!

TOŢI *cîntă:*

Veniţi fraţi, veniţi surori,
Veniţi să culegem flori,
Flori ce noi le-am semănat
Şi cu apă le-am udat!
Şi mănunchi să le legăm,
Şi lui Groza să le dăm.
Şi aşa să-i arătăm
Că la viaţa lui ţinem.
(Pe altă melodie)
Bună seara de la noi,
Vă lăsăm în pace,

BCU IAŞI - UNIVERSITY LIBRARY

Pace, sănătate!
Dar vă şi rugăm,
De-am greşit ceva,
Voi să iertaţi!
Primiţi cu bucurie
Ce noi v-am cîntat!
Mulţi ani trăiască,
Domnişoara noastră!
Mulţi ani, mulţi ani,
Mulţi ani trăiască,
Mulţi ani trăiască
Oamenii de casă,
Mulţi ani trăiască,
Mulţi ani trăiască!

MOŞNEAGUL *cîntă:*

Pe spinarea murgului
Merge moşul la Vaslui,
Colo-n vale, moş bătrîn
Pune mîna fetii-n sîn.
— Ce-ai tu, fată-acolo-n sîn?
— Ploştile cu laptele.
— Ia, deschide ploştile,
Ca să curgă laptele!

DAMA:

Nici nu curge, n'ci nu pică,
N-ai ruşine moşulică?
N-ai ruşine nicidecum,
Săruţi fetele pe drum?!

MOŞNEAGUL:

De ce nu te-aş săruta
Dacă eşti pe poarta mea?
Ai ochi dulci, de căprioară
Şi faci pieptul să mă doară.

DAMA:

Ochii mei nu-s pentru tine,
Ghiuj bătrîn, fără-de ruşine!
Ci-s pentru amantul meu,
Ghiuj bătrîn şi nătărău!

ANUL NOU:

Din partea mea, cu onoare,
Respectuos, vă rog primiţi

BCU IAŞI CENTRU UNIVERSITY LIBRARY

Mica mea felicitare:
„Intru mulți ani fericiți!"

MOȘNEAGUL:

Rog cerul și pământul,
Toate cele ce doriți!
O stamboală cu parale
Și la moșu-n bacșiș mare!

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

din satul și comuna Tătărași, județul Iași
Culege Tănasă Vasile, director al căminului cultural, în decembrie 1967. De la tinerii din sat.

PERSONAJELE:
PĂUNAȘ. Poartă costum național. Pe umăr are armă.
GROZA. Ca și Păunaș, este haiduc. Are aceeași îmbrăcăminte. Poartă armă.
ZÎNA. Este îmbrăcată în costum național.
CĂPITANUL. Poartă costum ofițeresc. Are pușcă și pistol.
CAPORALUL.
RECRUTUL. Aceste două personaje poartă haine militare și au arme.

ZÎNA *cîntă:*

Foaie verde ca aluna,
Sînt pe lume numai una,
Cum e soarele și luna.
Frunză verde de bujor,
Eu sînt Zîna Florilor.

PĂUNAȘUL:

Eu, umblînd la vînătoare,
După cerbi și căprioare,
Dragă, te-auzii cîntînd.
Și-am venit ca să te-ntreb
Cum te cheamă, să-mi spui drept!

ZÎNA:

Mie, din botez, voinice,
Zîna Florilor îmi zice.
Dar matale cine ești,
Cu ce nume te numești?

PĂUNAȘUL :

Eu sînt Păunașul Cordilor,
Haiducul haiducilor.
Frunzulică tinerică,
Mult mi-ești dragă, tinerică!
Eu o vorbă ți-aș vorbi
Și aș vrea să-mi fii soție,
De acum pînă-n vecie.

ZÎNA :

Păunaș tras prin inel,
Mult ești mîndru, tinerel!
Eu aș vrea să-ți fiu soție,
De acum pînă-n vecie.

PĂUNAȘ :

Și de bucuria mea,
Un cîntec să-mi cînți mata!

ZÎNA :

Eu cînd voi prinde-a cînta,
Codrii că vor răsuna
Și de-o fi Groza pe-aici,
O fi rău de noi, voinici!

PĂUNAȘ :

Cîntă, nici nu te gîndi!
Vezi acest paloș lat?
Mulți ca Groza am tăiat.

ZÎNA : *cîntă :*

Frunzu'iță de lămîie,
Dragi îmi sînt haiducii mie,
Pe cărare coborînd
Și din arme împușcînd.

GROZA :

Măi, dar cum de-ați îndrăznit
În al meu codru de-ați venit
Și v-ați pus și pe cîntat
De răsună codru-n lat?!
Spune-n grabă cine ești,
Cu ce nume te numești?

PĂUNAȘ :

Eu sînt Păunașul Codrilor.
Dar tu cine ești, voinice,

BCU "Lucian Blaga" CLUJ-NAPOCA UNIVERSITY LIBRARY

De-ai îndrăznit să intri-aice?

GROZA:

Eu sînt Groza cel vestit,
Eu sînt marele bandit,
Care-n lume am venit.
Și-o să-mi dai tu mie seamă,
Să-ți dai paloșul tău vamă.

PĂUNAȘ:

Eu ca vamă,
O sabie ți-oi da de pomană.

GROZA:

Stai, cu sabia nu da
Dacă ții la viața ta!
E păcat voinic ca mine,
Să mor tăiat în pădure.
Mai bine frați să fim
Și-amîndoi să haiducim.
Dă mîna să ne-mpăcăm
Și un cîntec să cîntăm!

GROZA și PĂUNAȘ *cîntă*:

Mulțumesc că te-am întîlnit,
Am cu cine haiduci!
Tra, la, la, la, la!

PĂUNAȘ:

Măi, Groza, ia du-te și cotește
Și vezi liniștea cine ne-o risipește!
Și de vei vedea ceva,
Îndată vei fluiera.
Eu atunci de oi auzi,
În goana mare voi veni
Și pe toți i-oi prăpădi.

RECRUTUL:

Stai, păgîne, cine ești,
Cu ce nume te numești,

GROZA:

Mă recrute-recrutat,
Ce vorbești cu-așa-ndrăzneală
Făr-a-ți face socoteală?
În curînd,
Eu te-amestec cu pămînt!

RECRUTUL :
Sai, măi frate caporale.
Sai în grabă de mă scapă,
Că banditul mă atacă !
CAPORALUL :
Măi, tu nu sări la el,
Căci eu sînt frate cu el
Și te tai ca pe-un mișel !
RECRUTUL :
Arma jos, mîinele sus,
Căci pe loc sînteți distruși !
GROZA *fluieră cerîndu-i ajutor lui Păunaș.*
ZÎNA :
Păunaș, în depărtare,
Se aude o fluietură mare.
PĂUNAȘ :
Ce să fie, căpitane,
Groaza este la pierzanie !
GROZA :
Ce să fie, Păunaș frate,
M-a legat cu mîinile la spate !
PĂUNAȘ :
Pleacă, măi recrut, în grabă ,
Pe Groza de mi-l desleagă !
Dacă nu l-ai deslega,
În două te-oi despica !
RECRUTUL :
Decît să mor tăiat,
Mai bine Groza deslegat !
PĂUNAȘ :
Măi Groza, ești deslegat,
Căci potera n-a ascultat !
CĂPITANUL :
Măi străine, cine ești
De pe-aicea te-ai oprit
Și te-ai pus la tîlhărit ?
Spune-n grabă cine ești,
Căci pe loc te nimicesc !
CAPORALUL :
În numele legii sînteți arestați
Și armele jos să le lăsați !

PĂUNAȘ :

Ia ascultă, măi păgîne,
Vrei ca să te lupți cu mine ?
Nu ți-i frică că vei muri
Și pămîntul te-a-nghiți ?
Dacă vrei să mai ai zile,
Pleac-acum de lîngă mine,
Căci eu o sabie ți-oi da,
Capul ți l-oi reteza !

CĂPITANUL :

Predă-te legat, păgînule,
Că bag șapte gloanțe-n tine !

CAPORALUL :

Arma jos, mîinele sus,
Că pe loc sînteți distruși !

HAIDUCII *cîntă* :

Maică, scumpă maică,
Fiul tău dorit
Vin de-l vezi acuma
Cum stă chinuit !
Lanțul îl zugrumă
Și temnița-i adîncă
Și dorul de pădure
Groaznic îl mănîncă.

PĂUNAȘ :

Jandarmii în lanțuri m-au legat,
Eu mă simt neviniovat.
M-au legat în lanțuri grele,
Inima-mi plînge de durere.
Măi Groza, tu-mi ești frate,
Ce stai cu mîinile la spate,
Ce stai
Și nici un ajutor nu-mi dai ?

GROZA :

Stau și eu și le dau pace.
Dar ce crezi că n-am ce face ?
La o parte, căpitane,
Că te sfarm cu latul armei !
Dacă vrei să mai zile,
Dă și arma ta la mine !

BCU IAȘI - BIBLIOTECA UNIVERSITY LIBRARY

Pleacă, caporal, în grabă,
Pe Păun de mi-l desleagă!
Dacă nu l-ai deslega,
Pe loc te voi împușca!

CAPORALUL:

Decît să mor împușcat,
Mai bine Păun deslegat!
(Îl desleagă).

HAIDUCII și ZÎNA cîntă:

I, ha, tra, la, la!

CĂPITANUL:

Măi haiduci, ia ascultați,
Voi arma să mi-o dați,
Că-i rușine pentru mine,
Dezarmat ca orișicine!

GROZA:

Arma noi ți-o dăm 'napoi,
Cartușele rămîn la noi!

PĂUNAȘ *(către căpitan)*:

Și-acum, pleacă, ce mai stai,
Grija noastră să n-o ai!

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

din satul și comuna Moțca, județul Iași
Culege Rusu Traian, profesor, în decembrie 1967. De la Costea Vasile de 35 ani.

Personajele :

RADU. Poartă haine țărănești de iarnă, pușcă și pistoale. Are plete.
HAIDUCUL. Are aproape aceeași îmbrăcăminte.
MAMA LUI RADU. Este îmbrăcată ca o țărancă obișnuită, mai în vîrstă.
CIOBANUL. Poartă cojoc, opinci, căciulă.
PĂDURARUL. Este îmbrăcat în obișnuitul costum al pădurarilor, de culoare verde, cu pălărie și geantă. Are armă.
CĂPITANUL. În costum ofițeresc. Are sabie și armă.
SERGENTUL. Poartă costum militar. Are armă.
RADU :

Să trăiți cu toți
Să nu piară hoții !
C-așa-i viața haiducească,
Din greu să se chinuiască.
Un cartuș la carabină
Și ne-am pune la hodină.

HAIDUCUL :

Căpitane, căpitane,
Vă aduc o veste mare,
Că armata boierească
A-nceput să ocolească
Munții și cîmpiile,
Dealurile și viile.

RADU:

O, haiducul meu voinic,
Să n-ai teamă de nimic
Căci cu-armata noastră-ntreagă
Am putea ca să luptăm
Și de boieri să scăpăm.

PĂDURARUL *intră și spune:*

Bună seara, Radule!

RADU:

Bună seara, pădurare!

MAMA LUI RADU *vine cîntînd:*

Pădurare, pădurare,
N-ai văzut pe Radu-n cale?

PĂDURARUL *răspunde cîntînd:*

L-am văzut la cramă-n cale,
Unde-și beau boierii banii
Și haiducii gologanii.
Radu bea și chefuiește
Și de casă nu gîndește.

MAMA LUI RADU:

Să mergem să-l căutăm,
Poate, poate să-l aflăm.
(Vorbit)
Radule, Răducule,
În codru cînd ai intrat,
De-acasă tu ai uitat.

RADU:

O, scumpa mea măicuță,
În codru de cînd am intrat,
Eu de casă n-am uitat;
Și în codri cînd eram,
Tot acasă mă gîndeam.

HAIDUCUL:

Fraților, triști să nu stăm,
Hai, un cîntec să cîntăm!

TOȚI *cîntă „Cîntecul lui Radu":*

Prin pădurea bradului
Trece mama Radului,
Din ochi negri lăcrimînd
Și de Radu întrebînd.
Pădure, pădurea mea,

BCU "LUCIAN BLAGA" UNIVERSITY LIBRARY

N-ai văzut pe Radu-n cale?
— L-am văzut la crișmă-n vale
Unde-și beau haiducii banii
Și voinicii gologanii.
CĂPITANUL *intră și strigă*:
Măi, haiduc, viață vicleană,
Spune-mi mie cum te cheamă;
Spune-mi mie cine ești,
Cu ce numte te numești
Și de unde ai sosit
De te-apuci de haiducit?
Spune, spune mai curînd,
Să nu-ți zbor creierii-n vînt!
RADU:
Eu sînt Radu cel vestit,
Care-n lume-am jefuit;
Sînt Radu, flacără de foc
Și eu țin jandarmii-n loc!
CĂPITANUL:
Sai, sergentul meu iubit,
Și leagă pe-acest bandit,
Căci la prima întîlnire
El a vrut să tragă-n mine!
SERGENTUL:
Predă-te, Radule, legat!
Dacă nu, mori împușcat.
RADU:
Eu nu vreau să fiu legat,
Nici de sabie tăiat,
Nu-s femeie cu năframă
Să mă dau legat de teamă!
Sînt bărbat cu cușmă-n cap,
Cu optzeci ca voi mă bat.
SERGENTUL:
Căpitane, căpitane, nu pot,
Nu pot să leg pe acest voinic!
CĂPITANUL:
Predă-te, Radule, dacă nu
Mori împușcat de-acest pistol tot acu'!
RADU:
Decît să mor împușcat

BCU ASE / LIBRARY UNIVERSITY LIBRARY

Mai bine mă dau legat.

MAMA LUI RADU:

Oh, scumpul meu băiat,
De ce nu m-ai ascultat?!

RADU:

O, scumpa mea mamă,
De ce nu m-ai înfrînat
Cînd pe braţe m-ai purtat?
Cînd eram de-o lună, două,
Furam cloşca de pe ouă;
Cînd eram de ani vreo trei,
Furam de pe luncă miei.

CĂPITANUL:

Radule, te juri tu mie
Că-n veci te vei lăsa de haiducie?

RADU:

Căpitane, căpitane,
Jur pe paloş şi pistoale,
Căci de-acuma, în vecie,
Mă voi lăsa de haiducie!

CĂPITANUL:

Hai, sergentul meu iubit,
Şi desleagă-l pe bandit!
Căci mi s-a jurat el mie,
Că se lasă de hoţie.

MAMA LUI RADU, HAIDUCUL şi PĂDURARUL *se bucură.*

CĂPITANUL:

Viclenie şi vînzare,
Vezi că Radu m-a-nşelat?
Noi murim de întristare
Şi el, vesel, a scăpat.

RADU:

Măi, tu cu bită şi cojoc,
Nu te-am mai văzut deloc!
(Aceste cuvinte sînt adresate Ciobanului)
Spune-mi mie cine eşti,
Cu ce nume te numeşti?

CIOBANUL:

Sînt un tînăr ciobănaş
Şi n-o duc deloc prea bine.

Mă mir boierii ce-au cu mine?
Eu nimica nu le fac.
Ei de mine nu încap.
Eu, atunci, mi-am pus în gînd
Să mă las de ciobănie,
Să apuc în haiducie.
Mă primești în banda ta?
Da ori ba?

RADU:

Te primesc, eu nu zic ba,
Te primesc
Dorești a te răzbuna?
În liftele de ciocoi,
Cînd ai da să cadă doi.
Dar, ia spune-mi, nu cumva
Banda tu îmi vei trăda?

CIOBANUL:

Radule, haiducule!
Vezi tu gluga mea?
Pe ea eu m-oi jura,
Că banda nu-ți voi trăda.

RADU:

Lasă bîta ciobănească
Și ia arma haiducească!
Și să fii haiduc voinic,
Să n-ai teamă de nimic;
Și să fii haiduc curat,
Să n-ai teamă, nici păcat.
Măi, ciobane-al meu fîrtat!
În bandă cînd ai intrat,
Un cîntec nu ne-ai cîntat!
Cîntă-un cîntec, ciobănește,
Și banda mi-o-nveselește!

CIOBANUL:

Ți-oi cînta, mai frățioare,
Cît iarb-o fi sub soare
Și haiduci noștri-n floare.
(Cîntă din fluier).

HAIDUCUL:

Hai să mergem, căpitane,
Frunza-n codru s-a rărit,

BCU IAȘI UNIVERSITY LIBRARY

Satele s-au îndesit!
Haĭ să mergem la oraș,
Unde-s boierii mai grași!

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

din satul și comuna Uricani, județul Iași

Culeg: *Adăscăliței Vasile și studenții: Brumă Aurel, Bratu Lina, Sultan Jeni, Andreiescu Ioan ș.a. De la Gribincea Victor, 17 ani; Huțanu Vasile, 18 ani; Kraus Petru, 18 ani; Balan Vasile, 17 ani ș.a.*

Personajele:

NOVAC. Poartă costum național. În mînă are pușcă. Se împodobește — pe căciulă și pe haine — cu oglinzi.

GRUIA. Îmbracă costum național asemănător celui purtat de primul haiduc.

NIȚĂ. Poartă haine mai tinerești. Și în îmbrăcămintea sa abundă tot felul de ornamente.

ÎMPĂRATUL TURCESC. Haine de culoare închisă peste care trece o diagonală roșie. În mînă are buzduqan înflorat cu hîrtie.

HASAN PAȘA. Are o diagonală în cruce, ighileți, șapcă-bască, pușcă. Hainele sale sînt negre.

TURC VITEAZ. Poartă costum roșu, diagonală și chimir. Are sabie în mînă. Pe cap are fes roșu.

SULTĂNICA. Are fustă, curea de plastic, bluză de costum național. Nimic pe cap.

NOVAC:

Foc, pîrjol, din nou prin țară
Năvăliră turcii iară.
Cine are să-i gonească
De pe brazda românească?

HASAN-PAȘA :

Moș Novac, român de viță,
Cu nepotul său, cu Niță,
Și al lui fecior,
Viteazul de Gruișor.

NIȚĂ :

Turci păgîni, la cap legați,
A muiere semănați !
Nu am păr în capul meu,
Cîți turci tăiat-am eu.
Nu ca voi ! Și mai bărbați,
Jos din spada mea căzeau.
Hei, Aniță crîșmăriță !

SULTĂNICA :

Ce dorești ?

NOVAC :

Vin să ne dai,
Din cel ce ai !

SULTĂNICA :

Poftim vin
Și bani să-mi dați !

NOVAC :

Bani vrei ?

SULTĂNICA :

Ați venit să-mi luați banii ?

NOVAC :

Nu te batem, puică hăi,
Pentru gălbiorii tăi,
Ci te batem să ne spui
Unde-i beciul vinului.

SULTĂNICA :

Ah, 'nălțate împărate,
Da-ți-ar cel sfînt sănătate,
Cînd soarele a apus
Au intrat în crîșma mea
Trei drumeți cu mîndre plete,
Nalți în trup și lați în spete,
Trei pereți îi cuprindea.
Tremurai cînd te uitaii la ei.
Toată noaptea mi-au băut,

BCU IAȘI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Pînă-n ziuă s-au făcut.
Mi-au golit vreo nouă vase
Făr-a pune-un ban pe masă.
Cînd de bani am pomenit,
Unu-o palmă mi-a trintit.

ÎMPĂRATUL TURCESC:

Dă-le vin mormologiu,
Amestecat cu rachiu!
Dă-le vin cît ai putea,
C-am să trimit oastea mea,
Să ți-i lege cot la cot,
Să-ți plătească vinul tot.

NOVAC:

Hei, măi Niță, vărul meu,
Niță frățiorul meu,
Ține-ți sabia în brîu
Și te du colo în munți,
Că Gruița nu mai vine,
Nu cumva o fi murit?

TURCUL VITEAZ:

(fluieră a pagubă și a mirare)

NIȚĂ:

Alelei, liftă blestemată,
Sfînta zi de azi te bată.
Și te-a bate Dumnezeu
Cum ai prins pe vărul meu!
Și-așa bine mi-l legași
De-al tău roibaș, ca pe-un borfaș.
Hai, să mi te dai 'napoi
Să luptăm și amîndoi!

TURCUL VITEAZ:

(fluieră din nou)

NOVAC:

Măi, tu ești turc pe deplin
Sau te tragi din neam creștin?

TURCUL VITEAZ:

Ba eu creștin mă numesc,
Sînt din sînge românesc,
De pe pămînt moldovenesc.
Turcii țara mi-au călcat
Și de-acasă m-au furat.

BCU IAȘI UNIVERSITY LIBRARY

M-au crescut în legea lor,
Să fiu dușman creștinilor.

NOVAC:

Măi, tu din născare,
N-ai pe trup nici o-nsemnare?

TURCUL VITEAZ:

Uite-aicea sub bărbie
Am o pată vișinie!

NOVAC:

Vai, copilul meu pierdut
Și al meu fecior,
Fratele lui Gruișor.

TURCUL VITEAZ:

Vai, ursită ne-ndurată,
Tu, Novace, mi-ai fost tată!
Azi cu zile de-aș scăpa,
Eu de turci m-aș lepăda.
Alipi-m-aș iar de-ai mei,
Ca să lupt la cot cu ei!

NOVAC:

Ai să scapi, copilul meu!
Gruie, scumpe, ce-i cu tine.
Ce stai supărat?
Hainele ți-ai ponosit,
Banii ți-ai cheltuit
De te văd așa mihnit?

GRUIA:

Nu, tăicuță dragă!
Ci mă bat gîndurile de însurat
Și din cîte am văzut
Numai una mi-a plăcut.
Fata turcului bogat,
Soliman, din Calafat,
Sultănica-i zic pe nume.
Nu-i ca dînsa fată-n lume!
Nici o zînă, nici o floare
Nu-i ca ea fermecătoare!
E nepoată ne-mpărat,
Gîndurile mi le-a furat.

NOVAC :

O, tu român de neam,
Să iai fata unui turc ?
Schimbă-ţi portul tău român
Şi te-mbracă-n pot păgîn

GRUIA :

Nici părul nu l-oi tăia,
Nici portul nu l-oi schimba.

NOVAC :

Atuncea ce-i de făcut ?

GRUIA :

Am să plec s-o iau, Novace !

NOVAC :

Pleacă de o ia !

GRUIA :

Of, nepoată de-mpărat
Din oraşul Calafat !
O garoafă de mi-ai da
Mult mi-ai drege inima !
Dă-mi-o chiar cu mîna ta !

SULTĂNICA :

Na-ţi-o chiar cu mîna mea !

GRUIA :

Mîndră, nu-mi cîntaşi de mult,
Începe ca să te-ascult !

SULTĂNICA :

Sfatul meu, dintr-al tău cuvînt,
Am să încep şi-am să cînt
Hasan Paşa de-ar să vină,
De el nu ţi-e frică ţie ?

GRUIA :

Hei, las'să vie !
L-am pofti cu noi la masă.
Dac-o fi sătul de hrană,
Un baltag i-am da pomană.
Cîntă-ţi, mîndră, cîntecul
Că mi-e drag ca sufletul !

TOŢI CÎNTĂ :

Ăsta-i Gruia lui Novac (bis)
Ce-a făcut la turci pe plac. (bis)

BCU ASSOCIATION UNIVERSITY LIBRARY

Nici Novac nu s-a lăsat, (bis)
Pe Gruia l-a liberat. (bis)

HASAN-PAȘA :

Cine ești tu, măi lichea,
De vorbești cu mîndra mea ?

GRUIA :

Eu sînt Gruia lui Novac
Dar tu cine ești, măi pui de drac ?

HASAN-PAȘA :

Alelei, tu ești Gruia lui Novac,
Bătu-te-ar pustia
C-ai îndrăznit să-mi calci moșia !
Ia, să-mi dai tu mie seamă
Și să-mi dai pe murgul vamă !

GRUIA :

Eu pe murgul nu ți-l dau
Că mi-l dete Dumnezeu
Ca să-mi port avutul meu.

HASAN-PAȘA :

Gruia, ia să-mi da tu mie seamă
Și să-mi dai pe mîndra vamă !

GRUIA :

Eu pe mîndra nu ți-oi da
Că m-am cununat cu ea.

HASAN-PAȘA :

Gruia, ia să-mi dai tu mie seamă
Și să-mi dai pe paloș vamă !

GRUIA :

Eu pe paloș nu ți-l dau
Că mi-l dete tatăl meu
Să-ți rătez și capul tău.

SULTĂNICA :

Nu, nu ! Ia stați !
Luptă dreaptă ca să dați !
Oricare va birui,
Tot bărbatul meu va fi.

GRUIA :

Mîndră, știi, de astă vară
Cînd cosii vreo șapte clăi,
Virf la toate le pusei.

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Doar una din clăi clădită,
A rămas nevîrfuită.
Mîndră, știi ce mă gîndesc
Cu capul lui s-o vîrfuiesc!

TOȚI *cîntă încheierea:*

Mulți ani trăiască,
Mulți ani trăiască,
La mulți ani!

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

din Podu-Iloaiei, județul Iași.

Culeg: *Adăscăliței Vasile și Cireș Lucia, cercetătoare științifică, în ianuarie 1969. De la: Haimanu Constantin, 49 ani; Ciobanu Gheorghe, 30 ani; Niculici Petru, 19 ani; Ricter Mihai, 17 ani; Cojocaru Mihai, 36 ani; Cojocaru Ion, 40 ani ș.a.*

Personajele:

ANUL VECHI. Poartă cojoc pe dos, brîu cu clopoțel. În mînă duce o cîrjă de fier. Are barbă de strămătură, plete. Duce și o geantă.

ANUL NOU. Îmbracă costum național femeiesc. În mînă are un buzdugan.

GRIGORAȘ *(sau Gligoraș)*. Îmbracă costum național și căciulă împodobită cu mărgele. Are sabie și pistol.

OLTEANUL *(haiduc)*. Are costum național, pistol, sabie, căciulă cu mărgele.

IUȘCĂ *(haiduc)*. Poartă costum național. În mînă duce un buzdugan.

FURTUNĂ *(haiduc)*. Are costum național, plete. La brîu îi atîrnă un pistol.

MAIORUL. Are costum de milițian, cizme, sabie.

CĂPITANUL. *(Aceleași elemente)*.

COLONELUL. *(Se deosebește numai prin gradele de pe umăr)*.

MUZICANTUL. *(Este preferat un acordeonist)*.

ANUL VECHI:

Bună ziua, bună ziua!
Eu sînt Anul Vechi pe-acest pămînt,

Care cît am pătimit
Și barba mi s-a-nălbit.
Sînt bătrîn, rămas de tot,
Mă retrag că nu mai pot.

ANUL NOU:

Bună ziua, bună ziua!
Eu sînt Anul Nou ce bucură.
La mulți ani să vă fie!
Dar tu, bătrîne, cine ești,
Cu ce nume te numești?
Hai, răspunde la ce-ți vorbesc
Căci, de nu, cu-acest toiag te lovesc!

ANUL VECHI:

Dar tu, tinerică bălăioară,
Ce curaj te-a apucat,
Pe mine de m-ai întrebat?
Ești trimes de Dumnezeu
Să rămîi în locul meu?

ANUL NOU:

Eu sînt Anul Nou
Și-s trimes de Dumnezeu
Să rămîn în locul tău.

GRIGORAȘ:

De cînd haiducesc în lume
Grigoraș este-al meu nume
Și le spun la orișicare
Că-s bandit de codru mare.
Înainte de-a fi bandit
Eram un tînăr voinic
De tot poporul iubit
Și-am văzut că nu-i dreptate,
M-am apucat de hoțit frate.
C-un pistol și c-un cuțit,
Mulți ciocoi am nimicit.
Măi Oltene, vezi la brîu,
Numărul la bani nu-l știu.
Ce spui tu că ești fratele meu?
Că, de la Iași la Calafat
Speculanții-și fac de cap
Și cît timp vom fi în stare,
Noi amîndoi vom umbla.

Și spun cu jale mereu,
Trei haiduci am avut eu
Și-mi curg lacrămi pe obraz
Că nu știu unde-au rămas.

OLTEANUL:

Ești un căpitan vestit,
Atîția ani am haiducit,
Că de cînd umblăm prin sat
Și poliția ne-a aflat.
Uite, vin pe lîngă rîu
Trei cu armături la briu!
Și cum vin așa degrabă,
Tot de Grigoraș întreabă;
Tot de Grigoraș banditul,
Care știe-ntreg pămîntul.
Ziua bea și chefuiește,
Noaptea-n ciocoi nimicește
Și mulți bani agonisește.

GRIGORAȘ:

Hai să părăsim de-aici,
Ca să dăm și de haiduci!

ANUL Nou *(care este și soția lui Grigoraș)*:

Grigoraș, scumpul meu soț,
Și voi toți acești trei hoți!
Ascultați aici la mine,
C-am aflat eu foarte bine,
Căci un haiduc acum ne vine!

FURTUNĂ:

Ce frică m-a apucat,
De cînd am intrat în sat!
Măi, am tras o fugă bună,
C-așa-i trebuie lui Furtună.
Mi-a intrat o frică-n spate
De nu-mi iese pîn-la moarte.
Eu în sat pe cînd intram,
Trei ofițeri m-au zărit,
De parcă m-am sălbătăcit.
Dar cu planul meu secret,
Tot eu am rămas deștept.

IUȘCĂ:

Ce frumos e pe la sat,

Nu mă mai satur de stat!
Dar cunosc eu foarte bine,
Mulți se uită rău la mine,
Par că n-ar mai fi văzut
Om așa sălbătăcit!
Cine-a auzit de Iușcă
Limba-n gură i se mușcă.
Hai noroc, dom' Grigoraș,
Părăsit de ce mă lași?
Nu mai am inimă bună.
Unde-o fi plecat Furtună?

GRIGORAȘ:

Măi Iușcă, nu fii trăsnit,
Grigoraș nu-i rătăcit,
El a plecat să vadă
N-om găsi ceva de pradă?
Hai noroc, măi frățioare,
Sosiși de la vînătoare?
Spune-mi, dragă, ce-ai aflat
Și pe unde-ai mai umblat!
Ascultă, Iușcă, ce spun,
Nu-i un lucru tocmai bun.
Tu știi că ne urmărește
Un pluton ofițeresc?

IUȘCĂ:

De-astă veste n-am auzit.

MAIORUL:

Măi, cine știe unde-o fi
Și pe unde o hoți
Grigoraș cu-ai lui banditi,
Că de mult sînt urmăriți;
Cu trei haiduci dimpreună
Și nu le mai pot da de urmă!
Hai noroc, măi bo'ernaș,
Nu cumva ești Grigoraș?
Hai, răspunde mai curînd,
Că te-amestec cu pămînt!

GRIGORAȘ:

Ia-mi ascult-aici, maior!
Eu de mîna ta să mor?

Văd că-ți umblă mereu gura
Dar îți frec vătămătura.
OLTEANUL :
Nu mă vezi că sînt oltean ?
Ce privești ca un dușman ?
Căci cu paloșul de os,
Acuma-ți dau capul jos !
IUȘCĂ :
Nu vi-e teamă nici de Iușcă ?
Căci nici pasărea nu mișcă.
Hai, sictir de-aici, păgîne,
Că dau cu buzduganu-n tine !
MAIORUL :
Măi, singur am intrat în sat
Iar voi m-ați înconjurat.
Însă nu am frică de fel
Și mai chem un ajutor.
CĂPITANUL :
Să trăiți, uite c-am venit.
Lucru-acesta l-am dorit.
Care-i hoțul, domn maior,
Tot acuma să-l omor ! ?
Tu ești, boierașule.
Acuma-ți curg zilele !
Dar cu voi ce este, măi,
Ce-ați umplut țara de răi ?
De Futună-ați auzit ?
Uite-n mîna mea a venit.
Dar tu, Iușcă, ce-ai pățit ?
Hai, răspunde, nu sta mult
Că-ți suflu creieru-n vînt !
Jos cuțitele,
Jos și armele
Și iertați-vă cu mamele !
IUȘCĂ :
Ia, ascultă căpitane,
Cînd ți-oi trage zece palme !
Lasă gura, ofițere,
Că te las fără-de măsele !
Ce spui, dragă Grigoraș,
L-acești doi ne dăm legați ?

GRIGORAȘ:
Fii pe pace, frățioare,
Noi plecăm la vînătoare.
Înc-o mie de ostași
Nu-l leagă pe Grigoraș.
Haide, măi, nu mai umblați
Pe mine să mă legați!
Căci cu banda mea de hoți
Vă omor acum pe toți!
Hai, răspunde aici, maior,
Ți-ai chemat și ajutor?
Ce-ai crezut că dacă vine
O să bage spaima-n mine?
Nu destul c-a fost război
Și-am trăit ca vai de noi
Slugărind pe la ciocoi?
CĂPITANUL:
Domnu' maior, să trăiți,
Ne omoră-acești bandiți.
Tinerel n-aș vrea să mor.
Să mai chem un ajutor.
(Scoate un țignal și fluieră).
COLONELUL *spune sosind*:
Să trăiți, domnu' maior,
M-ați chemat la telefon,
Să vă vin în ajutor.
Măi, că tare-s obosit
Cît prin codri-am urmărit
O mare bandă de hoți!
O să-i prindem noi pe toți.
Dar voi, măi, cine sînteți,
Nu sînteți voi, măi, chiar hoți?
Ați venit așa prin lume?
Raportează, măi, și spune!
Care mai sînteți voi hoți,
Vă omor acum pe toți!
Aștia doi cînd au venit,
Voi cu toții ați sărit.
Însă și eu cînd am venit,
Arma-n jos că v-am lovit.
Lasă arma jos, măi cîine,

Ce stai și te uiți la mine!
Scoate lanțul, căpitane,
Și mi-l bagă la-nchisoare!

ANUL NOU:
Grigoraș, scumpul meu soț,
Noi, de-acuma, plecăm la gros.

CĂPITANUL:
Te rog, doamnă, nu vorbi,
Arestați acum veți fi!
Pîn-acuma ai vorbit
Și-acuma stai la tînguit?

GRIGORAȘ:
Hai, fraților, să cîntăm,
Că de-acuma la gros intrăm!

HAIDUCII *cîntă*:
Tînăr codru și frumos,
Ce stai cu crengile-n jos,
După Grigoraș duios,
Că e tînăr și frumos?
Și iar verde lemn de brad,
Grigoraș e-n lanț legat
Și nu se știe de scapă
Toată viața lui întreagă.
Și de-acuma n-o să-l vedeți
Patruzeci de ani întregi.
Plîngeți voi, haiduci bătrîni,
C-ați rămas fără-de stăpîni!

GRIGORAȘ:
Mă rog, domnilor ofițeri,
Și vă rog din răsputeri,
Cum de nu vă este jale
Să mă băgați la-nchisoare?
Eu vă spun de pe acuma
Că nu voi hoți cît lumea
Și mă jur că nu voi fi hoț
Chiar și cu haiducii toți.
Vă dau mii de milioane
Ca să-mi văd mînurile goale.

COLONELUL:
Dezlegat ești Grigoraș,
Un cîntec frumos să-mi lași;

Un cîntec de ve..e,
C-ai scăpat din pușcărie!
HAIDUCII *cîntă:*
I, ha, tra, la, la, la!
C-o scăpat Grigoraș, ia!
Fără ghete și căciulă,
Numai cu luleaua-n gură.
El te face ca să fugi
Peste văi și peste lunci.
GRIGORAȘ *către ofițeri:*
Armele, barbari păgîni,
Că pe geam v-azvîrl la cîini;
Armele să mi le dați.
Căci de mine nu scăpați!
MAIORUL:
Măi Grigoraș, fii cuminte,
Eu am copii și tu n-ai minte;
Eu vă rog să fiți iertați
Și cu noi mîna să dați!
MUZICA *interpretează o horă.*
TOȚI *joacă.*

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

din satul și comuna Sirețel, județul Iași.

Culege Nechita Eugenia, profesoară, la 29 și 30 mai 1964, de la Oprea Ion, 25 ani.

Personajele :

ANUL VECHI. Este îmbrăcat în haine bătrînești.

ANUL NOU. Poartă haine naționale, ca un tînăr obișnuit.

MERIȘOR *(haiduc)*. Poartă haine țărănești, pușcă.

CROIALĂ *(haiduc)*. Aceeași îmbrăcăminte.

NOVAC *(haiduc)*. Aceeași îmbrăcăminte.

URSULICĂ *(haiduc)*. Aceeași îmbrăcăminte.

SOȚIA LUI MERIȘOR. Este îmbrăcată în costum femeiesc național.

CĂPITANUL.

LOCOTENENTL Amîndoi ofițerii poartă haine militare.

ANUL VECHI :

Bună seara, oameni gospodari, cinstiți !
Despre mîne-așa să știți,
Că anul mi se-mplinește
Și viața mi se sfîrșește.
Și vă las în locul meu
Pe cinstitul Anul Nou.

ANUL NOU :

Bună seara, dragul meu !
Eu sînt trimis ca Anul Nou.
Dă-mi răspunsul, cine ești,
Cu ce nume te numești ?
Hai,răspunde mai curînd
Căci te bag acu-n pămînt !

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ANUL VECHI :
Dar, bine, măi !
Prea mare îndrăzneală ai avut,
Să mă întrebi pe mine cine sînt.
Eu sînt Anul Vechi.
Dar tu cine eşti ?
ANUL NOU :
Eu sînt Anul Nou trimis de sus,
Ca tu, An Vechi, să fii supus.
MERIŞOR :
Anul Nou ! Nu vă certaţi !
În loc să vă bucuraţi,
Că tu eşti *(se spune anul care vine)*...
De asta ai venit pe aici,
Să te cerţi cu-ai mei haiduci ?
CROIALĂ :
Mare spaimă m-a luat
De cînd codrii i-am lăsat.
Dar să ştiţi că urmăresc
Numai portul boieresc
Numai boieri cu moşie,
Să-i fac cum îmi place mie
Căci eu sînt haiducul Croială,
Care ochii am să vi-i scot afară,
Cu cuţitul meu cel mare.
Moarte fără lumînare.
MERIŞOR :
Luăm noi măsuri pentru omor.
Eu sînt haiducul Merişor,
Căci într-o luptă grea
Mi-am pierdut puterea mea.
I-auzi, măi, cornul cum sună,
Toţi haiducii mei s-adună !
Măi Croială, ai scăpat ?
Cum de nu te-au împuşcat ?
Măi, scoate cuţitul tău cel mare
Şi vreo două-ncărcătoare.
Căci ne vine un agent secret
De pe la regiment !
CROIALĂ :
Las' să vie căci nu-m pasă,
Că am buzdugan la bază !

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Una-n piept cînd i-oi lovi,
Pe cea lume s-a trezi
Şi-om vedea noi cum a fi.

LOCOTENENTUL :

Codrii şi munţii Carpaţi
De mine sînt colindaţi.
Mă, tu eşti şeful Merişor?
N-am răbdare, te omor!
Cu acest automat
Îţi sfîrşesc viaţa de-odat'!

MERIŞOR :

Măi, linişteşte-te mai bine,
Că doar mi-i milă de tine!
Te văd tînăr şi frumos,
Nu te tai că sînt milos.

LOCOTENENTUL :

Voi să mă tăieţi pe mine?

CĂPITANUL :

Dragi ofiţeri, să trăiţi!
Voi de Merişor nu ştiţi?
Mare jale e în ţară,
Merişor mereu omoară.
Într-un codru din Banat
Ce-am văzut m-am speriat.
Stau morţii numai în sînge,
Toată lumea stă şi plînge.
Cuţite, arme de foc,
Nu mai e de stat pe loc!
Că noi sîntem juraţi prin carte,
Ori o viaţă, ori o moarte.
Că eu sînt de la Stat major,
Ca să-l prind pe Merişor.
Dar aicea ce-i cu voi?
Daţi-vă trei paşi-napoi
Şi predaţi-vă din toate,
Că, de nu, schimbăm pe moarte!

MERIŞOR :

Mă, mii de morţi am spintecat
Şi la nimeni nu m-am dat.
Iar dacă daţi vreuna-n mine,
Sufletul jos vă rămîne!

CROIALĂ :
Ofiţerii la birou,
Că, de nu, îi tai ca pe-un bou!
De-mi mai vine vreun haiduc,
Regulat, de cap v-apuc
Şi la puţul sec vă duc!
URSULICĂ :
De cînd rătăcesc prin sate,
Măi frăţică, ce păcate!
De ieri n-am făcut omor,
Mi se pare multişor!
N-am atîta păr pe cap,
Cîţi în codri astăzi zac!
Dacă nu-ţi vine să crezi,
Hai în codri şi-ai să vezi
Boierii cum stau grămezi!
Unde-s codrii mai frumoşi,
Cum stau oasele pe jos.
Haiducii lui Merişor
Au făcut acest omor.
Merişor, bine-ai venit!
Şi Croială c-a sosit.
Măi, voi ştiţi ce o să fie,
Facem numai carne vie!
CĂPITANUL :
Măi, misiunea noastră-i grea.
Văd moartea în faţa mea.
Dintr-o groază de omor,
Să vezi valea Oltului,
Sub poalele codrului.
Ce-a făcut banda de hoţi?
Peste trei sute de morţi.
Măi, voi nu vă mai gîndiţi
Ca să nu mai omoriţi?
Ia, ascultă tu la mine,
Cine eşti şi ce-i cu tine?
Dacă tu eşti Merişor,
Tot acuma te omor!
MERIŞOR :
Iartă-te cu toţi, mai bine,
Ş-apoi mă leagă pe mine!

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Şi vorbeşte mai frumos,
Că îţi sare capul jos!

URSULICĂ:

Măi, am omorît eu mii,
Şi să mă tem azi de trei?
Să mă tem eu azi de tine?!
Bag singur cuţitu-n mine.
De-om trăi şi n-om muri,
Un haiduc pîn-ce-o veni
Cu ţăranii ăştia din sat
Nu prea este de vînat.
Codrii cine vrea să-i vadă,
Să vezi morţi cum stau grămadă.
Boieri mari, de-acu un an,
C-au supt vlaga din ţăran.
Codrii dacă s-ar desface,
Eu fac tot numai ce-mi place.
Eu sînt spaima codrilor,
Cu banda lui Merişor
De vă prind în mîna mea,
Tremurînd, dracul vă ia!
Şi-un Novac din codrii vine,
Arde pămîntul sub mine.
Merişor, eu mor de dor!
Voi aicea, fraţilor?!
Ce-i cu voi şi ce vreţi?
(Arătînd spre militari):
Ăştia-s buni de spînzurat!

CAPITANUL:

Măi, ascultaţi-mă pe mine!
Văd că-mi vine tot armată,
Viaţa noastră nu-i scăpată.
Dar cu tine ce-i, cucoană,
Eşti a lui Merişor babă?
Vorbeşte, muiere-ndată,
Dacă nu, eşti arestată!

SOŢIA MERIŞOR:

Căpitane, tu ce vreai?
Daţi-mi un cuţit să-l tai!
Căci eu sînt aşa miloasă,
De-i tai carnea pîn-la oase!

Și ce tot vă lăudați
Că noi sîntem arestați?
Lasă gura, dacă vrei,
Căci cu-acest cuțit te tai!
(Îi arată cuțitul pe care i l-au dat ceilalți).

MAIORUL:

Vă salut cu drag respect!
N-ați aflat ceva secret?
Căci pe la toate birourile
Sună receptoarele.
Că ceata lui Merișor
Nu se lasă de omor.
Prin codri cît am umblat,
Ce-am văzut, m-am speriat.
Sînt în gradul de maior,
N-am văzut atît omor.
Te apucă o mirare,
O moarte fulgerătoare.
Căci așa sîntem, o, soartă!
Știți curajul cum se poartă.
De trăit trăi-vom iar,
Dar să nu trăim în zadar.
Ofițeri veniți la mine,
Încărcați armele bine!
Uite, Merișor i-aici.
A venit cu trei haiduci!
Stați așa! Nu mișcă nimeni,
Armătura-o dați la mine!
Spune, măi, ce ai de spus,
Aști boieri tu i-ai distrus?
Un pas de faci, Merișor,
Tot acuma te omor!

NOVAC:

Ia, ascultă, măi maior,
Tu vrei viață ori omor?

MERIȘOR:

Ascultă, dragă soție,
Cum crezi tu și ce-o să fie?
Să predau armele lor
C-am făcut prea mult omor?
Dar, înainte de toate,

Să-mi cîntați un cîntec, frate!
Pe moarte și supărare,
Înainte de-nchisoare.

CEATA LUI MERIȘOR *cîntă*:
Foaie verde pai ovăz,
Merișor merge la gros.
Plînge codrul după el,
Că-i frumos și tinerel.
Măi, haiducilor, cîntați!
Căci de-acuma nu scăpați!
Plîngi și tu, dragă soție,
Că eu plec în pușcărie.
Pușcăria cea de piatră,
Unde n-am fost niciodată.
Vin jandarmii de mă leagă.
Doi mă leagă, doi mă-ntreabă,
Doi la temniță mă bagă.
În pivnița cu capac
Unde toți haiducii zac;
În pivniță, sub pămînt,
Unde n-am fost de cînd sînt.

SOȚIA LUI MERIȘOR:
Vai de mine, ce să fac,
Că-mi pierd soțul meu cel drag!
Măi haiduci, de ce-ați lăsat
Pe-al meu soț de l-au legat?
Să trăiți, dom'le maior,
Vi se roagă Merișor,
Să fie scăpat de toate
Și lăsat în libertate,
Că se lasă de hoție
Și e om de omenie.

MAIORUL:
Să-ți dăm drumul, Merișor,
Dar să nu mai faci omor.

CEATA LUI MERIȘOR *cîntă*:
I, ha, tra, la, la,
C-a scăpat Merișor, da!
Și-i o bucurie mare
C-a scăpat de la-nchisoare.

BCU Cluj / Central University Library

Hai, fraţilor, să hoţim,
Pe boieri să-i omorîm
Şi banii să-i împărţim:
Două părţi lui Merişor
Şi una haiducilor!
Codrule, frunză subţire,
Primeşte-mă iar în tine,
Că nimic nu ţi-oi strica,
Numa-o creacă ţi-oi tăia
Şi-ntr-însa voi agăţa
Arma şi tunica mea,
Puşca şi pistoalele
Geanta cu paralele!

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

TEATRUL CU SUBIECTE ISTORICE CONCRETE

Bazîndu-se mai puțin pe mitul general *(față de cum făcea teatrul de haiduci)*, teatrul din această categorie face referiri precise la epoci și personalități remarcabile.

Acest lucru ni-l arată variantele la:

— Ștefan cel Mare
— Stejarul din Borzești
— Pacea
— Căderea Berlinului

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

din satul și comuna Sireţel, judeţul Iași
Culege Nechita Eugenia, profesoară suplinitoare, în februarie 1965. De la Rusu Dumitru, 20 ani.

Personajele:

ȘTEFAN VODĂ.
ROMÂNUL I.
ROMÂNUL II.
POLONUL.
TURCUL.
VÎNĂTORUL.

TOȚI *cîntă*:

Măi haiduci și poloneji,
Veniți în temniță
De mă vedeți,
Cum stau în gratii chinuit,
Amărît, batjocorit
De păgînii ăștia de turci,
De spurcații îngroziți!
Veniți cu toții să cîntăm
Jalea pe care-o avem!
Iar cînd Ștefan o scăpa,
Țara ne vom apăra
Și pe turci îi vom tăia,
Din țară-i vom alunga.
(Se schimbă melodia)
Maică, scumpă maică,
Fiul tău dorit,
Vino, scumpă maică,
De-l vezi chinuit!

Temnița-i adîncă,
Zidul mă-nțioară.
Totuși, am o taină,
Vreau caz de scăpare (sic!).
Stau rezemat în coate,
Privesc printre gratii
Cum lumea se strecoară.
Dușmanii mă privesc.
De la maica am supt lapte,
Lapte dulce românesc
Și-am un singe, frățioare,
Singe haiducesc!

ȘTEFAN *către Românul I:*

Ce se-aude zgomot oare
De buciume la hotare?

ROMÂNUL I *către Ștefan:*

Tătarii năvălesc zbierînd,
Se văd și satele arzînd.
Ne iau copii, neveste, frați
Și-i duc în lanțuri robi, legați!

ȘTEFAN *către Turc:*

Cum de v-ați gîndit voi
Să intrați între noi?
Nu v-ați gîndit oare
Că la-ntors n-aveți scăpare?
Mai întîi pe loc să stăm
Și un cîntec să cîntăm!

TOȚI *cîntă:*

Am o țară mult iubită,
România e numită.
Iar dușmanii, vrînd s-o ia,
Au găsit viteji în ea.

TURCUL *către Românul I:*

Încercînd cu robi de suflet:
Turci, tătari și tot ce vrei,
Încercînd cu ei în frunte,
Mulți robi îmbrăcați în scute!

ROMÂNUL II *către Polon:*

Ștefan, Ștefan domn cel mare,
În lupte nebiruit!
Vine-o robie tătară

Și un turc exploatator
Țara să le-o-nchinăm lor!
TURCUL *către Ștefan:*
Viața, lasă-mi-o, de-ai vrea!
Niciodată n-oi călca
Tîlhărește-n țara ta.
Viața, lasă-mi-o, de-ai vrea!
POLONUL *către Turc:*
Cu oaste tu ne-ai biruit
Și pe noi tu ne-ai robit,
Dar acuma mi-ai căzut
La pămînt, ca să te-mpușc!
ȘTEFAN *către Românul I:*
Spuneți voi, haiduci viteji,
Cîți români mai sînt în vieți!
ROMÂNUL I *către Ștefan:*
Ne băturăm rău, Ștefane,
Cu-oștile năvălitoare.
ȘTEFAN *către toți:*
Ah, sabia mea, săbioară,
Iubita mea surioară!
Altădată prin alte-atacuri și războaie
Curgea sîngele șiroaie.
Și acum, de mă iubești,
Tu din teacă iar să-mi ieși,
Pe-acești dușmani să-i zdrobești!
Mai întîi, pe loc să stăm
Și un cîntec să cîntăm!
TOȚI *cîntă:*
Sus la munte stă de strajă
Oastea română vitează,
Să apere la hotare
De năvălirile tătare.
Ștefan, Ștefan domn cel mare.
Seamăn pe lume nu are,
Bate oștile tătare.
ȘTEFAN *către vînător:*
Sai mai iute, vînător,
Și tu, pui de roșior,
Căci potera tătărască
Vrea ca viața să-mi răpească!

BCU IAȘI CENTRU VECHI UNIVERSITY LIBRARY

VÎNĂTORUL *către turc:*

La pămînt cu voi culcați!
Voi, păgîni de turci spurcați,
Ce-ați căutat în țara mea?
Păi, se vede c-ați uitat
De bătaia ce-ați luat
În luptele din trecut!

TURCUL *către Vînător:*

Ne predăm, vă dăm și arme,
Vă lăsăm neasupriți,
Numai nu ne omorîți!

VÎNĂTORUL *către Turc:*

Păi, eu sînt falnic vînător
Ce împușc vrabia-n zbor,
Fie vultur sau dihor
Și pe tine mai ușor!
Pleacă-ți acum capul tău
Și să-mi cînți cîntecul meu:

TOȚI *cîntă:*

Eu sînt vînător în lume,
Vînător vestit;
Vînător ca mine altul
Nu s-a pomenit,
Ningă, ploaie sau trăsnească,
Fie ger sau vreme rea,
Numai flinta să-mi trăiască
Sub mantaua mea!
Căci eu sînt vînător în lume,
Vînător vestit,
Vînător ca mine altul
Nu s-a mai pomenit!

ȘTEFAN:

Măi, și-acum, de bucurie
Să-mi cîntați un cîntec mie!

TOȚI *cîntă:*

Ștefan, Ștefan domn cel mare,
Seamăn pe lume nu are,
A scăpat din închisoare,
Țara să ne-o apărăm
Și pe turci să-i alungăm
Pîn' dincolo de hotare,

BCU IAȘI - BIBLIOTECA UNIVERSITY LIBRARY

Să-i tăiem cu toţi mai tare
Ca nici unul să nu vie
Pe pămîntul României!
Anul Nou cu bucurie
A venit la noi;
Sănătate, bogăţie
Vă urăm şi noi!
Anul Nou cu voie bună,
Ploaie fără de furtună!
Pace vouă-ntre popoare,
Pace şi la noi în ţară!
Muncitori şi dragi ţărani,
La anul şi la mulţi ani!
La mulţi ani cu bucurie,
La mulţi ani cu veselie!

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

din satul Homița, comuna Cristești, județul Iași

Culege *Timoite Maria, profesoară suplinitoare. La 29 decembrie 1966. De la Apetri Aurel. 21 ani.*

PERSONAJELE:

ROMÂNAȘUL. Este îmbrăcat în haine naționale. În mînă are un buzdugan *(al cărui vîrf este ornat cu șuvițe de hîrtie creponată).*

STEJARUL. Poartă costum verde. Și pe cap are un coif verde. În mînă are armă.

ÎMPĂRATUL. Are haine verzi, o mantie roșie pe umeri, coroană pe cap — terminată cu un coif pe care sînt desenate scene de luptă. În mînă are sabie.

FLUIERARUL. Îmbracă haine obișnuite.

Cel dintîi intră în casă ROMÂNAȘUL. El spune:

Ani de veselie, ani de bucurie,
Primiți, cinstiți ascultători.
Căci seara cea de mult dorită
La noi iarăși a venit!

STEJARUL *intră după rostirea acestor cuvinte* ROMÂNAȘUL *spune:*

Frate, frate de stejar,
Lasă-mă să tai un par,
Să fac osie la car!

STEJARUL:

Frățioare, Românaș,
Vrei tu parul să ți-l las,
Dac-ai face tu din el
Buzdugan de voinicel

Și o ghioagă nestrujită,
Și cu dînsa te-ai lupta,
Să-ți aperi moșia ta?

ROMÂNAȘUL:

Cornule, de ce te-ndoi?
De o creangă te jupoi,
Să fac prăjină la boi,
S-alung leșii și tătarii,
Să rămînă cei mai mari,
Să rămînă Ștefan vodă,
Că cu ghioga și cu vorba
El a-ntemeiat Moldova.

STEJARUL:

Dacă vrei să te încrezi,
Un cîntec să-mi aprubezi!

ROMÂNAȘUL *cîntă:*

S-a dus Stejar sus la munte
Că acolo-s prade multe,
Stejar bea și veselește
Și de haiduci nu gîndește.

IMPĂRATUL intră acum și spune:

Măi, cum de-ați îndrăznit,
Într-al meu codru de-ați venit
Și v-ați pus voi pe cîntat,
De răsună codru-n lat?
O, sabia mea, săbioară,
Iubita mea surioară!
Prin multe atacuri și războaie
Făceai sîngele șiroaie.
Și acum, de mă iubești,
Tu din teaca ta să ieși,
Pe cel dușman să-l zdrobești!
Dă arma ta la mine,
(SPUNE ACEASTA CĂTRE ROMÂNAȘ)
Și la închisoare cu tine!

STEJARUL:

Predă-te, Românaș, legat,
Că, de nu, mori împușcat!

ROMÂNAȘUL:

Nu-s picioare de la pat

Să mă dau vouă legat!

STEJARUL:

Predă-te, Românaș, legat,
Că, de nu, mori împușcat!

ROMÂNAȘUL:

Nu-s muiere cu năframă,
Să mă dau vouă pe seamă!

STEJARUL:

Predă-te, Românaș, legat,
Că, de nu, mori împușcat!

ROMÂNAȘUL:

Eu mă dau vouă legat
Dar o să dați voi singuri seamă
De așa mare-ndrăzneală.
(CÎNTĂ)
O, maică, scumpă maică,
O, fiul tău dorit,
O, vino să-l vezi, maică,
Cum este chinuit!
Cum lanțuri îl zugrumă
Și pivnița-i adîncă,
Și dorul de pădure
Grozav îl mai mănîncă.
(VORBIT)
Măi, ce să vă dau eu vouă,
De aici să fiu scăpat
Și din lanțuri deslegat?

STEJARUL:

De ne-ai da tu ce ne-ai da,
De aici nu vei scăpa!

ROMÂNAȘUL:

Vă dau o pungă mare cu bani,
De aici să fiu scăpat
Și din lanțuri deslegat!

ÎMPĂRATUL:

Ia punga mare cu bani.
Să avem de băut și de mîncat
Și din lanțuri deslegat!

ROMÂNAȘUL:

Vîră mîna-ntre pistoale!
Vei găsi o pungă mare.

STEJARUL :

Sai în sus, măi Românele,
C-ai scăpat de lanțuri grele!

TOȚI *cîntă.* FLUIERARUL *cîntă din fluier :*

Mulți ani trăiască.
La mulți ani!

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

din satul Todirești, comuna Stroești, județul Iași

Culeg studenții : Atanasiu Dumitru, Simionovici Elena, Șuiu Rodica, la 27 decembrie 1967 (Imprimare magnetofon). De la tinerii : Balcan Dumitru, 17 ani ; Amariei Dumitru, 17 ani ; Tudorache Vasile, 21 ani ; Buzatu Dumitru, 18 ani ș. a.

Personajele :

GENERALUL ROMÂN.
CĂPITANUL ROMÂN. Amîndoi poartă costume ofițerești românești culoarea care domină fiind cea kaki.
GENERALUL RUS.
CĂPITANUL RUS. Costumele acestora sînt de culoare gri-închis.
GENERALUL NEAMȚ
MAREȘALUL NEAMȚ *(Hitler)*.
COLONELUL NEAMȚ.
CĂPITANUL NEAMȚ. Toți aceștia poartă costume militare de culoare „nurie", bleu-marine.
În tradiția locală, spectacolul se mai numește și „Încheierea armistițiului".

GENERALUL ROMÂN :
Ne-ajunge, frate dragă,
Lumea după pace-aleargă.
GENERALUL RUS :
Bine, bine, să luptăm.
Pacea ca să cîștigăm.
Amîndoi să ne unim

Şi pe nemţi să-i fugărim
Pînă la ei, la Berlin.
GENERALUL ROMÂN:
Generale, ne unim
Şi pe nemţi să-i fugărim
Pînă la ei, la Berlin.
Asta-i fiara cea turbată
Ce ţine-o lume-ncurcată.
De cînd războiu-a-nceput
Multă lume a murit;
Multă lume-a subjugat,
Tot pămîntul l-a-ncurcat.
Ne unim cu toţi de-acum,
Să mergem pe-acelaşi drum!
GENERALUL RUS:
Bine, frate generale,
Amîndoi să ne unim
Şi cît ai bate din palme,
Gîndu să-l îndeplinim.
Să mergem ca nişte lei,
Pînă la Carpaţii tăi!
Fiindcă împreună luptăm,
Un cîntec să cîntăm!
ROMÂNII şi RUŞII *cîntă:*
De la Bucureşti la vale,
Leano, Lenuţa mea, Leano,
Merge-un regiment calare.
Militarii merg cîntînd,
Ofiţerii comandînd.
Bate pasul, măi băiete,
Nu te mai gîndi la fete.
Căci fetele te-au uitat
Din seara cînd ai plecat.
CĂPITANUL ROMÂN:
Generale, stai pe loc,
Sufletul mi-i plin de foc.
GENERALUL NEAMŢ:
Să trăiţi, Măria Ta,
(Se adresează lui Hitler)
Şi-al Germaniei erou!

Ce mai spui, măi, dragă Hitler,
Ne faci Rusia cadou?
Să cuprinzi tu Europa
Ca să fim doar noi stăpîni,
Cum spuneai odinioară,
De unguri și de români?!
Acum, dragă mareșale,
Vezi românul cea făcut?
Cel mai mult și cel mai tare
Tocmai că ne părăsește
Cînd nevoia e mai mare.
Cînd anglo-americanii,
Pe la spate ne luară,
Tot atuncea și românii
Cu rușii se aliară.

MAREȘALUL HITLER:

Generale, vom cuprinde
Europa cea bătrînă,
Dar mai frîntă decît toate
Va fi oștirea română.
Vom zdrobi oastea română,
Vom zdrobi oastea rusească,
Von zdrobi o lume-ntreagă,
Doar Germania să trăiască.
Acum, dragă generale,
Adună-ți armata ta
Și cu dînsa vei pleca
Pe cîmpia României,
Pînă la armata Rusiei,
Care acolo, împreună
Cu armatele române,
Caută să ne zdrobească.
Pînă la urmă să luptăm,
România s-o cîștigăm.

GENERALUL NEAMȚ:

Ia, ascultă colonele,
Împreună de vom lupta
Și cu toții vom cădea,
Amîndoi să ne unim,
Gîndul să-l îndeplinim.

Eu voi pune tot la cale;
Voi trimite-armată mare,
Să batem pe-aceşti români,
Să rămînem noi stăpîni.
Adună-ţi armata ta
Şi-n România vei pleca,
Ca nişte lei să luptăm
Şi România s-o cîştigăm!

COLONELUL NEAMŢ:
Armatele noastre
De mult sînt adunate
Şi în România sînt plecate.

GENERALUL ROMÂN:
Ia, ascultă generale,
Ce veşti ne mai aduci
De la prietenii noştri ruşi?

GENERALUL RUS:
Veste bună, generale,
Am pornit cu toţi la vale,
Cu neamţul să ne batem,
România s-o scoatem.

GENERALUL ROMÂN:
Nemţi hapsîni, măi, liftă rea!
Ce-aţi căutat în ţara mea?
Voi acuma aţi uitat
Ce bătaie aţi mîncat
În războiul din trecut
Ce tot cu noi l-aţi avut?
La Oituz şi la Mărăşti,
Pe cîmpia, Mărăşeşti?
De-acuma mult nu va dura
Şi-n Berlin noi vom intra,
Pe Hitler l-om aresta,
Pe voi toţi v-om împuşca,
Ca să ştie omenirea
C-aţi adus nenorocirea!

MAREŞALUL HITLER:
De-o cădea pe noi duşmanul,
Eu singur nu mă ucid,
Căci duşmanul nu mă prinde,
Căci eu fug ca un rapid.

BCU IAŞI / UNIVERSITY LIBRARY

GENERALUL NEAMȚ:
Cine știe-n astă lume
Să-mi spună și mie-acuma
Cam ce poate ca să fie
În această jucărie.
Nimenea nu vrea să-mi spună
Dar s-a văzut de la-nceput
Că războiul l-am pierdut.
Și-am să-ncerc încetișor
Singurel să mă omor.

CĂPITANUL NEAMȚ:
Generale, ce gîndești,
Vrei chiar să mă prăpădești?
Stai puțin și te gîndește
Și spre Răsărit pornește.
Căci dacă vin din Răsărit,
Sînt sigur că m-am prăpădit.

GENERALUL NEAMȚ:
Căpitane eu-ți ordon
Să nu fii așa ploconi.
Ci să te gîndești mai bine
Cine vorbește cu tine.
Hai, poftiți și nu mai stați,
Rusia de ocupați.
Și să nu veniți-napoi
Fără victorie-n război!

CĂPITANUL NEAMȚ:
Să trăiți, domn' general,
Eu răspund l-acest semnal.
Din Berlin cînd am plecat
Lui Hitler cuvînt i-am dat:
Nu ne-ntoarcem înapoi
Fără victorie-n război.

GENERALUL RUS:
Stați puțin, mai binișor,
Să vă dăm noi ajutor!
Vino-ncoace, măi vecine,
Și tu, prietene române,
Să le arătăm noi lor

Căci am pornit
Pe drumul gloriei,
Pe calea victoriei!
Căpitane, arestează-i
Și pe urmă cercetează-i!

CĂPITANUL ROMÂN:

Dar cu voi ce-i, măi păgîni,
De călcați pămînt român?
Nu vi-i frică ca-ți muri
Și pămîntul v-a-nghiți?
Hai, măi frați să ne unim
Și pe nemți să-i fugărim,
Să-i scoatem din țar-afară,
Să-i mînăm peste hotară!
Și acu', vă rog frumos,
Să lăsați săbiile jos!
Dac-aveți bună plăcere,
Lăsați-le fără-ntîrziere!

GENERALUL ROMÂN:

O, tu, mîndre generale,
Șeful trupelor germane!
Ce te ții mîndru și tare?
Eu aș spune mai întîi
Să ne batem amîndoi
Și care va rămînea
Acela se va preda
Cu toată armata sa.
O, tu, neamț, liftă păgînă,
Ah, mînca-ți-ar carnea cîinii.
Căci de-atît de rău ce-mi ești,
Nici la cîini nu trebuiești!
Căpitane, fii atent
Și cît poți de vigilent.
Căci acești trei nemți spurcați
Trebuie încătușați.

COLONELUL NEAMȚ:

Înspre România cînd am plecat,
Rusul ne-a înapoiat,
Hai, măi frați, să ne unim
Și pe rus să-l fugărim,

Să nu creadă că ne predăm
Şi România le-o dăm!
Să-i scoatem din ţar-afară,
Să-i mînăm peste hotară,
Să cîştigăm victoria iară!

GENERALUL RUS:
Măi, tu de-ngîmfat ce eşti,
Dup-averi te prăpădeşti!
Ori îţi tai capul ca la ciine,
Ori mi te omor, păgîne!

CĂPITANUL NEAMŢ:
Căpitane, te-aş ruga,
Numai dacă vrei mata,
De m-aliez cu tine
Cred că treaba merge bine.

CĂPITANUL RUS:
Un ciine ca tine
Nu poate să fie prieten cu mine.
Poţi să fii prieten pe lume
Numai cu urşii din pădure.

CĂPITANUL NEAMŢ:
Căpitane, te-aş ruga,
Numai dacă vrei mata,
Voie nouă să ne dai
Şi un cîntec să cîntăm
Pentru jalea ce-o avem.

NEMŢII *cîntă*:
Sînt în haina militară
Am aproape sase ani,
Fac serviciul de catană
În această garnizoană
Şi cu drag ne instruim.
Comandanţii ştie multe
Şi ne-nvaţă şi pe noi,
Cum să stăm cu arma-n mînă
Şi să fim pe ea stăpîni,
Contra unui nou război.
Ofiţerii ştie, ştie (sic!)
Şi ne-nvaţă şi pe noi

Cum să ocupăm o creastă
Cu mitraliera-n braţă
Şi să fim şi noi ca ei.
Ce te faci tu, frăţioare,
Cînd gagica te-a lăsat?
Ea în lipsa ta de-acasă,
La căsuţa luminoasă,
Ea pe altul şi-a luat.
Dar, ce-mi pasă mie-acuma
De ceea ce-mi face ea?
Eu mi-am schimbat cariera,
Mi-am luat mitraliera
Şi mă simt mai fericit.

COLONELUL NEAMŢ:

Ah, ce zile-am mai ajuns,
Negura pe ochi s-a pus,
Căci de cînd sînt înarmat
Armele nu le-am predat.
Dar acuma mă predau
Şi armele vouă vi le dau
Şi vă rog ca pe-ai mei fraţi,
Libertate să ne daţi.
Sînt în haina militară,

GENERALUL ROMÂN:

Decît să vă dăm libertate,
Mai bine un glonte-n spate
Şi-ncă unul sub bărbie,
Să mi te saturi de avuţie!

GENERALUL RUS:

Ia-ţi adio, generale,
De la părerile tale!
Armata mea, măi frăţioare,
Te va pune sub picioare.

CĂPITANUL RUS:

Căpitane, căpitane,
Şi de tine-i mare jale.
Trupul tău cel îngîmfat,
În foc va fi aruncat!
Să nu vă credeţi voi stăpîni,
Cum vă spun şi alţi păgîni,
Că voi cu tactica voastră

Ocupați Rusia noastră.

CĂPITANUL NEAMȚ :

Cum se poate să nu cred ?
Fiindc-acuma singur văd
Și mă rog ca la-ai mei frați,
Libertate să ne dați.

CĂPITANUL ROMÂN :

Cum să-ți dăm noi libertate,
Dacă tu nouă ne-ai vrut moarte ?
Libertate poți să ai
După ce întri în rai
Să te-ntîlnești cu-ai tăi bunici
Care nu mai sînt pe-aici.

GENERALUL RUS :

Căpitane, căpitane !
Îi vezi cu-aceste armate
Ce umblă prin țările toate
După averi și palate ?
Dar acum lor li s-a-nfundat.
Să le facem noi palate
Din vreo patru scînduri late
Și-o să steie-n ele toate,
Mai bine ca în palate.

GENERALUL NEAMȚ :

Căpitane de ce stai,
Trupa ta unde o ai ?
Tu o ții la adăpost ?
Te știam deștept nu prost.
Tot ce e să fie-n stare
Să se ție pe picioare,
Cînd i-ai da o armă-n mînă,
Să distrugă nu în glumă !
Din Berlin cînd am plecat
Hitler știi ce-a ordonat,
Să trecem prin foc și pară.
Dar acuma, pîn-la vară,
Toat-armata s-o supui
Și la picioare s-o pui !

GENERALUL RUS :

Predă arma și pistolul

Și te dă cu binișorul!
Căci acest pistol, măi frate,
Are gloanțe fermecate
Și cînd văd un Frit ca tine,
Zboară după el și-un cîine!

CĂPITANUL NEAMȚ:
Generale, generale,
Inima îmi bate tare,
Brațele mi se înmoaie,
Picioarele mi se-ndoaie!

GENERALUL RUS:
Văd că nu ți-i așa bine
Și te uiți urît la mine.
Dar mai ai ceva de făcut,
Doar să nu te dai pierdut!

GENERALUL NEAMȚ:
Eu mă dau vouă supus.
Nu mai am nimic de spus.
De-acum, faceți ce știți cu mine,
Că eu nu mă simt prea bine!

CĂPITANUL NEAMȚ:
Cum se poate, generale,
Să-ți schimbi părerile tale?
Tu, ca general de-armată,
Să predai Germania toată?

GENERALUL NEAMȚ:
Nu știu nici eu ce să fac,
Să vă fac vouă pe plac.
V-ați lăsat în baza mea,
Că ocup eu Rusia.

CĂPITANUL NEAMȚ:
Generale, vino-n grabă,
Să fugim cu-armata-ntreagă!
Căci de dă rusul atacul,
Sînt sigur că ne ia dracul.

GENERALUL NEAMȚ:
Cum de nu ți-e rușine
Să vorbești așa cu mine?
Eu cu grad de general,
Tu mucos de căpitan!

Nu mai sta în faţa mea
Că un glonţ în piept ţi-oi da!

GENERALUL ROMÂN:

Nu vă mai certaţi degeaba,
Aminaţi pe mîine treaba!
Armele vor fi luate de noi
Şi-aruncate la gunoi!

CĂPITANUL NEAMŢ:

Ia ascultă, generale,
Nu ne-ajunge nouă oare
De cinci ani de cînd luptăm
Şi nimic nu cîştigăm?
Mai bine-ar fi să ne-mpăcăm
Şi o pace să-ncheiem!

GENERALUL ROMÂN:

Ia, ascultă generale,
Libertate îţi vom da,
Şi dacă vei mai căuta
Război cu ţara mea,
Capul ţi l-oi reteza
Chiar cu săbioara mea.
Căci cît sînt pe lume viu,
De nimeni nu vreau să ştiu.
Căpitane, acest ordin îl vom executa
Şi nemţilor libertatea le vom da.

CĂPITANUL ROMÂN:

Generale, să trăieşti,
Pe acest pămînt cît eşti!
Ordinul Măriei tale
L-am înţeles foarte tare
Şi l-am pus în executare.
Ascultă, Măria Ta,
Libertate îţi vom da
Dar şi-un cîntec vom cînta.

TOŢI *cîntă*: Înalt, frumos ca bradul,
Măicuţa m-a făcut.
La luptă şi la horă,
La toate-s priceput.
Cînd am plecat de-acasă
Măicuţa mea plîngea
Şi suspina cu jale

Că nu m-o mai vedea.
Și-atunci copila popii
Mă săruta cu dor
Și mi-a șoptit: „bădiță,
Să vii biruitor!"
Iar eu, scoțind inelul
Pe deget i l-am pus,
Pe ochi am sărutat-o
Și la război m-am dus.

GENERALUL RUS:

Fraților, vă rog poftiți,
Pentru pace iscăliți!
Semnătura să ne fie,
Pentru toți, doar bucurie!

TOȚI *strigă:*

Ura!

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

TEATRUL POPULAR PROPRIU-ZIS DE CERTĂ STRUCTURĂ ȘI ORIGINE CULTĂ, FOLCLORIZAT

Deși mai bogat decît izbutim noi s-o susținem prin texte convingătoare, acest gen de spectacole este bine reprezentat de MOVILA LUI BURCEL.

Din păcate, exemple la fel de clare oferă materiale din afara teritoriului administrativ delimitat, la care noi ne-am oprit.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

din satul și comuna Miroslăvești ,județul Iași.

Culeg: *Adăscăliței Vasile și Cireș Lucia, cercetătoare științifică, în ianuarie 1969. De la: Hogaș Ion, 19 ani; Lupu Jenică, 19 ani; Valeanu Ion, 16 ani; Balașa Gheorghe, 18 ani; Andrei Olga, 21 ani și Păduraru Maria, 19 ani.*

Personajele:

TURCUL. Este îmbrăcat în costum ofițeresc românesc.

IROZII (sau Irodaii). Sînt în număr de 4. Au căciuli cu hurmuz, înalte de aproximativ 12 cm, cu modele în cruce, cu floricele de hîrtie cerată, cu pampoane de păr de cal, cu crenguțe de brad. Îmbracă costume „de cooperativă".

FETELE la irozi sînt în număr de două. Poartă haine femeiești obișnuite.

MUZICANTUL. Este preferat un acordeonist.

Intrați în casă, irozii joacă o horă de mînă la care se spun strigături ca:

Ai, săracii irodari,
Zice lumea că-s tîlhari,
Nu-s tîlhari de boi, de cai,
Ci-s tîlhari de fete mari.
Hei, hurmuz de cel bătut,
Ca și-n vremea de demult!
Să jucăm un joc de mînă,
Îl țîi minte-o săptămînă,
Săptămîna care vine.

BCU IASI / CENTRUL UNIVERSITAR LIBRARY

Că sînt sătul eu de tine.
Nu-mi pare rău după sat,
Îmi pare rău ce-am lăsat;
Am lăsat vreo trei amante
Și mai am de iubit șapte.

La hora de mînă se pot prinde și gospodarii. Apoi muzica va cînta o sîrbă, la care irozii strigă:

Păsărică galbenă,
Vino și mă leagănă;
Să nu cadă leagăn' jos!
Că sînt fată dezmierdată

CĂPITANUL NEAMȚ:

Și nu pot să stau culcată.
Cînd pun capul căpătîi,
La tine mă gîndesc întîi.
Vai de mine iar îi sară
Și mă bate mama iară!
Să mă bată cît de rău,
Pentru puiu rabd și eu;
Să mă bată cît de tare,
Pentru puiu nu mă doare!

Cu aceasta se încheie jocul. Gospodarul oferă bani și spune tare ce sumă anume. Irozii pleacă la altă casă.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

din satul și comuna Moțca, raionul Pașcani.
Culege Adăscăliței Vasile, în 1962, de la Dascăliță Ion, 43 ani.

Personajele:

ÎMPĂRATUL. Este îmbrăcat în haine roșii, peste care poartă o mantie roșie. În mînă are buzdugan.
BURCEL.
ȚĂRANUL I.
ȚĂRANUL II.

Într-o zi de sărbătoare,
Într-o zi cu sfîntul soare,
Clopotele trăgeau,
Văile răsunau.
Clopotele lumea înveseleau,
Soarele cu aur o-nvelea.

ÎMPĂRATUL *intră.*
ȚĂRANUL *își continuă recitarea.*

Iată, mări, se ivea
(Arată spre împărat, pe care — în general — îl consideră drept Ștefan vodă —).
Ștefan vodă cel vestit,
Domnul cel nebiruit.
El pe cal încăleca
Și cu mulți voinici pleca
De la scara curții lui,
La biserică-n Vaslui.
Cînd, aproape de plecare,
Se aude-n depărtare
Glas de om chiuind tare.
BURCEL, *de afară, chiuie și pocnește din bici:*

Hăis, cea, bourean,
Trage brazda pe tăpşan!

IMPĂRATUL:

Auzit-aţi auzit,
Glas de român necăjit?

ŢĂRANUL II:

Să trăiţi, Măria ta,
Pe român l-om căuta
Şi oriunde l-om găsi,
Cu el aici vom veni.

ŢĂRANUL II îi strigă lui Burcel:

Măi, ţărane necăjit,
Ce te-apuci de plugărit?
Lasă plugul pe ogor
Şi să vii la domnitor!

BURCEL vine în faţa Împăratului.

IMPĂRATUL:

Măi, ţărane, să n-ai teamă,
Spune nouă cum te cheamă!

BURCEL:

Teamă n-am că sînt român;
Teamă n-am că-mi eşti stăpîn.
Tu eşti Ştefan, domn cel mare,
Care seamăn-n lume n-are.
Şi eu sînt şoiman Burcel,
Puişor de voinicel.

IMPĂRATUL:

Să trăieşti dacă n-ai teamă,
Dă-ne nouă bună seamă!
Cum de te-ai păcătuit
Să te apuci de plugărit
Tocma-n zi de sărbătoare,
Tocma-n zi de închinare?

BURCEL:

Doamne, pun mîna la piept
Şi mă jur, şi spun cu drept
Pînă n-ajungeam plugar
Aveam falnic armăsar
Şi o ghioagă nestrujită,
Cu piroane ţintuită,
Care, cînd o învîrteam,

BCU IAŞI CRAIOVA UNIVERSITY LIBRARY

Proaşcă prin duşmani făceam,
Cîte opt pe loc turteam.
Alelei, pe cînd eram
Om întreg de mă luptam,
Multe capete-am sfărîmat,
De tătari şi de lifteni
Şi de falnici ungureni.
Dar, în foc la Războieni
Mi-a căzut ghioaga din mînă.
Dar n-a căzut numai ea,
A căzut şi mîna mea,
Cu păginu-alături ea.
Căci de-atunci n-am ce să fac,
C-am ajuns un biet sărac.
N-am nici casă, n-am nici jug,
Nici juncani ca să-i înjug.
Toată vara m-am rugat
De boierii de prin sat,
Să-mi dea plugul ca să ar.
Dar mi-a fost ruga-n zadar.
Atunci, Doamne, mă luai,
La tătar cînd mă dusei,
Un bou mare că luai
Şi de lucru m-apucai.
Că săracul n-are soare,
Numai zile lucrătoare.

TĂRANUL I:

Domnul Ştefan asculta
Şi din gură-i cuvînta.

ÎMPĂRATUL:

Măi, Burcele, fătul meu,
Uite ce-ţi hotărăsc eu!
Ia-ţi moşia-n răzăşie
Şi un plug cu şase boi,
Să pleci bogat de la noi!
Pe movilă să te-aşezi,
Că stejar să priveghezi.
Cînd duşmanii îi-ai vedea
C-au intrat în ţara mea,
Tu să strigi cît ai putea:
„Sai, Ştefane, la hotare,

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

C-a intrat sabia-n țară!"
Atunci eu de-oi auzi,
Ca un smeu m-oi repezi
Și nici urmă n-oi vedea,
De dușmani, în țara mea.

TOȚI cîntă :

Rămîneți cu bine
Și fiți fericiți,
Să vă dea Domnul
Tot ce doriți!
Mulți ani trăiască,
Mulți ani trăiască,
Mulți ani, mulți ani,
Anul 196... să vă fie cu succes,
Care-ați fost aici de față,
Cred că toți ați înțeles!

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ANEXE

Fotografii de Axinte Popa, de la Muzeul Etnografic al Moldovei din Iași

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Masca de capră confecționată din spic de stuf, de la Epureni — Iași

BCU IASI / LIBRARY

„Capra" în picioare cu moșneagul său la Țibana — Iași

BCU IAȘI CENTRU VECHI LIBRARY

Masca de capră, purtată pe mînă, la Voinești — Iași

BCU IAȘI SERIALS LIBRARY

Capră cu coroană de cap de om întîlnită în satul Heci, comuna Lespezi — Iași

Capră alcătuită din bîrnețe, la Butea — Iași

BCU IAȘI ... LIBRARY

Arnăut din alaiul caprei de la Heci, comuna Lespezi — Iași

Alaiul caprei la Mirosloveşti — Iaşi

BCU IASI CENTRAL LIBRARY

„Gătitii" din alaiul caprei de la Voinești — Iași

Alaiul caprei la Butea — Iași

Alaiul caprei la Victoria — Iași, caracterizat prin prezența multor elemente de bilci

„Uursul" de la Butea — Iași

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Un căluț din cei patru care pot fi întîlniți la alaiul din Cepleniţa — Iași

„Căiuții" de la Șipote — Iași

Alaiul cu caii la Muncelu de Sus — Iași.

„Căiuții" la Gura-Bîdiliței, comuna Vînătorii — Iași

BCU IASI / CENTRU DE CARTY LIBRARY

Masca de cerb la Mogoșești — Iași

BCU IAȘI CENTRAL LIBRARY

Mască de cerb din Liteni, comuna Belcești — Iași

BCU IAȘI ... ERSITY LIBRARY

„Cerbii" din alaiul cerbilor de la Costești — Iași

Cițiva din ursarii ce însoțesc masca cerbului la Liteni — Belcești

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Alaiul cerbului la Moţca — Iaşi

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Alaiul cerbului la Balș — Iași

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Masca boului la Sinești — Iași

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Cîțiva din *moșnegii* ce însoțesc masca *boului* la Sinești — Iași

Alaiul boului la Sinești — Iași

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

„Struțul" de la Mădirjac — Iași

BCU IASI / CENTRAL LIBRARY

O parte din alaiul leului de la Bura Bîdiliței — comuna Vînătorii — Iași

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

„Roșiorii cu fetele" la Gura-Bidiliței, comuna Vînătorii — Iași

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

„Impăratul" (la mijloc) din alaiul de Jieni de la Horlești — Iași

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

„Banda lui Jianu" din Mogoșești—Iași

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

„Banda lui Bujor" din Plugari — Iasi

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ATESTĂRI ASUPRA RASPÎNDIRII TEATRULUI FOLCLORIC ÎN JUDEȚUL IAȘI

U.

R.

S.

S.

IAȘI

Tabăra H
Andrieșeni J8W RZ
Bivolari WW W
Buhăieni 8D
Plugari 8RW
Spineni 8J
Onești 8
Sipote 8B
Zăbolotenii 8
Rășcani 8B W
Trifești 8W
Dolani V8
Mărut J
Zagavia J
Finițnele 8O
Vlădeni J R 8
Perieni H
Slobozia P8M
Slicleria J
Bădeni J8
Siretel JMBCW8WN
Fagel 8
Ceplenița JW
Buhalnița RU
Colnari B
Vipătari B
Lespezi J
Dumbrava 8
Hodora O8
Cirjoaia J
Ionești A
Oudo J
Tătărești JP8
Nori 8J
Bursuc-Deal W
Todirești 8
Străiești B
Băiceni 8
Salu Nou H
Munteni B
Belcești B U 8
Hermita 8J8
Conțești 8
Valea Seacă FWVM
Gura Bădiliței H
Băiceni A6BJ8
Bâlș 8
Epureni 8J
H Peșteana
Victoria W
Hărmănești TJ Vechi
Bărbătești 8
Boureni O
Podișul 8
Spinoasa 8
Cristești 8
Tăpile 6 AJ
Hărmănești Noi
Rediu 88
Giurgești 8
Coșești 8
Valea Oilor 88
Tătoești WJ
Mătăsa AP
PAȘCANI 8W
Cuza Vodă JW
Rediu Alder WJ
Bălțați J8W8B
Podu Iloaiei 8W
Bourenii J
Helești H 8
Movilenii W8
TIRGU-FRUMOS B
Prigoreni Mari
Scobiltenii 8
Soci J
Slobozenii Prăjescu J
Buznea J
Lungani J8W8
Hoișești W
Leicani WW J8
Aroneanu W
Cozla Slăncei Y
Crucea 8W
Cogeasca J
Holboca W
Cozmești J
Mironovești JWZ8
Ciohorăni J
Măgoșești-Siret WJ
Al. I. Cuza J6 8W
Gănești 88
Băbășești WJ8
Goești W8J
Ungeni NW
Cucuteni 8O
Bucium W
Păun W
Ranca W
Tomești B
Muncelu de Sus
Luncași J
Verovești V
Popești J2W8
Hărtești J
Prisecinți W
Lunca Bețășoia J
Șorogi W
Chicerea W
Oșoi W
Moreni W
Mădârjac
Sinești J8V
Midăușeni V B
Hîndrești BB
Hălăucești WHJ
Mircești 6H8
Butea HB
Oțeleni J
Voinești W8JH
Minjești J
Cuirea W
Slobozia W
Măgoșești WJW
Hodimbu J
Costulenii H
Cuvasa J W
Poiana Mînăstirii 8
Grajduri J8HB
Dobrovăț H
Pocreaca W
Roducăneni W
Bahalin J
Mosna JW
Tunguieni 8
Tănăsești J
Tănăsa HW8B
Șubuleț J
Drăgușeni HW
Schevo HW
Sciobeni W
Bădeni J
Cârligeni WY2
Șerbești J8W8HB
Ciohorăni J
Măgoșești-Siret WJW
Hălăucești WHJ
Lunca Bețășoia J
Șorogi W
Chicerea W
Oșoi W
Moreni W
Prisăcani WY
Costulenii H
Cuvasa JW
Roducăneni W
Bahalin J
Mosna JW
Cârligeni WY2
Șerbești J8W8HB

LEGENDA

I Alaiuri provenite din jocuri cu măști animale:

- Capra
- Boul
- Struțul
- Cerbul
- Calul
- Păunul
- Berbecii
- Ursul
- Leul
- Țapul
- Cocostârcul

II Alaiuri grupate în jurul unor reprezentări umane:

- Moșnegii
- Roșiorii
- Ursarii
- Turcii
- Crăbănarii
- Damele
- Arnăuții

III Alaiuri dezvoltate în jurul unor practici rituale străvechi:

- Turca
- Malanca
- Nunta

IV Teatru preparuzia:

Haiducesc – H Haiducii, J Jianu, B Bujor, G Groza, N Novac, P Păunaș, R Radu, V Voinicul munților

de hoți – R Rosu, M Merișor, Ș Grigoraș

cu subiecte istorice –

- Ștefan Vodă
- Șlejerul din Berzești
- Movila lui Burcel
- Căderea Plevnei
- Pacea
- Căderea Berlinului

de origine livrească – Z Irozii, Voinic înflorit, F Făt-Frumos, Barbu Lăutaru

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ "MIHAI EMINESCU" IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

SUMAR

Despre teatrul popular din cuprinsul județului Iași 3

Notă asupra culegerii 23

— JOCURI DRAMATICE CU MĂȘTI

JOCURI DRAMATICE CU MĂȘTI ANIMALE

— CAPRA din satul și comuna Balțați . . 29
— CAPRA din satul și comuna Răducăneni . 31
— CAPRA din satul Slobozia, comuna Voinești 35
— URSUL din satul și comuna Trifești . . 46
— CERBUL din satul Buznea, comuna Târgu-Frumos 48
— CERBUL din satul și comuna Lungani . 53
— CERBUL din satul și comuna Tătărași . 58
— BERBECII din satul și comuna Fîntînele . 63
— BERBECII din satul Hodora, comuna Cotnari 66
— ȚAPUL din satul și comuna Deleni . . 69
— ȚAPUL din satul și comuna Sinești . . 73
— BOUL din satul și comuna Sinești . . 76
— CĂIUȚII din satul și comuna Spineni . 79
— CĂLUȚUL din satul Munteni, comuna Belcești 82
— CĂLUȚUL din satul și comuna Holboca . 85
— PĂUNUL din satul Crucea, comuna Lungani 91
— STRUȚUL din satul și comuna Mădîrjac . 93
— LEUL din satul Gura Bidiliței, comuna Vînătorii 96

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

JOCURI DRAMATICE CU REPREZENTĂRI UMANE :

— MOȘNEGII din satul și comuna Popești . 100
— URSARII din satul Buhalnița, comuna Ceplenița 101
— CIOBĂNAȘUL din satul și comuna Grajduri 103
— BANDA ARNĂUȚILOR din satul și comuna Moțca 106
— TURCII din satul Munteni, comuna Belcești 110
— DAMELE din satul Buhăieni, comuna Andrieșeni 112
— ROȘIORII CU FETELE din Gura Bidiliței — comuna Vînătorii 114

ALAIURI PROVENITE DIN DRAMATIZAREA UNOR PRACTICI COLECTIVE STRĂVECHI

— MALANCA din satul și comuna Valea Seacă 119
— NUNTA ȚĂRĂNEASCĂ din satul și comuna Bivolari 121
— NUNTA ȚĂRĂNEASCĂ din satul și comuna Prisăcani 124
— NUNTA ȚĂRĂNEASCĂ din satul și comuna Lețcani 133

TEATRU FOLCLORIC PROPRIU-ZIS CU ELEMENTE DE INFLUENȚĂ LIVRESCĂ ȘI URBANĂ

TEATRUL HAIDUCESC

— HAIDUCII din satul Drăgușeni, comuna Șcheia 147
— JIENII din satul și comuna Mosna . 159
— BANTA JIANULUI din satul Cîrjoaia, comuna Cotnari 172
— BANDA LUI JIANU din satul Luncași, comuna Hălăucești 183
— BUJOR din satul Hindrești, comuna Oțeleni 189
— GROZA din satul Gănești, comuna Tîrgu-Frumos 201

BCU CENTRALA UNIVERSITY LIBRARY

— BANTA PĂUNAȘULUI din satul și comuna Tătărași 214
— BANDA LUI RADU din satul și comuna Moțca 220
— BANDA LUI NOVAC din satul și comuna Uricani 226
— BANDA LUI GRIGORAȘ din Podu-Iloaie . 233
— MERIȘOR din satul și comuna Sirețel . 241

TEATRUL CU SUBIECTE ISTORICE CONCRETE

— ȘTEFAN CEL MARE, din satul și comuna Sirețel 250
— STEJARUL DIN BORZEȘTI din satul Homița, comuna Cristești 255
— CĂDEREA BERLINULUI din satul Todirești, comuna Stroești 259

TEATRU POPULAR PROPRIU-ZIS DE CERTĂ STRUCTURĂ ȘI ORIGINE CULTĂ, FOLCLORIZAT

— IROZII din satul și comuna Miroslovești 272
— MOVILA LUI BURCEL din satul și comuna Moțca 274

ANEXE

— FOTOGRAFII . . . . . .
— Mască de CAPRĂ confecționată din spic de stuf, de la Epureni—Iași 279
— CAPRA în picioare CU MOȘNEAGUL său la Tibana—Iași 280
— Masca de CAPRĂ, purtată pe mînă, la Voinești—Iași 281
— CAPRĂ cu coroană cap de om întîlnită în satul Heci, comuna Lespezi, Iași . . 282
— CAPRA de la Butea, alcătuită din bîrnețe 283
— ARNĂUT din alaiul caprei de la Heci, comuna Lespezi, Iași 284
— ALAIUL CAPREI la Miroslovești—Iași . . 285

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

— GĂTITII din alaiul caprei de la Voinești—Iași 286
— ALAIUL CAPREI de la Butea 287
— ALAIUL CAPREI la Victoria—Iași, caracterizat prin prezența multor elemente de bîlci 288
— URSUL de la Butea—Iași 289
— Un CĂLUȚ din cei patru care pot fi întîlniți la alaiul din Ceplenița—Iași . . 290
— CĂIUȚII de la Șipote—Iași . . . 291
— Alaiul cu CAII la Muncelu de Sus—Iași . 292
— CĂIUȚII la Gura—Bîdiliței, comuna Vînătorii—Iași 293
— Masca de CERB la Mogoșești—Iași . . 294
— Mască de CERB din Liteni, comuna Belcești—Iași 295
— CERBII din alaiul cerbilor de la Costești—Iași 296
— Cîțiva din URSARII ce însoțesc masca cerbului la Liteni—Belcești—Iași . . 297
— ALAIUL CERBULUI la Moțca—Iași . . 298
— ALAIUL CERBULUI la Balș—Iași . . 299
— Masca BOULUI la Sinești—Iași . . 300
— Cîțiva din MOȘNEGII ce însoțesc masca boului la Sinești—Iași 301
— ALAIUL BOULUI la Sinești—Iași . . 302
— STRUȚUL de la Mădirjac—Iași . . 303
— O parte din ALAIUL LEULUI de la Gura Bîdiliței, comuna Vînătorii—Iași . . 304
— ROȘIORII CU FETELE la Gura Bîdiliței, comuna Vînătorii—Iași 305
— ÎMPĂRATUL din alaiul de Jieni de la Horlești—Iași 306
— BANDA LUI JIANU din Mogoșești—Iași . 307
— BANDA LUI BUJOR din Plugari—Iași . 308

HARTA indicînd locul și felul materialelor de teatru popular din județul Iași, care au fost folosite la selectarea textelor din prezenta culegere.

39854(498.31)=59

248/1969 20-13 2-15

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY